

Kabinet uprave
Strategija in regulativa

Številka: 18601- -17

Datum: 9. 6. 2017

**Agencija za komunikacijska omrežja
in storitve Republike Slovenije**

Stegne 7, p.p. 418
1001 Ljubljana

Zadeva: Pripombe na Analizo upoštevnega trga 3a »Veleprodajni lokalni dostop na fiksni lokaciji« s predlaganimi obveznostmi

Zveza: Analiza AKOS št. 38241-2/2017/7 objavljena na spletnih straneh dne 9.5.2017

Spoštovani,

Agencija za komunikacijska omrežja in storitve republike Slovenije (v nadaljevanju: Agencija) je dne 9. 5. 2017 na svoji spletni strani objavila analizo upoštevne trgov 3a "Veleprodajni lokalni dostop na fiksni lokaciji" in 3b "Veleprodajni osrednji dostop na fiksni lokaciji za izdelke za množični trg". Hkrati je širšo javnost pozvala, da posreduje svoje pripombe oziroma predloge na objavljeni analizi najkasneje do 9. 6. 2017. V sklopu obeh Analiz Agencija definira posamezni upoštevni trg, ugotavlja obstoj prevladujočega operaterja na trgu ter predlaga naložitev obveznosti iz 102. do 107. člena ZEKom-1 .

Agencija je namenila javnem posvetovanju obeh analiz zgolj 30 dni. V 204. členu ZEKom-1 je določeno, da mora Agencija pri oblikovanju politike na trgu elektronskih komunikacij pred sprejetjem ukrepov, ki bodo pomembno vplivali na ta trg, in pri sprejemanju predpisov pridobiti in primerno upoštevati mnenje zainteresirane javnosti. Agencija pa mora predloge (analize) objaviti in zbirati mnenja v objavljenem roku, ki ne sme biti krajši od 30 dni. Agencija se je v konkretnem primeru odločila za minimalni rok, ki ga zakon predvideva za javno posvetovanje. Telekom Slovenije meni, da je 30 dnevni minimalni rok povsem prekratek za ustrezno proučitev gradiva in pripravo konstruktivnih strokovnih pripomb. Izsledki analiz bodo namreč v precejšnji meri vplivali na prihodnji razvoj elektronskih komunikacij v Sloveniji. Iz tega razloga je temeljita obravnava ob ustreznem sodelovanju vseh deležnikov na trgu toliko pomembnejša.

Telekom Slovenije poudarja, da sta v javnem posvetovanju analizi dveh povsem novih upoštevne trgov, pri čemer vsaka obsega skoraj 170 strani. Agencijo smo iz tega razloga zaprosili za ustrezno podaljšanje roka za javno posvetovanje in opozorili, da v tako kratkem roku objektivno ni mogoče ustrezno ter izčrpno pripraviti zelene pripombe in predloge na gradivo, ki je v javnem posvetovanju. Agencija je predlog Telekoma Slovenije glede podaljšanja roka za javno posvetovanje žal zavrnila. Agencija v zvezi s tem spregleda, da si je sama vzela izredno dolgo obdobje za pripravo obeh analiz. Od zadnjih analiz na upoštevne trgu 4 in 5 je namreč minilo že šest let, pa čeprav zakon v 100 členu ZEKom-1 pravi, da mora Agencija analizo upoštevne trga izvesti najpozneje v treh letih po sprejetju prejšnjega ukrepa, ki se nanaša na ta upoštevni trg. Zavrnitev podaljšanja roka za javno posvetovanje gre torej na račun izredno dolge priprave obeh analiz s strani Agencije. Agencija bi se morala bolj zavedati, da so operaterji na trgu tisti, ki gradijo omrežja, uvajajo nove tehnološke rešitve z namenom, da uporabnikom zagotovijo boljše ter napredne storitve in vedno večje prenosne hitrosti. Skratka, operaterjem bi bilo potrebno nameniti nekoliko več časa za obravnavo obeh analiz kot pa le minimalnih 30 dni.

Agencija je v preteklosti že kazala večjo pripravljenost k večji ter dejanski vključitvi deležnikov na trgu pri oblikovanju politike na trgu elektronskih komunikacij. Dne 24.12.2015 ja Agencija na svojih spletnih straneh objavila Metodologije v zvezi s prihodnjo regulacijo medoperaterskih upoštevni trgov za dostop do širokopasovnega omrežja in pozvala zainteresirano javnost, naj pošlje svoje odgovore na zastavljena vprašanja v Metodologijah. Agencija je v tej zadevi postavila rok za posredovanje odgovorov do 9.2.2016, ki pa je bil na pobudo operaterjev za posamezne dele Metodologij podaljšan do začetka marca 2016 (javno posvetovanje je torej potekalo 2 meseca). Povsem nerazumno je javno posvetovanje obeh analiz upoštevni trgov, ki sta ključna dokumenta v zvezi s sprejemanje ukrepov na trgu, omejiti na zgolj 30 dni. Pri tem je potrebno opozoriti, da Agencija v preteklosti ni objavila prispevkov javnosti ali vsaj stališč Agencije v zvezi z prispevki v zvezi z Metodologijami glede prihodnje regulacije medoperaterskih upoštevni trgov za dostop do širokopasovnega omrežja. Namesto da bi Agencija javnost ažurno seznanjala s stališči v zvezi s prihodnjo regulacijo, je naredila ravno nasprotno, širši javnosti – operaterjem je z 30 dnevni rokom za javno posvetovanje obeh analiz, dejansko onemogočila učinkovito ter izčrpno podajanje pripomb in konstruktivnih predlogov.

Telekom Slovenije meni, da je Agencija pri določitvi rokov za javno posvetovanje povsem nedosledna, kar bo obrazloženo z naslednjim nedavnim primerom. Dne 31. 5. 2017 je Agencija objavila Priporočilo v zvezi z izvajanjem določil Uredbe (EU) 2015/2120 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25.11.2015 glede zagotavljanja storitev dostopa do interneta. Hkrati z objavo je Agencija pozvala zainteresirano javnost, da posreduje svoje pripombe oziroma predloge najkasneje do 17. 7. 2017. Agencija tako v konkretnem primeru ni določila zgolj minimalni 30 dnevni rok, temveč 47 dnevni rok za javno posvetovanje. Pri tem pa je potrebno pripomniti, da obsega navedeno priporočilo zgolj 4 strani in ga tako niti približno ne moremo primerjati z obema analizama, kjer ima vsaka po 170 strani. Telekom Slovenije se povsem upravičeno sprašuje, na kakšni osnovi se Agencija poslužuje tako različnih, netransparentnih pristopov pri oblikovanju politike na trgu elektronskih komunikacij.

Ne glede na vse pravkar navedeno, pa bi se Agencija morala tudi zavedati, da se morajo operaterji v obdobju javnega posvetovanja ob proučevanju analiz ukvarjati predvsem tudi z rednim poslovanjem. Za Telekom Slovenije to vključuje tudi slednje:

- do 31.5. 2017 je moral Telekom Slovenije Agenciji posredovati podrobne kalkulacije pripravljene na letni osnovi za obdobje preteklega koledarskega leta, v katerih utemelji ustrezno razliko med maloprodajnimi in veleprodajnimi cenami, saj mora v skladu z odločbo na trgu 4 in na trgu 5 v okviru izvrševanja obveznosti cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva upoštevati prepoved škarij cen.
- do 31.5. 2017 je moral Telekom Slovenije Agenciji predložiti ločene stroškovne evidence v okviru naložene obveznosti ločitve računovodskih evidenc, ravno tako v skladu z odločbo na trgu 4 in na trgu 5.
- Dodatne aktivnosti zaradi uvedenih inšpekcijskih postopkov s strani Agencije, ravno v zadevnem obdobju.
- v relevantnem obdobju se je Telekom Slovenije ukvarjal tudi z implementacijo posameznih določb iz Uredbe EU o določitvi ukrepov v zvezi z dostopom do odprtega interneta in spremembi Direktive 2002/22/ES o univerzalni storitvi in pravicah uporabnikov v zvezi z elektronskimi komunikacijskimi omrežji in storitvami ter Uredbe (EU) št. 531/2012 o gostovanju v javnih mobilnih komunikacijskih omrežjih v Evropski uniji, ki bo stopila v veljavo s 15. 6. 2017 (spremembe naročniških pogojev, povezanih predvsem z mednarodnim gostovanjem in zagotavljanjem internetnih hitrosti).

Na osnovi poziva Agencije v nadaljevanju posredujemo svoje pripombe na objavljeno Analizo upoštevne trga 3a (v nadaljevanju: Analiza), v kateri Agencija definira upoštevni trg, ugotavlja prevladujoč položaj posameznega operaterja ter predlaga naložitev določenih obveznosti iz 102. do 107. člena ZEKom-1. Glede na dejstvo, da je za javno posvetovanje Analize namenjeno zgolj 30 dni, se je Telekom Slovenije pri pripravi pripomb osredotočil predvsem na predlagane obveznosti. V nadaljevanju je citirano besedilo Agencije in pri posameznih ukrepih ali obrazložitvi ukrepa ustrezno vstavljena posamezna pripomba oz. komentar Telekoma Slovenije.

Telekom Slovenije je že v dopisu »Prošnja za podaljšanje roka za posredovanje pripomb oziroma predlogov« z dne 12. 5. 2017 opozoril na to, da bo prisiljen določene pripombe in predloge predložiti šele v okviru kasnejšega

upravnega postopka, v kolikor rok za posredovanje pripomb ne bo podaljšan. Na tem mestu Telekom Slovenije ponovno navaja, da bo izčrpne pripombe na Analizo podal šele v okviru upravnega postopka. V zvezi ravnanjem Agencije pa je Telekom Slovenije prav tako prikrajšan tudi s tem, da Evropska komisija v notifikacijskem postopku ukrepa ne bo ustrezno in izčrpno seznanjena o vseh pripombah širše javnosti, zlasti Telekoma Slovenije, kar bo izkrivilo objektivno presojo primernosti same Analize.

V zvezi z izvedbo javnega posvetovanja Analize Telekom Slovenije dodaja še nadaljnja dejstva. Agencija v poglavju 8. »Predlagane obveznosti na upoštevnem trgu« na strani 101 navaja, kako je pridobila predhodna mnenja in poglede deležnikov na podlagi javnega posvetovanja na temo Metodologije v zvezi s prihodnjo regulacijo medoperaterskih upoštevnih trgov za dostop do širokopasovnega omrežja. Prav tako je Agencija pri oblikovanju obveznosti upoštevala prejete prispevke s strani operaterjev na različnih delavnicah, posvetih in sestankih, ki jih v nadaljevanju našteva. Iz navedenega poglavja pa prav tako izhaja, da je Agencija zgolj zbirala mnenja in poglede deležnikov, nikoli pa ni razkrila svojih pogledov, stališč ali podala usmeritve v zvezi s prihodnjo regulacijo trga. Deležniki tako nismo prejeli nikakršne povratne informacije. Pravkar navedeno kaže nedvomno na netransparentno delovanje Agencije, ki zgolj navidezno spoštuje institut javnega posvetovanja, v katerem bi zainteresirani javnosti moralo biti dejansko omogočeno podati mnenje v zvezi z oblikovanjem politike na tako ključnem trgu elektronskih komunikacij, kot je to trg 3a. Agencija je s postavitvijo zgolj 30 dnevne roka za pripombe na dve zahtevni analizi upoštevnih trgov, Telekomu Slovenije onemogočila izjavo v postopku, kar predstavlja absolutno bistveno kršitev določb ZUP.

Glede opredelitve geografskega trga

Za Agencijo je najprimernejša geografska enota naselje. Telekom Slovenije se strinja, da je takšna analiza enostavna, ravno tako so naselja kot administrativne enote prepoznane s strani Evropske komisije kot ustrezne, njihove meje so stalne in naselje je dovolj majhno, da še vedno ustreza zahtevi homogenosti. Tudi Telekom Slovenije je naredil svojo analizo konkurence na naselje natančno in dobil precej drugačne rezultate od Agencije. Telekom Slovenije je napravil analizo na osnovi lastnih podatkov s katerimi razpolaga in podatkov, ki so javno dostopni. Zaradi manjka podatkov OPT preostalih operaterjev lahko rezultati v posameznem naselju odstopajo, ne morejo pa bistveno odstopati kumulativni podatki.

Izhodišča - kumulativno izpolnjeni kriteriji (navedeni v analizi) za določitev naselij, na katerih Telekom Slovenije ne more biti operater s pomembno močjo:

1. pokritost gospodinjstev z infrastrukturo drugih operaterjev v naselju je vsaj 65%. V analizi so upoštevane GJI kableske trase. Kot pokrivanje operaterjev pa naslovi 200m okoli tras z upoštevanjem št. gospodinjstev na posameznem naslovu (v analizi T-2 d.o.o., omrežja kabelskih operaterjev, OŠO FTTH). Gre za tako imenovano »home passed« pokrivanje, ki ga ne moremo dobiti iz analize mapiranih OPT.
2. Telekom Slovenije na maloprodajnem trgu nima prevladujočega položaja. Tako je Agencija upoštevala tista naselja kjer ima Telekom Slovenije manj kot 40% maloprodajni delež priključkov širokopasovnega dostopa (na bakrenem, optičnem in kabelskem omrežju). Telekom je interno analizo trga 3a zaostрил in napravil pregled po naseljih iz katerega je razvidna, kje je ima manj kot 40% delež skupaj z veleprodajnimi priključki preko njegovega omrežja. Ker Telekom Slovenije ne razpolaga z OPT podatki ostalih operaterjev je ocena števila širokopasovnih priključkov v naselju izpeljana iz števila gospodinjstev v naselju (podatki SURS) pomnoženega z SLO povprečje penetracije fiksnega širokopasovnega dostopa (AKOS četrletno poročilo). Iz znanega števila priključkov Telekoma Slovenije je izračunan delež priključkov realiziran preko omrežja Telekoma Slovenije (maloprodaja in maloprodaja + veleprodaja).
3. Tretjega argumenta, rentabilnost lokalne zanke, na tem mestu nismo upoštevali, saj dokazujemo, da obstaja konkurenca tudi na trgu 3a.

	Pogoj točka 2: Telekom Slovenije manj ali več kot 40% širokopasovnih priključkov na omrežju TS ločeno malo in malo + veleprodaja														
	TS ima manj kot 40% delež aktivnih BB priključkov v naselju					TS ima manj kot 40% delež maloprodajnih priključkov in več kot 40% delež aktivnih BB priključkov v naselju					TS ima več kot 40% delež priključkov v naselju				
Pogoj točka 1: pokritost gospodinjstev z infrastrukturo drugih operaterjev v naselju je vsaj 65%	Št. naselij	Gospodinjstev	Št. BB glede na delež SLO	Delež maloprodaja na št. BB	Delež malo + veleprodaja na št. BB	Št. naselij	Gospodinjstev	Št. BB glede na delež SLO	Delež maloprodaja na št. BB	Delež malo + veleprodaja na št. BB	Št. naselij	Gospodinjstev	Št. BB glede na delež SLO	Delež maloprodaja na št. BB	Delež malo + veleprodaja na št. BB
T2 GOŠO CATV manj kot 65% pokrivanja	746	24.695	18.440	14%	22%	718	37.148	27.761	31%	61%	2.265	148.404	110.969	66%	90%
T2 GOŠO CATV več kot 65% pokrivanja	1.048	226.281	169.436	17%	29%	350	286.788	214.800	28%	50%	895	97.225	72.743	55%	76%

Vir: Telekom Slovenije, 2017

Analiza pokaže, da je v SLO kar 1048 naselij, kjer je aktivnih priključkov preko omrežja Telekoma Slovenije manj kot 40% (v tabeli rumeno). V teh naslednjih je 226.281 gospodinjstev, kar je 28% vseh gospodinjstev v SLO. Povprečni maloprodajni delež TS v teh naseljih je 17. Govorimo o tretjini SLO, kjer lahko ima monopolni položaj tudi en sam operater. Agencija je z izločanjem kabelskih operaterjev prikrila ta monopolni položaj. Po naši analizi imajo monopolni položaj:

Upoštevana naselja	Število naselij	Gospodinjstev	Delež gospodinjstev v območju infrastrukturne konkurence	Delež gospodinjstev SLO
SKUPAJ območje infrastrukturne konkurence z podrejenim položajem TS	1048	226.281	100%	28%
T-2 pokrivanje nad 65%	42	67.335	30%	8%
Telemach pokrivanje nad 65%	371	116.773	52%	14%
GOŠO pokrivanje nad 65%	479	18.350	8%	2%
Preostala CaTV omrežja	153	23.488	10%	3%
Kombinacije infrastrukture	3	335	0%	0%

Vir: Telekom Slovenije, 2017

Drugo ogromno področje pa je del, kjer je paralelno omrežje prisotno v več kot 65%, delež maloprodaje TS je pod 40%, delež priključkov preko omrežja TS pa je več kot 40% (v tabeli rjavo). Govorimo o gostoposeljenih področjih, saj je v 350 naseljih kar 286.788 gospodinjstev, kar je 35% vseh gospodinjstev v SLO. Tukaj ima Telekom Slovenije samo še 28% delež maloprodajnih priključkov, delež aktivnih širokopasovnih priključkov Telekoma Slovenije pa je že samo 50%. Iz tega se vidi, da je to izrazito infrastrukturno konkurenčno okolje.

Prisotna omrežja v tem območju:

Upoštevana naselja	Število naselij	Gospodinjstev	Delež gospodinjstev v območju infrastrukturne konkurence	Delež gospodinjstev SLO
SKUPAJ območje paralelnega omrežja	350	286.788	100%	35%
T-2 pokrivanje nad 65%	20	11.803	4%	1%
Telemach pokrivanje nad 65%	167	81.006	28%	10%
T-2 in Telemach pokrivanje nad 65%	1	121.707	42%	15%
GOŠO pokrivanje nad 65%	73	10.563	4%	1%
Preostala CaTV omrežja	87	61.580	21%	8%
Kombinacije infrastrukture	2	129	0%	0%

Vir: Telekom Slovenije, 2017

Omrežje Telekoma Slovenije ima potencialni položaj s pomembno tržno močjo samo še v 3160 naseljih, kjer živi 245.629 gospodinjstev, kar je 30% gospodinjstev v SLO (v tabeli modro). Za pretežni del teh naselij pa že danes vemo, da se bo tam gradilo konkurenčno omrežje. Analizirali smo seznam belih lis na katerem smo v letu 2016 operaterji izražali komercialni interes izgradnje. Iz objavljenih podatkov DID (analiza tržnega interesa) smo izpeljali, kje je bil izražen tržni interes operaterjev (brez TS – izločen iz analize) in v katerih naseljih so še ostale bele lise, ki bodo predmet izgradnje GOŠO4.

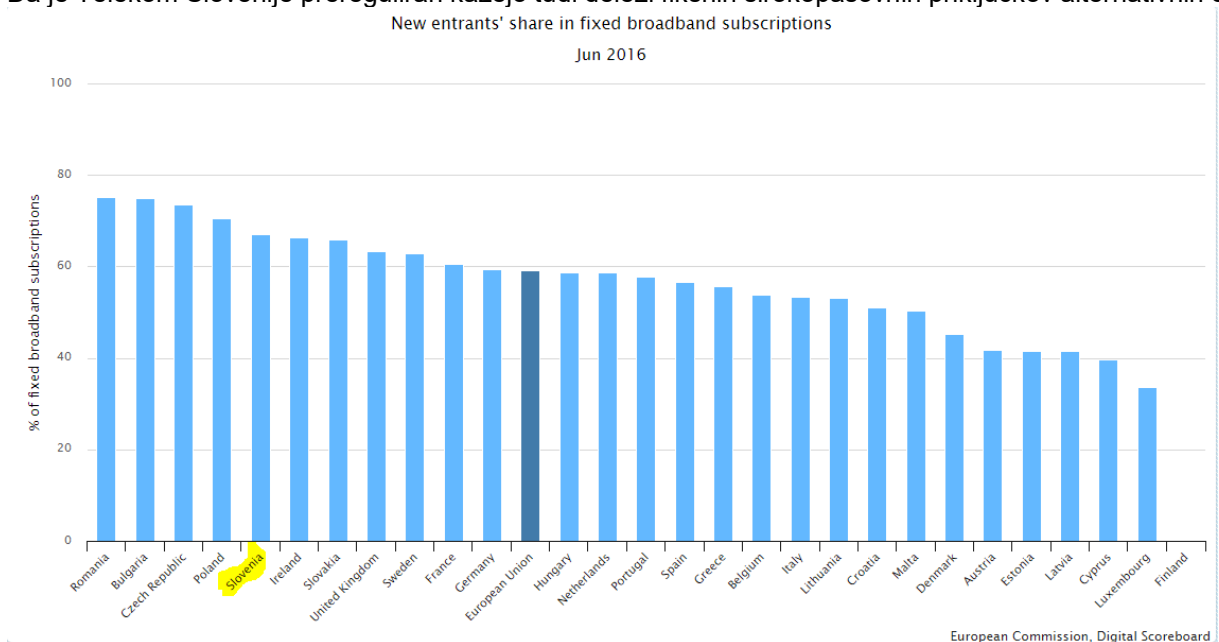
Tabela - naselja z izraženim tržnim interesom (Brez TS tržnega interesa) gradnje priključkov hitrosti min. 100 Mbit/s in naselja, kjer so še evidentirane bele lise – predmet izgradnje priključkov min. 100 Mbit/s – GOŠO4:

	Pogoj točka 2: Telekom Slovenije manj ali več kot 40% širokopasovnih priključkov na omrežju TS ločeno malo in malo + veleprodaja					
	TS ima manj kot 40% delež aktivnih BB priključkov v naselju		TS ima manj kot 40% delež maloprodajnih priključkov in več kot 40% delež aktivnih BB priključkov v naselju		TS ima več kot 40% delež priključkov v naselju	
Pogoj točka 1: pokritost gospodinjstev z infrastrukturo drugih operaterjev v naselju je vsaj 65%	Št. naselij	Gospodinjstev	Št. naselij	Gospodinjstev	Št. naselij	Gospodinjstev
T2 GOŠO CATV manj kot 65% pokrivanja	576	21.236	627	29.304	1.840	122.767
T2 GOŠO CATV več kot 65% pokrivanja	440	64.340	183	46.554	174	26.073

Vir: Telekom Slovenije, 2017

Zaključimo lahko, da je Telekom Slovenije že izrinen iz velikega dela naselij. Gre za gostoposeljena področja, kjer zaradi regulatornih obveznosti TS ne more konkurirati infrastrukturnim konkurentom. Razlog ni slabše omrežje, saj je v veliko primerih zgrajeno optično omrežje FTTH točka točka, kjer so omogočene hitrosti Gbit/s. Omrežje pa je vseeno prazno.

Da je Telekom Slovenije prereguliran kažejo tudi deleži fiksnih širokopasovnih priključkov alternativnih operaterjev:

Vir: Evropska komisija, Digital Scoreboard, 2017

Vse navedeno pomeni, da bi morala Agencija trg v celoti deregulirati ali pa določiti nacionalne podtrge in na vsakemu izmed njih posebej določiti operaterja s pomembno tržno močjo.

Predlagane obveznosti naupoštevem trgu

Agencija je v decembru 2015 objavila javno posvetovanje na temo Metodologije v zvezi s prihodnjo regulacijo medoperaterskih upoštevnihtrgov za dostop do širokopasovnega omrežja z vprašanji, ki so bila namenjena zainteresirani javnosti, predvsem operaterjem, z namenom, da pridobi predhodna mnenja in poglede deležnikov, ter v skladu z regulatornim okvirjem vzpostavi ustrezno regulacijo v smislu doseganja ciljev glede spodbujanja konkurence na trgu in posledično izboljšanja ponudbe za končne uporabnike, kot tudi ustvarjanja predvidljivega regulatornega okolja, ki bo spodbudilo investiranje na trgu. Dokument je bil posvetovalne narave, pri čemer pa so prejete odgovori služili Agenciji kot osnova pri izvedbi analiz upoštevnihtrgov 3a, 3b in 4.

Poleg tega je Agencija pri nalaganju oziroma oblikovanju obveznosti upoštevala tudi prejete prispevke s strani operaterjev na naslednjih delavnicah, posvetih in sestankih, in sicer v okviru:

- *delavnica o metodologiji glede regulacije upoštevnihtrgov,*
- *več delavnic glede obveznosti povezane z gospodarsko ponovljivostjo z BWCS,*
- *dve delavnici glede dostopa z bitnim tokom z Deloitte,*
- *delavnica glede regulacije širokopasovnihtrgov s Cullen International,*
- *delavnica o razvoju in gradnji širokopasovnihtrežij v RS,*
- *več delavnic glede oblikovanja obveznosti enakega obravnavanja,*
- *več sestankov z operaterji glede oblikovanja obveznosti za virtualni produkt - VULA.*

Agencija je proučila vse prejete vsebine in jih smiselno upoštevala.

V zvezi z navedenimi posvetovanji, mora Telekom Slovenije opozoriti, da so posvetovanja z javnostjo v večini primerov delovala v eno smer – pridobivanje podatkov s strani operaterjev. Agencija na posvetovanjih ali po njih ni objavila prispevkov javnosti, kaj šele svojih stališč v zvezi z prispevki operaterjev ali zunanjih izvajalcev, prav tako se ni opredelila do izraženih stališč posameznih operaterjev. Zaključna misel vsakega javnega posvetovanja je bila, da bodo stališča Agencije jasna v analizah, kjer bomo operaterji imeli dovolj časa za preučitev njenih stališč. **Namesto da bi Agencija javnost ažurno seznanjala s stališči v zvezi s prihodnjo regulacijo, je naredila ravno nasprotno, širši javnosti – operaterjem je s 30 dnevним rokom za javno posvetovanje obeh analiz, dejansko onemogočila učinkovito ter izčrpno podajanje pripomb in konstruktivnih predlogov.**

8.1 Obveznost dopustitve operaterskega dostopa do določenih omrežnih zmogljivosti in njihove uporabe

Na podlagi navedenega in ob upoštevanju ugotovitev iz predhodnih poglavij namerava Agencija Telekomu Slovenije v okviru predlagane obveznosti dopustitve operaterskega dostopa naložiti obveznost, da bo ta moral:

- I. zagotoviti operaterski dostop do omrežnih elementov oziroma naprav in omogočiti koriščenje funkcionalnosti aktivne opreme na nivoju vmesnikov, tehničnih parametrov, protokolov in drugih pomembnih funkcij, predvsem pa:*
 - *povsem razvezan dostop in sodostop do bakrene krajevne zanke v omrežjih, ki niso nadgrajena z vectoring tehnologijo;*
 - *virtualno razvezavo lokalnega dostopa (VULA) do skrajšane bakrene zanke;*

Skrajšanje bakrene zanke ali FTTN Telekom Slovenije izvaja na dva načina; kot skrajšavo in kot segmentacijo. Segmentacija je nova funkcijska lokacija na katero preusmerimo bakreno omrežje in prestavimo nanjo vse obstoječe priključke predmetnega območja (ukinjena je povezava na CO (prvotna lokacija) – obstoječi MDF). Na drugi strani je skrajšava identično nova funkcijska lokacija na katero preusmerimo del omrežja na kabelski poti proti naročnikom. Kabel iz CO – obstoječega MDF ni prekinjen in zato lahko priključki ponirajo na obe FL. Potreben pogoj specificiran v RUO je prilagajanje spektralnih mask VDSL2 na skrajšani lokaciji. V obeh primerih skrajševanja zanke na novi lokaciji zgradimo MSAN, ki ima backhaul povezavo na LAR. VULA na skrajšani zanki razumemo kot lokalni

dostop operaterja na MSAN. Operater mora najeti ali pripeljati optiko do skrajšane lokacije. Storitve dostopa na MSAN je že definirana v obstoječem RUO (Dostop na nivoju DSLAM – Lokalni dostop). To izhaja tudi iz tega, ker je VULA nadomestilo razvezani zanki, kjer mora imeti na lokaciji operater nameščeno svojo opremo in s tem tudi zagotovljeno uplink povezavo do svoje opreme. Tako mora tudi do MSANa kjer bo ponujana VULA zagotoviti direkten priklop in ne priklop na regionalnem oz. nacionalnem nivoju.

Poleg tega bi tukaj še dodali pojasnilo, da je praksa dostopa preko razvezane zanke v EU sledeča: poimenovanje bitstream dostop zajema le zagotovitev ponudbe internetnega dostopa (samo en VLAN za internet), medtem ko poimenovanje VULA zajema ponudbo več VLANov in s tem omogoča ponujanje tudi VoIP-a in IPTV-ja. V takšnem konceptu poimenovanja Telekom Slovenije že danes pri razvezavi z bitnim tokom omogoča VULA dostop.

- virtualno razvezavo lokalnega dostopa (VULA) do bakrenega omrežja nadgrajenega z vectoring tehnologijo;
- razvezan dostop do optične krajevne zanke v točka-točka (P2P) omrežju;
- virtualno razvezavo lokalnega dostopa (VULA) do pasivnega optičnega omrežja (PON) v točka-več točk (P2MP) omrežju;
- dostop do hišne napeljave;

Dodatno je obveznost dostopa do hišne napeljava Agencija obrazložila na strani 108 Analize: *Telekom Slovenije bo moral drugim operaterjem zagotoviti tudi dostop do hišne napeljave v njegovi lasti. Agencija ugotavlja, da je naložitev obveznosti dopustitve dostopa do hišne napeljave nujna predvsem zaradi preprečitve neekonomičnega podvajanja napeljave znotraj stavb in s tem posredno tudi nepotrebne obremenjevanja končnih uporabnikov, kar bi lahko imelo za posledico tudi onemogočanje izvedbe vzporedne napeljave in s tem ponujanje storitev za kasnejše vstopajočega operaterja v določeni zgradbi.*

- dostop do kabske kanalizacije, jaškov in drogov v dostopovnem delu omrežja za potrebe operaterjev za gradnjo njihovega lastnega omrežja;

Dodatno je obveznost dostopa do kabske kanalizacije, jaškov in drogov Agencija obrazložila na straneh 108 in 109 Analize: *Telekom Slovenije bo moral drugim operaterjem omogočiti tudi dostop do svoje kabske kanalizacije, jaškov in drogov v dostopovnem delu omrežja Telekoma Slovenije za potrebe operaterjev za gradnjo njihovega lastnega omrežja. Agencija želi z naložitvijo obveznosti dostopa do kabske kanalizacije, jaškov in drogov spodbuditi druge operaterje k investiranju v izgradnjo omrežja in jim tako na ta način omogočiti vpihovanje lastnih optičnih vlaken, vse to ob upoštevanju želje po vzpostavljanju infrastrukturne konkurence, kjer je ta ekonomsko smiselna. Drugi operaterji bi bili v nasprotnem primeru prisiljeni vzporedno zgraditi lastne jaške in kanalizacijo, kar predstavlja znatno oviro za vzpostavljanje infrastrukturne konkurence. Operaterji bi bili v opisanem primeru namreč soočeni z nesorazmerno visokimi stroški in drugimi ovirami (zamudni postopki pridobivanja soglasij, prostorsko omejitvijo ipd.). Prav tako pa je obveznost dopustitve dostopa do kabske kanalizacije, jaškov in drogov nujno potrebna, da se operaterjem omogoči konkuriranje na maloprodajnem trgu, saj brez dostopa do navedenih elementov na maloprodajnem trgu ne bi mogli ponujati storitev preko lastnega omrežja.*

Tako določbe 90., 91., 92. in 93. člena ZEKom-1 kot Direktiva 2014/61/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 15. maja 2014 o ukrepih za znižanje stroškov za postavitve elektronskih komunikacijskih omrežij visokih hitrosti¹ (v nadaljnjem besedilu: Direktiva o znižanju stroškov) predvidevata simetrično nalaganje obveznosti glede omogočanja dostopa do pasivne infrastrukture (vključno z vstopnimi jaški, kanalizacijo in napeljava v stavbah). Citirana direktiva bo v nacionalni pravni red v celoti implementirana predvidoma v sredi letošnjega leta s sprejemom novele ZEKom-1C. Operaterjem je tako omogočeno, da se dogovarjajo za dostop do pasivne infrastrukture na podlagi komercialnih dogovorov, ki vključujejo vse pogoje dostopa vključno s ceno. V primeru neuspešnih pogajanj lahko o dostopu odloči Agencija v okviru reševanja medoperaterskega spora, pri čemer navedeno ne posega v obveznosti, ki jih lahko Agencija naloži operaterjem s pomembno tržno močjo (v skladu z ZEKom-1). Agencija pa lahko, če oceni za primerno glede na okoliščine primera, o dostopu odloči tudi po uradni dolžnosti. ZEKom-1 v zgoraj citiranih določbah tako Agenciji omogoča naložitev obveznosti dostopa z odločbo le v kolikor oceni za primerno glede na okoliščine primera, kar posledično pomeni, da bi se morali operaterji v primeru ukinitve obveznosti dostopa do pasivne infrastrukture Telekomu Slovenije pogajati za vsak del infrastrukture posebej in se – v primeru neuspešnih pogajanj - v zvezi s tem obračati na

¹ OJ L 155, 23.5.2014, p. 1–14

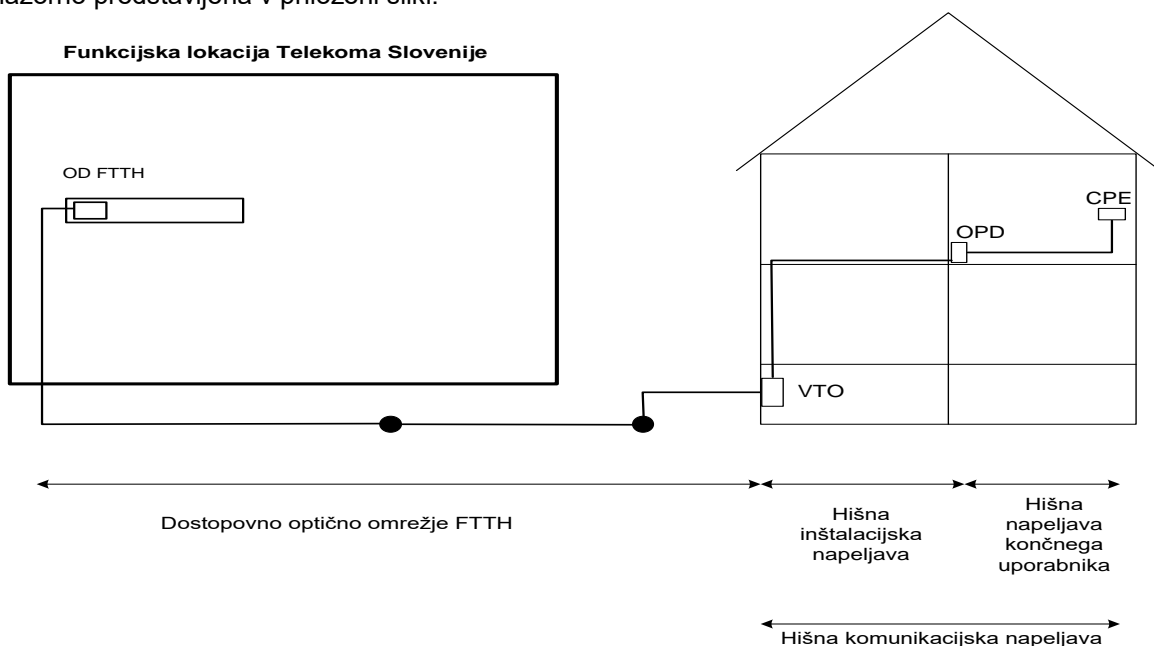
Agencijo. Navedeno pa bi se posledično odražalo v slabši odzivnosti operaterjev na razmere in povpraševanje na trgu in s tem zmanjšanje konkurenčnosti.

Poleg tega je ta obveznost Telekomu Slovenije že bila naložena v preteklosti. Z odpiranjem navedene pasivne infrastrukture Telekoma Slovenije se povečuje tudi uporaba te in s tem možnost za pridobivanje dodatnih finančnih sredstev, in posledično tudi povračanje investicij iz preteklosti.

Glede hišne napeljave:

V zvezi s hišno napeljavo uvodoma opozarjamo na nekonsistentno uporabo terminologije in v nadaljevanju ponovno podajamo razlago.

V trenutno veljavni RUO ponudbi Telekoma Slovenije je hišna komunikacijska napeljava sestavljena iz hišne instalacijske napeljave in hišne napeljave končnega uporabnika. Interna inštalacija pri uporabniku ni predmet te vzorčne ponudbe, lahko pa je predmet posebne pogodbe med operaterjem in Telekomom Slovenije. Povezava je nazorno predstavljena v priloženi sliki.

Agencija je v analizi 3a, veleprodajni dostop na fiksni lokaciji v predlagani obveznosti dopustitve operaterskega dostopa Telekomu Slovenije med drugim naložila tudi dostop do hišne napeljave. Telekom Slovenije ne vidi razloga za njeno naložitev, oziroma niti ne vidi podlage za njeno naložitev, kot opisano v nadaljevanju. Tudi v dosednji analizi je bilo regulirano dostopovno omrežje, ki ni vključevalo dostopa do hišne napeljave, pa v šestih letih Telekom Slovenije ni prejel niti ene prošnje za razvezavo hišne napeljave, ravno tako pred Agencijo na to temo ni noben izmed alternativnih operaterjev sprožil medoperaterskega spora ali nadzora nad izvrševanjem obveznosti dostopa na način, ki bi zahteval zaostritev obveznosti dostopa v obravnavanem predlogu regulatorne obveznosti dostopa. Dostop do hišne napeljave pomeni za Telekom Slovenije spremembo tehnične rešitve in dodatne investicije za elemente, ki bi takšno rešitev omogočili. Glede na to, da Agencija v Analizi in predlaganih ukrepih ne predoči analize stroškov in učinkov, ki bi posamezen predlog ukrepa upravičili, slednji predstavlja za Telekom Slovenije zgolj nesorazmerno breme brez opredeljenih pozitivnih učinkov na konkurenco na telekomunikacijskem trgu. Utemeljitev Agencije za naložitev tega ukrepa je, da bo moral Telekom Slovenije drugim operaterjem zagotoviti tudi dostop do hišne napeljave v njegovi lasti, predvsem zaradi preprečitve neekonomičnega podvajanja napeljave znotraj stavb in s tem posredno tudi nepotrebne obremenjevanja končnih uporabnikov, kar bi lahko imelo za posledico tudi onemogočanje izvedbe vzporedne napeljave in s tem ponujanje storitev za kasnejše vstopajočega operaterja v določeni zgradbi.

Telekom Slovenije se popolnoma strinja z dejstvom, da je podvajanje napeljave znotraj stavb neekonomično, ravno tako je to ugotovil že zakonodajalec skozi implementacijo ZEKom-1, ki ureja dostop do hišne napeljave. Na podlagi sedmega odstavka 9. člena ZEKom-1 bi morala Agencija že pred leti s splošnim aktom (ki ni opcijski) urediti tehnična vprašanja, ki simetrično urejajo razdelilno točko v novogradnjah ali pri rekonstrukciji hišne komunikacijske infrastrukture. Zakonska določba povsem ustrezno ureja dostop do hišne napeljave tako, da mora pri gradnji

večstanovanjskih in poslovnih stavb biti projektirana in zgrajena komunikacijska infrastruktura v skupnih delih stavbe. V projektu in gradbeni izvedbi te infrastrukture zakon nalaga predvideno in izdelano razdelilno točko, tako da je posameznemu operaterju omogočena povezava do vsakega dela stavbe (naročnika) posebej. Navedeno se smiselno upošteva tudi pri rekonstrukciji hišne komunikacijske infrastrukture. 9. člen ZEKom-1 se nanaša na novogradnje in na rekonstrukcije.

Seveda pa se simetrična obveznost nanaša tudi na obstoječe napeljave, ki jih ZEKom-1 nalaga skozi člene skupne uporabe od 91. do 95. člena, ki se lahko uporabijo na obstoječi stavbi, kadar je fizična ali pravna oseba, ki zagotavlja elektronska komunikacijska omrežja pridobila pravico do gradnje, postavitve obratovanja ali vzdrževanja teh omrežij in pripadajoče infrastrukture na nepremičnini v tuji lasti, nad ali pod njo ali kadar lahko izkoristi postopek razlastitve ali ustanovitve služnosti, za to nepremičnino. Agencija lahko uredi skupno uporabo komunikacijskih objektov z upoštevanjem načela sorazmernosti. 92. člen se nanaša neposredno na skupno uporabo napeljav v stavbah. V prvem odstavku navaja, da Agencija zgoraj opisanim fizičnim ali pravnim osebam z odločbo naloži obveznosti skupne uporabe napeljave v stavbah ali do prve razdelilne točke, če je ta zunaj stavbe po postopku iz 91. člena (odredi ukrep v korist fizičnih ali pravnih oseb, ki zagotavljajo elektronska komunikacijska omrežja, ki so prikrajšana za dostop do uporabnih alternativ zaradi varstva okolja, javnega zdravja, javne varnosti ali prostorskih ureditev in se stranke same ne dogovorijo o skupni uporabi ali pa to stori na predlog stranke na podlagi predhodnega javnega posvetovanja z zainteresirano javnostjo), če bi bilo podvajanje te infrastrukture gospodarsko neučinkovito ali fizično neizvedljivo. Pri tem lahko določi pravila za delitev stroškov skupne uporabe, zmožljivosti oziroma lastnine, ki so prilagojena tveganju investicije, če Agencija glede na okoliščine to oceni za primerno. Kadar je lastnik napeljave tudi lastnik stavbe, mora dovoliti skupno uporabo te napeljave drugim fizičnim ali pravnim osebam, ki zagotavljajo elektronska komunikacijska omrežja.

To pomeni, da je asimetrična obveznost, ki jo Agencija skozi osnutek regulatorne odločbe nalaga Telekomu Slovenije, nesorazmerna in napačna. V bistvu v tem delu Agencija ne deluje v skladu z obstoječim ZEKom-1, ravno tako pa ne s predlogom ZEKom-1C, ki je v obravnavi v Državnem zboru in dokončno implementira Direktivo o zniževanju stroškov². Navedena Direktiva ravno tako simetrično pristopa k urejanju problematike hišne napeljave, kjer v členu 9. ravno tako ureja dostop do stavbne fizične infrastrukture, torej do hišne napeljave. Nasprotno od predloga Agencije, v katerem bi moral celotno breme hišne inštalacije nositi Telekom Slovenije, Evropska komisija skozi Direktivo o zniževanju stroškov državam članicam nalaga, da:

- zagotovijo, da ima vsak ponudnik javnega komunikacijskega omrežja pravico, da postavi svoje omrežje na lastne stroške do točke dostopa in
- da ima vsak ponudnik javnega komunikacijskega omrežja zaradi postavitve elektronskega komunikacijskega omrežja visokih hitrosti pravico do dostopa do katere koli obstoječe stavbne fizične infrastrukture, če je podvajanje tehnično neizvedljivo ali gospodarsko neučinkovito.

Regulator pa ob tem skrbi za reševanje sporov.

Glede na to, da bo novela ZEKom-1C verjetno stopila v veljavo še pred izdajo regulatornih odločb, ki jih v pričujoči Analizi predlaga Agencija, Telekom Slovenije izraža zaskrbljenost nad popolnoma različno zakonsko in ex-ante ureditvijo. Poleg tega je nujno omeniti tudi, da je Agencija v zadnjem odstavku 8. poglavja Analize navedla, da je sledila "načelu sorazmernosti, z upoštevanjem cilja spodbujanja učinkovitih naložb v zmožlivejšo infrastrukturo ter inovacij na tem področju ob istočasnem ohranjanju učinkovite konkurence, ter s tem zagotavljanje cenovno dostopnih, kakovostnejših in inovativnih storitev ter možnosti izbire za končne uporabnike, pri čemer je nujnost, primernost in sorazmernost obrazložena v nadaljevanju." Celotna razlaga nujnosti (asimetrične) regulacije je prepis argumentov simetrične regulacije, Agencija pa prav tako ni predstavila analize, ki bi kazala na tržne deleže lastništva nad hišno napeljavo in regulirala zgolj Telekom Slovenije zaradi morebitnega prevladujočega tržnega deleža. Hišna napeljava je namreč velikokrat sivo polje glede lastništva (ali je lastnik operater ali lastnika nepremičnine). Zato bi morala Agencija slediti zakonskim zahtevam in naložiti obveznost dopustitve dostopa do hišne napeljave vsem lastnikom nepremičnin in operaterjem simetrično. Telekom Slovenije je velikokrat v situaciji, ko je v večstanovanjski stavbi na voljo infrastruktura drugega operaterja, ki je nezasedena, a stanovalci ne želijo dodatnih posegov v prostor nepremičnine, ki bi Telekomu Slovenije omogočil izgradnjo lastne hišne inštalacije. Predlagana novela ZEKom-1C to ponovno opredeljuje, zato bi bilo primerno, da Agencija področje uredi simetrično s splošnim aktom, kot ji to nalaga zakon in ne asimetrično z regulatorno odločbo, kot poskuša narediti skozi pričujočo Analizo s predlaganimi obveznostmi.

² Direktiva 2014/61/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 15. maja 2014 o ukrepih za znižanje stroškov za postavitve elektronskih komunikacijskih omrežij visokih hitrosti (v besedilu: Direktiva o zniževanju stroškov)

Telekom Slovenije zato predlaga, da Agencija predlog ukrepa za dostop do hišne napeljave umakne in področje uredi zakonito.

Glede kableske kanalizacije in drogov:

Agencija je že z veljavno odločbo iz leta 2011 naložila možnost dostopa do kableske kanalizacije. Telekom Slovenije je takšen dostop omogočil, pripravil ustrezno tehnično rešitev in definiral vse potrebne postopke. Glede na število poizvedb operaterjev po kableski kanalizaciji po vzorčni ponudbi RUO v zadnjih letih, je naložitev takšne obveznosti povsem nepotrebna. V letu 2014 je bilo 5 poizvedb, v letu 2015 ena poizvedba, v letu 2016 2 poizvedbi, v letu 2017 pa do konca maja še ni bilo nobene poizvedbe po kableski kanalizaciji. Telekom Slovenije na dan 31.5.2017 v zakup oddaja le 370,90 m cevi.

Agencija je pri obveznosti dostopa ponovno naložila obveznost dostopa do kableske kanalizacije, jaškov, poleg tega pa tudi drogov v dostopovnem delu omrežja za potrebe operaterjev za gradnjo lastnega omrežja. Agencija navaja, *da bo moral Telekom Slovenije drugim operaterjem omogočiti tudi dostop do svoje kableske kanalizacije, jaškov in drogov v dostopovnem delu omrežja Telekoma Slovenije za potrebe operaterjev za gradnjo njihovega lastnega omrežja. Agencija želi z naložitvijo obveznosti dostopa do kableske kanalizacije, jaškov in drogov spodbuditi druge operaterje k investiranju v izgradnjo omrežja in jim tako na ta način omogočiti vpihovanje lastnih optičnih vlaken, vse to ob upoštevanju želje po vzpostavljanju infrastrukturne konkurence, kjer je ta ekonomsko smiselna. Drugi operaterji bi bili v nasprotnem primeru prisiljeni vzporedno zgraditi lastne jaške in kanalizacijo, kar predstavlja znatno oviro za vzpostavljanje infrastrukturne konkurence. Operaterji bi bili v opisanem primeru namreč soočeni z nesorazmerno visokimi stroški in drugimi ovirami (zamudni postopki pridobivanja soglasij, prostorsko omejitvijo ipd.). Prav tako pa je obveznost dopustitve dostopa do kableske kanalizacije, jaškov in drogov nujno potrebna, da se operaterjem omogoči konkuriranje na maloprodajnem trgu, saj brez dostopa do navedenih elementov na maloprodajnem trgu ne bi mogli ponujati storitev preko lastnega omrežja.*

Ne glede na navedeno obrazložitev, pa je Agencija med svojimi uvodnimi cilji jasno zapisala, da želi spodbujati storitveno konkurenco. Navedena obveznost pa jasno zahteva podvajanje omrežja, kar bi morala Agencija zaradi neracionalnosti preprečevati in ne spodbujati, sploh ne na način, s kakršnim ustvarja neenake konkurenčne pogoje na trgu. Poleg tega je potrebno ponovno poudariti, da se mora tako Agencija, kot tudi alternativni operaterji zavedati, da gre pri obravnavanem upoštevnem trgu za veleprodajni trg lokalnega dostopa, kjer so drogovi le redko v uporabi, poleg tega pa v primeru drogov vpihovanje lastnih optičnih vlaken nikakor ni možno. Zaradi tehnično nepravilne regulatorne določbe, se Telekomu Slovenije poraja dvom v kakovost implementacije, saj predvideva postopke nadzora in sporov pred Agencijo iz naslova napačnih tolmačenj regulatorne določbe.

Zagotavljanje obveznosti dostopa do drogov, ki jo namerava naložiti Agencija, bo tako verjetno pomenila, da bo Telekom Slovenije za njeno zagotavljanje porabil veliko sredstev in resursov, ki bi jih lahko prerazporedil na področja, ki jih večina operaterjev pri razvoju omrežja in storitev dejansko išče na trgu. Na koncu pa storitve nihče ne bo uporabljal ali pa bo njena uporaba zanemarljiva.

V primeru da bi Agencija želela naložiti dostop do kanalizacije, drogov, anten in stolpov, bi morala jasno opredeliti tudi vse pravice Telekoma Slovenije, kot so možnost takojšnje ukinitve infrastrukture v primeru izgradnje novega omrežja ali prenehanje obveznosti zagotavljanja in vzdrževanja v primeru opustitve infrastrukture, itd.

Nadalje Telekom Slovenije ponovno opozarja Agencijo na že obstoječe diktive ZEKom-1, ki je v veliki meri že implementiral simetrično regulacijo tudi v primeru drogov, anten in stolpov. Glede skupne uporabe ravno to navaja 91. člen ZEKom-1, ki agenciji daje možnost, da na pobudo operaterja, ki takšen dostop želi in zahteva, ter je hkrati prikrajšan za dostop do uporabnih alternativ zaradi varstva okolja, javnega zdravja, javne varnosti ali prostorskih ureditev in se stranke same ne dogovorijo o skupni uporabi, z odločbo odredi skupno uporabo navedenih omrežnih elementov.

Agencija se sklicuje na določbe 90., 91., 92. in 93. člena ZEKom-1 ter Direktivo 2014/61/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 15. maja 2014 o ukrepih za znižanje stroškov za postavitev elektronskih komunikacijskih omrežij visokih hitrosti (v nadaljnjem besedilu: Direktiva o znižanju stroškov), ki predvidevata simetrično nalaganje obveznosti glede omogočanja dostopa do pasivne infrastrukture (vključno z vstopnimi jaški, kanalizacijo in napeljava v stavbah). Citirana direktiva bo v nacionalni pravni red v celoti implementirana predvidoma v sredi letošnjega leta s sprejemom novele ZEKom-1C. Operaterjem je tako omogočeno, da se dogovarjajo za dostop do pasivne infrastrukture na podlagi komercialnih

dogovorov, ki vključujejo vse pogoje dostopa vključno s ceno. V primeru neuspešnih pogajanj lahko o dostopu odloči Agencija v okviru reševanja medoperaterskega spora, pri čemer navedeno ne posega v obveznosti, ki jih lahko Agencija naloži operaterjem s pomembno tržno močjo (v skladu z ZEKom-1). Agencija pa lahko, če oceni za primerno glede na okoliščine primera, o dostopu odloči tudi po uradni dolžnosti. ZEKom-1 v zgoraj citiranih določbah tako Agenciji omogoča naložitev obveznosti dostopa z odločbo le v kolikor oceni za primerno glede na okoliščine primera, kar posledično pomeni, da bi se morali operaterji v primeru ukinitve obveznosti dostopa do pasivne infrastrukture Telekomu Slovenije pogajati za vsak del infrastrukture posebej in se – v primeru neuspešnih pogajanj – v zvezi s tem obračati na Agencijo. Navedeno pa bi se posledično odražalo v slabši odzivnosti operaterjev na razmere in povpraševanje na trgu in s tem zmanjšanje konkurenčnosti.

Telekom Slovenije se s takšno obrazložitvijo nikakor ne more strinjati, ker:

- Agencija v analizi ni z nobenimi empiričnimi podatki dokazala prevladujočega položaja Telekom Slovenije v primeru kanalizacije, jaškov in drogov. Že sam namen simetrične regulacije namreč pojasnjuje, da gre pri tem za omrežne elemente, pri katerih je trg konkurenčen oziroma bi bil operater s pomembno tržno močjo kdo drug,
- Argument, da Telekom Slovenije ne dopušča dostopa in bi se morali potencialni spori reševati pred Agencijo, ravno tako ni ustrezen, saj zveni, kot da Agencija ne želi realizirati svoje zakonsko določene naloge, na kar nakazuje tudi število medoperaterskih sporov v retelih letihhkrati pa Telekom Slovenije vsako povpraševanje ustrezno obravnava pod reguliranimi ali pod komercialnimi pogoji

Telekom Slovenije v bistvu predvideva, da poskuša Agencija na neustrezen način izpolniti zakonske zahteve in se na takšen način izogniti simetrični regulaciji, kar v bistveno neugodnejši položaj postavlja Telekom Slovenije. Glede na cilj, da želi ustvarjati enake konkurenčne pogoje za vse, lahko zatrdimo, da ji ta s predlogom regulatornega ukrepa k izpolnitvi cilja nikakor ne bo pomagal. **Zato Telekom Slovenije predlaga, da Agencija področje ustrezno uredi s pripravo splošnih aktov in ustreznim pristopom k reševanju medoperaterskih sporov.**

Glede podzanke:

Telekom Slovenije pozdravlja namero Agencije, da med omrežne elemente, do katerih bo Telekom Slovenije moral dopustiti dostop, ni uvrstila podzanke. Telekom Slovenije operaterjem od 1.7.2007 zagotavlja dostop do bakrene podzanke, ki predstavlja dostop na vmesno točko dostopovnega kabelskega omrežja z ranžirnimi elementi - TKI, a se do januarja 2016 za to tehnično rešitev ni odločil noben operater. Za potrebe izgradenj odprtih širokopasovni omrežij (OŠO) je Telekom Slovenije dopolnil svojo rešitev z omogočanjem sodostopa (SRD) na podzanki, a tudi za to rešitev do januarja 2017 ni zaprosil noben operater. Podobno je s predpisano obveznostjo po odločbi APEK št. 38244-1/2011/5, z dne 28.3.2011, ki Telekomu Slovenije za potrebe dostopa do podzank nalaga obveznost, da vsem operaterjem ki so po objavi Telekoma Slovenije o načrtovani postavitvi omarič v skladu z drugim odstavkom 7. člena ZEKom-1 pri AKOS-u izrazili interes, zagotovi dostop in prostor v velikosti, ki operaterju omogoča ustrezno namestitve opreme operaterjev – kolokacija v uličnem kabinetu tip E.

Telekom Slovenije je z zagotavljanjem z odločbami AKOS naloženih veleprodajnih obveznosti, ki jih kasneje ni uporabil noben operater, porabil veliko sredstev in resursov, ki bi jih lahko prerazporedil na področja, ki jih večina operaterjev pri razvoju omrežja in storitev dejansko išče na trgu. Telekom Slovenije meni, da bi Agencija morala podrobno proučiti stanje v Sloveniji, razvoj omrežja, ponudbe veleprodajnih in maloprodajnih storitev, ključne premike na trgu, dinamiko in trende v razvoju ter na tej osnovi določiti sorazmerne obveznosti, ki bi omogočale optimalen razvoj trga v smislu kompromisa med konkurenčnimi razmerami in motivacijo operaterjev za nove investicije. Agencija ne obravnava dovolj učinkov že naloženih obveznosti in ocene stanja na trgu, ki so lahko edina osnova za realno prihodnjo regulacijo medoperaterskih upoštevanih trgov.

Glede na razdrobljenost lokacij, majhno število končnih uporabnikov na posamezno lokacijo in posledično sorazmerno visoke stroške, ne pričakujemo povpraševanja po fizični razvezavi lokalne podzanke in dostopa na nivoju širokopasovnega vozlišča.

pri čemer bo:

1. *moral ugoditi vsem razumnim zahtevam za operaterski dostop do in uporabo omrežnih elementov in pripadajočih zmogljivosti iz 1. točke;*

2. *moral pri zagotavljanju operaterskega dostopa z virtualno razvezavo lokalnega dostopa (VULA) izpolnjevati najmanj naslednje tehnične pogoje:*

a. pri dostopu do skrajšane bakrene zanke in do bakrenega omrežja nadgrajenega z vectoring tehnologijo zagotoviti dostop preko točk prevzema prometa na posameznih aktivnih optičnih dostopovnih vozliščih, ki vključuje tudi agregacijo od DSLAM-a na lokaciji podzanke do posameznega aktivnega optičnega dostopovnega vozlišča;

Točka prevzema v omrežju Telekoma Slovenije je prvo agregacijsko vozlišče omrežja nadgrajeno z vectoring tehnologijo (DSLAM), to je lokacija, kjer se zaključuje dostopovno bakreno omrežje.

b. pri dostopu do pasivnega optičnega omrežja (PON) zagotoviti dostop preko točk prevzema prometa na posameznih aktivnih optičnih dostopovnih vozliščih;

Točka prevzema v omrežju Telekoma Slovenije je prvo agregacijsko vozlišče omrežja nadgrajeno z vectoring tehnologijo (MSAN), to je lokacija, kjer se zaključuje pasivno dostopovno optično omrežje.

c. zagotoviti transparenten dostop na drugem sloju (Layer 2) ISO/OSI referenčnega modela, ki temelji na Ethernet vmesniku;

d. omogočiti uporabo in upravljanje operaterjeve lastne in z omrežjem tehnično skladne uporabniške opreme (CPE);

V zvezi s tem je potrebno povedati, da tehnično skladnost uporabniške opreme (CPE) z omrežjem **ugotavlja in potrди Telekom Slovenije**.

e. omogočiti uporabo virtualne naročniške povezave v mejah fizičnih zmogljivosti takšne povezave oziroma najmanj njenega premo sorazmernega deleža v danem trenutku uporabljanih kapacitet skupnega dela dostopovne povezave;

Telekom Slovenije bo pri izračunu premo sorazmernega deleža v danem trenutku uporabljanih kapacitet upošteval dodeljeno pasovno širino na posameznih paketih.

f. omogočiti upravljanje hitrosti posameznih storitev na virtualni naročniški povezavi;

Glede na določila točke c), Telekom Slovenije sam zagotavlja transparentno upravljanje hitrosti posameznih storitev v okviru zakupljenega paketa. Pod modelom VULA Telekom Slovenije opredeljuje način dostopa:

- Optična infrastruktura v celoti pripada infrastrukturnemu operaterju
- Infrastrukturni operater razdeli maksimalno pasovno širino porta virtualne poti.
- Vsakemu operaterju pripada minimalno ena pot.
- Osnovno konfiguracijo poti (pot sama, pasovna širina, osnovni zaščitni mehanizmi) izvede infrastrukturni operater
- Alternativni operater izvede konfiguracijo storitev

g. omogočiti zagotavljanje različnih razredov kakovosti storitev (QoS) vključno s prioritizacijo prometa, kjer morajo biti določene vsaj naslednje štiri kategorije prometa:

- *razred z najvišjo prioriteto, ki omogoča prenos časovno občutljivih in prometno determinističnih aplikacij, ki zahtevajo odziv v realnem času z zagotovljeno bitno hitrostjo, majhno zakasnitvijo in potresavanjem ter brez izgube paketov;*
- *razred z visoko prioriteto, ki omogoča prenos časovno občutljivih in interaktivnih storitev z zagotovljeno bitno hitrostjo, majhno zakasnitvijo in potresavanjem in brez izgube paketov;*
- *razred z nizko prioriteto, ki zagotavlja prioriteto z zagotovljeno bitno hitrostjo in določeno zakasnitvijo, potresavanjem in izgubo paketov;*
- *razred, ki nima prioritete in omogoča kakovost prenosa na najboljši možni način in je*

primeren aplikacijam, ki niso občutljive oz. se prilagajajo na redke spremembe hitrosti, izgubo, podvajanje ali spreminjanjem vrstnega reda prihajajočih paketov;

- h. zagotoviti možnost uporabe storitev, ki se prenašajo v multicast načinu;*
- i. zagotoviti uporabo najmanj štirih logičnih (VLAN) povezav do posameznega uporabnika in eno dodatno VLAN povezavo namenjeno za upravljanje uporabniške opreme;*

Telekom Slovenije uporablja model VLAN per service, preko katerih že danes zagotavlja do 4 VLAN povezave do vsakega uporabnika in dodatno povezavo za upravljanje uporabniške opreme.

- j. omogočati identifikacijo posameznih uporabnikov;*
- k. zagotoviti možnost omejevanja hitrosti glede na naročeni prometni profil uporabnika in nadzorovanje naročniške povezave;*

Glede na določila točke c) in transparentnost povezave na Layer 2, ima operater možnost, da v okviru naročenega profila upravlja s storitvami. Naročniško povezavo lahko operater nadzoruje na svoji CPE napravi preko naročenega VLAN za upravljanje CPE.

- l. omogočiti vzpostavitev vseh potrebnih varnostnih in zaščitnih mehanizmov, s katerim se lahko zagotovi varnost uporabnikov ter celovitost in razpoložljivost omrežij in storitev;*

Telekom Slovenije skrbi za varnost in zaščitne mehanizme na NNI povezavi v okviru naročenega paketa, znotraj transparentne VPN povezave mora za varnost in zaščito poskrbeti operater sam.

- m. zagotoviti na zahtevo operaterja vrednosti parametrov naročniške povezave, ki omogočajo diagnosticiranje in odpravo napak;*

- 3. moral na razumno zahtevo operaterja omogočiti prehod z dostopa z bitnim tokom na razvezan dostop do krajevne zanke in na virtualno razvezan lokalni dostop. Poleg tega bo moral omogočiti tudi prehod z razvezanega dostopa do krajevne zanke na virtualno razvezan lokalni dostop ter prehod z bakrenega na optično omrežje, pri čemer bo moral pri prehodih omogočiti tudi hkraten skupinski prehod končnih uporabnikov na določeni lokaciji;*

Telekom Slovenije ima že danes v vzorčni ponudbi definirano, da v primeru večjega števila istovrstnih sprememb med operaterskimi storitvami na posamezni lokaciji operaterjem omogoča možnost izvedbe skupinskih prehodov. Potek in datum izvedbe medsebojno dogovorita Telekom Slovenije in operater. Pogoji za izvajanje skupinskih prehodov je vsaj 10 istočasnih sprememb na posamezni lokaciji.

- 4. lahko ukinil posamezno lokacijo in posamezno bakreno zanko najprej po preteku 5 let od začetka uporabe posamezne lokacije s strani operaterja, razen v primeru sklenjenega drugačnega dogovora z operaterjem za predčasen prehod na drugo obliko dostopa;*

S strani Telekoma Slovenije predlagani roki ukinitve uporabe posamezne lokacije podrobneje utemeljeni v nadaljevanju pri posredovanju informacij o načrtih posodabljanja ali gradnje omrežja.

- 5. lahko nadgradil bakreno omrežje z vectoring tehnologijo pod naslednjimi pogoji:*
 - a. na funkcijskih lokacijah na kateri ni prisotnih operaterjev z razvezavo bakrene krajevne zanke in na vseh podrejenih podzankah, bo lahko nadgradnjo izvedel brez posebnih pogojev;*
 - b. na funkcijski lokaciji na kateri je prisoten najmanj en operater z razvezavo bakrene krajevne zanke, bo lahko nadgradnjo izvedel na vseh podrejenih podzankah, ki so od funkcijske lokacije oddaljene vsaj 550 m zračne razdalje, v kolikor bo vsem končnim uporabnikom zagotovil zmogljivost širokopasovne povezave najmanj 100 Mbit/s v smeri proti uporabniku;*
 - c. na funkcijski lokaciji na kateri je prisoten najmanj en operater z razvezavo bakrene krajevne zanke, bo lahko nadgradnjo izvedel, v kolikor bo vsem končnim uporabnikom zagotovil zmogljivost širokopasovne povezave najmanj 100 Mbit/s v smeri proti uporabniku, pri čemer pa bo moral operaterjem na razvezanih krajevnih zankah znotraj istega kabelskega snopa omogočiti uporabo*

frekvenčnega pasu do 17,7 MHz vsaj še do leta 2020.

Telekom Slovenije predlaga, da tudi za to obveznost Agencija besedilo dopolni tako, da bo obveznost veljala razen v primeru sklenjenega drugačnega dogovora z operaterjem. Agencija naj pojasni ali je na funkcijskih lokacijah, kjer je prisoten najmanj en operater, potrebno izpolnjevati pogoja b) in c) ali samo b) ali c). Telekom Slovenije predlaga, da variante razmeji z možnostjo a) **ali** b) **ali** c).

Telekom Slovenije predlaga, da se v obrazložitev jasno navede da bo hitrost 100Mbit/s zagotovljena uporabnikom vključenim v vectoring tehnologiji.

IV. moral v okviru izvrševanja obveznosti dopustitve operaterskega dostopa do določenih omrežnih zmogljivosti in njihove uporabe zagotoviti skupno lokacijo (kolokacijo) in druge zmogljivosti, potrebne za primerno namestitvev in povezavo ustrezne opreme, ki omogoča uporabo omrežnih elementov oziroma pripadajočih zmogljivosti iz I. točke, v okviru katere bo moral:

- 1. zagotoviti na zahtevo operaterja prostor skupne lokacije, ki je fizično ločen in ima funkcionalno ločen vhod **ali** prostor skupne lokacije, ki je fizično ločen in ima skupen vhod **ali** prostor skupne lokacije, pri katerem ni potrebna izgradnja fizičnega prostora in se naprave postavijo v obstoječi prostor Telekom Slovenije,*

Ker gre za tri različne tipe kolokacij (A, B in C), naj Agencija obveznost zapiše tako, da bo to jasno razvidno. Kot je vidno iz popravkov naloženega ukrepa, naj Agencija vejici in besedo »ter« zamenja z besedicama »**ali**«.

- 2. omogočiti operaterjem izbiro tipa skupne lokacije, pri čemer bo dolžan upoštevati razumne zahteve operaterjev, katere je mogoče omejiti le, če so za to podani objektivni in transparentni razlogi, pri čemer bo Telekom Slovenije v primeru zavrnitve dolžan s temi razlogi seznaniti operaterja ter mu na njegovo zahtevo predložiti tudi ustrezno tehnično dokumentacijo, iz katere ti razlogi izhajajo,*
- 3. v primeru, da je v prostoru za skupno lokacijo postavitev novih naprav zaradi pomanjkanja prostora onemogočena na zahtevo operaterja omogočiti povezavo z oddaljeno skupno lokacijo, ki jo priskrbi operater,*
- 4. na zahtevo operaterja zagotoviti v prostoru skupne lokacije zadostno elektroenergetsko napajanje in storitve hlajenja, in sicer na tak način, kot ga zagotavlja samemu sebi oziroma svojim hčerinskim ali partnerskim podjetjem,*

V zvezi s tem je potrebno povedati, da v skladu z veljavnim Energetskim zakonom (EZ-1) priklp drugih uporabnikov ni dovoljen brez soglasja systemskega operaterja. Telekom Slovenije sicer lahko zaprosi za soglasje, rok za odgovor na poizvedbo in samo izvedbo se ustrezno podaljša za čas pridobitve soglasja. EZ v 151 členu navaja:

»Elektrooperater odklopi uporabnika sistema na posameznem prevzemno-predajnem mestu po predhodnem obvestilu, če ta v roku, določenem v obvestilu, ne izpolni svoje obveznosti, če uporabnik sistema:

c) brez soglasja elektrooperaterja priključi na omrežje svoje energetske naprave ali napeljave ali če omogoči prek svojih energetskih naprav priključitev energetskih naprav drugih uporabnikov«;

Agencija v obrazložitvah na straneh 113 do 115 dodatno pojasnjuje naloženo obveznost:

Telekom Slovenije bo moral v okviru izvrševanja obveznosti dopustitve operaterskega dostopa do določenih omrežnih zmogljivosti in njihove uporabe zagotoviti skupno lokacijo (kolokacijo) in druge zmogljivosti, potrebne za primerno namestitvev in povezavo ustrezne opreme, ki omogoča uporabo omrežnih elementov oziroma pripadajočih zmogljivosti iz I. točke. Uporaba slednjih ni mogoča brez namestitve ustrezne opreme operaterja v neposredni bližini glavnega oziroma optičnega delilnika pri fizični razvezavi krajevne bakrene oziroma optične zanke ter v neposredni bližini točke prevzema prometa pri virtualni razvezavi lokalnega dostopa. Ker ima Telekom Slovenije komunikacijsko omrežje, ki ga ni mogoče zlahka podvojiti, je ta obveznost še naprej nujno potrebna, hkrati pa tudi edino sredstvo za preprečitev vertikalnega prenosa njene pomembne tržne moči na maloprodajne trge. Telekom Slovenije bo skladno s tem moral na zahtevo operaterja zagotoviti prostor skupne lokacije, ki je fizično ločen in ima funkcionalno ločen vhod, prav tako bo moral zagotoviti prostor skupne lokacije, ki je fizično ločen in

ima skupen vhod, kot tudi prostor skupne lokacije, pri katerem ni potrebna izgradnja fizičnega prostora in se naprave postavijo v obstoječi prostor Telekoma Slovenije. Agencija ugotavlja, da je naložitev tega ukrepa še naprej nujna, saj se z oblikovanjem različnih oblik skupnih lokacij operaterjem omogoči, da med njimi izbirajo glede na svoje poslovne potrebe in se s tem izognejo plačevanju nepotrebnih stroškov oziroma dodatnih stroškov za storitve oziroma naprave, ki jih za zagotavljanje svojih storitev ne potrebujejo. S tem se drugim operaterjem posredno omogoči lažji in konkurenčnejši vstop na trg. Naložitev navedene obveznosti pri tem za Telekom Slovenije ne predstavlja dodatnega bremena, saj je Telekom Slovenije navedene oblike skupne lokacije ponujal že na podlagi predhodne regulatorne odločbe.

Telekom Slovenije ponovno poudarja, da gre pri kolokacijah za tri različne tipe kolokacij (a, B in C), Telekom Slovenije ne more zagotoviti prostora, ki bi bil hkrati vse troje, kot to izhaja iz teksta analize na strani 114. Telekom Slovenije bo moral zagotoviti **ali** prostor skupne lokacije, ki je fizično ločen in ima funkcionalno ločen vhod (tip A) **ali** prostor skupne lokacije, ki je fizično ločen in ima skupen vhod (tip B) **ali** prostor skupne lokacije, pri katerem ni potrebna izgradnja fizičnega prostora in se naprave postavijo v obstoječi prostor Telekoma Slovenije (tip C). Agencija naj ustrezno popravi tako obveznost kot njegovo obrazložitev.

Istočasno bo Agencija Telekomu Slovenije naložila obveznost, da bo moral operaterjem omogočiti izbiro tipa skupne lokacije, pri čemer bo Telekom Slovenije dolžan upoštevati razumne zahteve operaterjev, katere bo mogoče omejiti le, če bodo za to podani preverljivi, objektivni in transparentni razlogi. V ta namen bo moral v primeru zavrnitve Telekom Slovenije s temi razlogi seznaniti operaterja in mu na njegovo zahtevo predložiti tudi ustrezno tehnično dokumentacijo, iz katere ti razlogi izhajajo. Med ustrezno dokumentacijo sodi tudi navedba tlorisa prostora skupne lokacije, z vrisano opremo, ki prostor zaseda ter opisom navedene opreme in njenih funkcij, saj bi se v nasprotnem primeru lahko zgodilo, da bi Telekom Slovenije zavrnil poizvedbo operaterja zaradi prezasedenosti prostora skupne lokacije z opremo oziroma inventarjem, ki v navedenem prostoru ni potrebna in se jo da odstraniti. Skupna lokacija je zagotavljanje prostora za postavitev opreme operaterjev, ki so upravičeni do razvezanega lokalnega dostopa v prostoru glavnega oziroma optičnega delilnika pri fizični razvezavi krajevne bakrene oziroma optične zanke ter v neposredni bližini točke prevzema prometa pri virtualni razvezavi lokalnega dostopa. Telekom Slovenije operaterjem na podlagi predhodne regulatorne odločbe že ponuja zgoraj navedene oblike skupne lokacije. Agencija ugotavlja, da je potrebno operaterju omogočiti, da sam izbere tip skupne lokacije, ki mu v konkretnih okoliščinah najbolj funkcionalno in cenovno ustreza. Agencija ugotavlja, da je naložitev navedene obveznosti še naprej nujna, da se prepreči, da bi drugi operaterji Telekomu Slovenije plačevali za dražje oblike skupne lokacije, kot jih dejansko potrebujejo, ter se jim na ta način omogoči hitrejši in bolj učinkovit vstop na trg, to pa pospešuje razvoj konkurence.

Telekom Slovenije mora skladno z zakonskimi določbami skrbeti za varnost in celovitost omrežja, v skladu z internimi akti družbe pa za varovanje poslovnih skrivnosti. V primeru zavrnitve skupne lokacije Telekom Slovenije konkurenčnim operaterjem ne more predložiti ustrezne tehnične dokumentacije (tloris, oprema z opisom njene funkcije), saj je to v nasprotju z zakonskimi predpisi in internimi akti. Obveznost, da mora Telekom Slovenije razkrivati opis navedene opreme in predvsem njeno funkcijo je nesorazmerna in neutemeljena in posega v pravice Telekoma Slovenije. S tem, ko bi Telekom Slovenije za vsako zavrnjeno kolokacijo moral razkriti opis vsake posamezne opreme in njeno funkcijo, bi razkrival svoje poslovne poteze in je zato obveznost nesorazmerna. Lahko pa Telekom Slovenije Agenciji, kot nadzornemu organu, da na razpolago vse potrebne informacije in tehnično dokumentacijo, ki bo dokazovala upravičenost zavrnitve poizvedbe po kolokacijskem prostoru.

Možnost, da operater sam izbere tip skupne lokacije mora biti razumna in od Telekoma Slovenije ne sme zahtevati investicijskih posegov, razen v primeru, ko je celoten poseg pripravljen plačati operater.

V primeru, da si drugi operater priskrbi oddaljeno skupno lokacijo, bo Telekom Slovenije dolžan temu operaterju omogočiti povezavo, ki jo priskrbi operater. Oddaljena skupna lokacija pomeni namestitev opreme operaterjev v sosednjo (bližnjo) zgradbo ali prostor, ki ni v lasti operaterja omrežja, in pride v poštev v tistih primerih, ko ustrezen prostor za skupno lokacijo ni na razpolago. S tem se omogoča razvezava lokalnega dostopa tudi v primerih, ko to sicer ne bi bilo mogoče. Oddaljena skupna lokacija tako prispeva k razvoju konkurence na tistih področjih, kjer zaradi pomanjkanja ustreznih prostorov ne bi bila mogoča, poleg tega pa lahko predstavlja tudi cenovno ugodnejšo rešitev kot fizična skupna lokacija. Agencija ugotavlja, da bi onemogočanje dostopa s pomočjo oddaljene skupne lokacije na nekaterih območjih lahko drugim operaterjem dejansko preprečilo lokalni dostop do omrežja Telekoma Slovenije, zato je obveznost tako sorazmerna, kot tudi nujna za zagotavljanje konkurence na trgu, saj se z blažjimi ukrepi tega cilja ne more doseči, ter je njena naložitev potrebna tudi v prihodnje.

Istočasno bo Telekom Slovenije moral drugemu operaterju v prostoru skupne lokacije na njegovo zahtevo zagotoviti ustrezno elektroenergetsko napajanje in storitve hlajenja na tak način kot ga zagotavlja samemu sebi oziroma svojim hčerinskim ali partnerskim podjetjem. To med drugim pomeni, da bo Telekom Slovenije moral operaterjem v prostoru skupne lokacije na njihovo zahtevo zagotoviti agregatno elektroenergetsko napajanje ter enosmerno brezprekinitveno elektroenergetsko napajanje povsod tam, kjer to omogoča sam sebi oziroma svojim hčerinskim ali partnerskim podjetjem. Elektroenergetsko napajanje je nujno, da operater lahko uporablja svoje naprave. Telekom Slovenije bo moral drugemu operaterju zagotoviti agregatno elektroenergetsko napajanje ter enosmerno brezprekinitveno elektroenergetsko napajanje saj bo imel operater le na ta način možnost zagotavljanja enako kakovostnih in primerljivih storitev kot so storitve Telekoma Slovenije oziroma storitve njegove lastne maloprodajne enote oziroma hčerinskih ali partnerskih podjetij. Navedena obveznost je bila Telekomu Slovenije naložena že s predhodno regulatorno odločbo, tako da slednja za Telekom Slovenije ne predstavlja dodatnega bremena, poleg tega pa je tudi sorazmerna, saj Telekom Slovenije navedene vire zagotavlja že sam sebi.

Telekom Slovenije opozarja, da vsakršno dodajanje novih kapacitet opreme dodatno bremeni potrebe zagotavljanja vzdrževalnih in operativnih del.

- 5. omogočiti neoviran dostop z optičnim kablom operaterja ali tretjega ponudnika od najbližjega uvodnega jaška do prostorov skupne lokacije ter omogočiti samostojno povezovanje operaterjev med prostori skupne lokacije znotraj iste stavbe z opremo in izvajalcem, ki ju lahko priskrbi operater sam, za vse naštetje potrebe pa bo moral zagotoviti souporabo kanalov, zgradb in drugih potrebnih zmogljivosti,*

Agencija v obrazložitvi na straneh 115 dodatno pojasnjuje naloženo obveznost.

Agencija ugotavlja, da je Telekomu Slovenije potrebno naložiti obveznost, da drugim operaterjem omogoča neoviran dostop z lastnim optičnim kablom ali optičnim kablom tretjih ponudnikov do prostorov skupne lokacije ter samostojno povezovanje operaterjev med prostori skupne lokacije znotraj iste stavbe. Pri tem lahko opremo in izvajalca priskrbi drugi operater sam, medtem ko lahko Telekom Slovenije izvaja nadzor. Agencija ugotavlja, da je naložitev tovrstne obveznosti nujna, saj se na ta način drugim operaterjem omogoči, da lahko izbirajo med različnimi možnostmi povezovanja skupnih lokacij in povezovanja operaterjev med prostori skupne lokacije, ter s tem vplivajo na svoje stroške, preprečuje pa se tudi vezava storitev skupne lokacije s storitvami zakupa vodov oziroma optičnih vlaken Telekoma Slovenije. Naložitev navedene obveznosti je še naprej ključnega pomena za druge operaterje, ki imajo skupne lokacije pri Telekomu Slovenije, saj brez povezovanja svojih lokacij ne morejo zagotavljati storitev svojim končnim uporabnikom. Navedena obveznost je zato sorazmerna glede na koristi, ki jih prinaša, in bremeni, ki jih terja, saj poleg tega drugim operaterjem ne bo potrebno plačevati previsokih cen povezav, iz česar posredno izhajajo tudi boljše možnosti konkuriranja na maloprodajnem trgu. Istočasno navedena obveznost za Telekom Slovenije ne predstavlja dodatnega bremena, saj razen morebitnega izvajanja nadzora za Telekom Slovenije ne predstavlja dodatnih obremenitev, poleg tega pa je bila Telekomu Slovenije tovrstna obveznost naložena že s predhodno regulatorno odločbo.

Pred vgraditvijo elementov in materialov v omrežje Telekoma Slovenije morajo drugi operaterji posredovati tehnično rešitev in spisek materialov v predhodno potrditev, v skladu s postopki, ki so že predvideni v veljavni vzorčni ponudbi. Telekom Slovenije si pridržuje možnost zavrnitve tehnične rešitve ali kosovnice materialov, v kolikor le-ti ne izpolnjujejo minimalnih tehničnih standardov materialov in elementov,

- 6. na zahtevo operaterja z obstoječimi optičnimi vlakni Telekoma Slovenije zagotoviti povezavo do najbližjega vozlišča z robnim usmerjevalnikom jedrnega omrežja;*

Agencija v obrazložitvi na straneh 115 in 116 dodatno pojasnjuje naloženo obveznost.

Istočasno bo Telekom Slovenije moral operaterjem omogočiti dostop do svojih optičnih vlaken za povezavo od skupne lokacije operaterja do najbližjega vozlišča z robnim usmerjevalnikom jedrnega omrežja. Namreč, drugi operaterji za normalno delovanje in konkuriranje na trgu tovrstno povezavo nujno potrebujejo.

Določbe 93. člena ZEKom-1 kot Direktiva 2014/61/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 15. maja 2014 o ukrepih

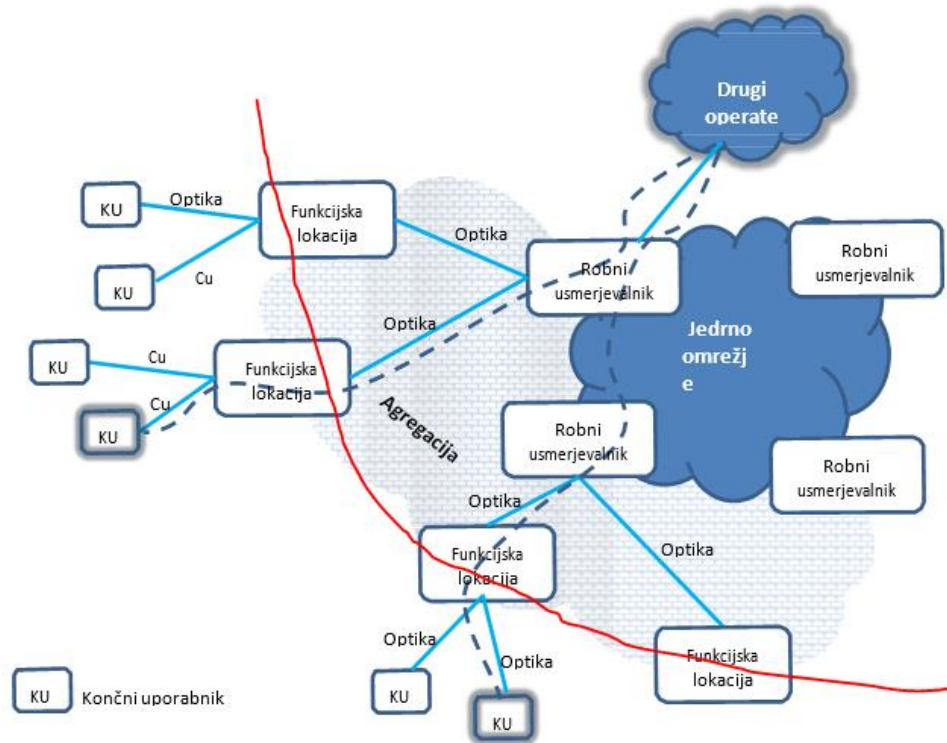
za znižanje stroškov za postavitve elektronskih komunikacijskih omrežij visokih hitrosti³ (v nadaljnjem besedilu: Direktiva o znižanju stroškov) predvidevata simetrično nalaganje obveznosti glede omogočanja dostopa do neuporabljenih optičnih vlaken. Citirana direktiva bo v nacionalni pravni red v celoti implementirana predvidoma v sredi letošnjega leta s sprejemom novele ZEKom-1C. Operaterjem je tako omogočeno, da se dogovarjajo za dostop do neuporabljenih optičnih vlaken na podlagi komercialnih dogovorov, ki vključujejo vse pogoje dostopa vključno s ceno. V primeru neuspešnih pogajanj lahko o dostopu odloči Agencija v okviru reševanja medoperaterskega spora, pri čemer navedeno ne posega v obveznosti, ki jih lahko Agencija naloži operaterjem s pomembno tržno močjo (v skladu s tem zakonom). Agencija pa lahko, če oceni za primerno glede na okoliščine primera, o dostopu odloči tudi po uradni dolžnosti. ZEKom-1 v zgoraj citiranih določbah tako Agenciji omogoča naložitev obveznosti dostopa z odločbo le v kolikor oceni za primerno glede na okoliščine primera, kar posledično pomeni, da bi se morali operaterji v primeru ukinitve obveznosti dostopa do pasivne infrastrukture Telekomu Slovenije pogajati za vsak del infrastrukture posebej in se – v primeru neuspešnih pogajanj - v zvezi s tem obračati na Agencijo. Navedeno pa bi se posledično odražalo v slabši odzivnosti operaterjev na razmere in povpraševanje na trgu in s tem zmanjšanje konkurenčnosti.

Pri tem pa operaterji v primeru dostopa do skupnih lokacij Telekoma Slovenije na večini povezav od skupne lokacije operaterja do najbližjega vozlišča z robnim usmerjevalnikom jedrnega omrežja nimajo primerljive (z vidika prevelike oddaljenosti oziroma odsotnosti infrastrukture) možnosti zakupa optičnih vlaken od drugih ponudnikov. Pri tem pa Agencija ni predvidela naložitve obveznosti dostopa do optičnih vlaken Telekom Slovenije v jedrnem delu omrežja. Operaterji dostop do navedenih optičnih vlaken prav tako potrebujejo za dostop do omrežja Telekoma Slovenije, pri čemer pa Agencija ugotavlja, da imajo operaterji na tem delu omrežja možnost komercialnega dogovora za dostop do alternativne infrastrukture drugih imetnikov javne infrastrukture.

Skladno z navedenim je naložitev predmetne obveznosti Telekomu Slovenije nujna, da se operaterjem omogoči učinkovit dostop do skupnih lokacij Telekoma Slovenije in uporaba produktov za razvezan lokalni dostop do omrežja in s tem posledično zagotavljanje konkurenčnosti na trgu. Agencija prav tako ugotavlja, da je naložena obveznost primerna in sorazmerna cilju, saj Telekomu Slovenije ne nalaga zagotavljanja dodatnih zmogljivosti s katerimi v tem trenutku ne bi že razpolagal.

Optična vlakna na relaciji med skupno lokacijo operaterja in robnim usmerjevalnikom jedrnega omrežja Telekoma Slovenije po sami definiciji niso predmet trga 3a, zato zahteva ni upravičena. Optična vlakna Telekom Slovenije že danes ponuja po komercialnih pogojih na podlagi zahteve oz. povpraševanje operaterja.

³ OJ L 155, 23.5.2014, p. 1–14

Vir: AKOS in vzorčna ponudba Telekoma Slovenije za dostop z bitnim tokom, 2017

Iz slike je razvidna ločnica med reguliranim dostopovnim delom omrežja, ki sega do funkcijskih lokacij Telekoma Slovenije in nereguliranim agregacijskim delom, kjer ima Telekom Slovenije z drugimi operaterji sklenjene komercialne pogodbe.

Agencija navaja, da operaterji do najbližjega vozlišča z robnim usmerjevalnikom jedrnega omrežja nimajo primerljive (z vidika prevelike oddaljenosti oziroma odsotnosti infrastrukture) možnosti zakupa optičnih vlaken od drugih ponudnikov. Telekom Slovenije sprašuje Agencijo, kakšno analizo je opravila, kdaj in na kakšnih podatkih, ki jo je pripeljala do zgornjega zaključka. Svoje navedbe Agencija namreč ni podprla z nobenimi empiričnimi dokazi. Telekom Slovenije je na drugi strani naročil izvedbo študije. Njene rezultate smo Agenciji predstavili na sestanku 29.3.2017. Telekom Slovenije je analiziral alternativne možnosti izgradnje optičnih povezav med kolokacijami Telekoma Slovenije in ugotavljal, ali obstaja možnost izgradnje alternativnega elektronskega komunikacijskega omrežja oz. posameznih povezav s pouporabo ostale javne infrastrukture v lasti omrežnih operaterjev. Za potrebe analize smo upoštevali javno komunikacijsko omrežje, ki ni v lasti Telekoma Slovenije, javno elektroenergetsko infrastrukturo in javno komunalno infrastrukturo. Analiza je upoštevala podatke Telekoma Slovenije in stanje gospodarske javne infrastrukture vpisane v Zbirni kataster GJI na dan 29.6.2016 in dopolnjene podatke o elektronski komunikacijski infrastrukturi na dan 20.10.2016. Za vsako povezavo je bila izvedena analiza možnosti izgradnje alternativne optične povezave od točke A do točke B ob upoštevanju strogih robnih pogojev. Analiza je pokazala, da za kar 96% povezav obstaja alternativna povezava in da je v kar 76% primerov alternativna povezava krajša od 110% dolžine obstoječe povezave Telekoma Slovenije. Navedeno meče dvom na zapisane trditve Agencije, predvsem zato, ker Agencija ni predstavila, na osnovi česa je prišla do zaključkov, kot jih je zapisala na strani 116 Analize.

Celotna predstavitev iz katere je natančno razvidno, kakšni robni pogoji so bili upoštevani, rezultati za posamezne vrste infrastrukture in metodologija, so v prilogi tega dokumenta.

S to obveznostjo Agencija širi regulacijo s področja dostopa (povezave do DSLAMov oz MSANov) na področje hrbtničnega dela omrežja. Telekom Slovenije meni, da je zadostna konkurenca na hrbtničnih delih zakupljenih vodov oziroma drugih primerljivih produktih med drugim razvidna tudi iz zadnjih javnih razpisov MIZŠ ter ARNESa. Na javni razpis MIZŠ št. JN2066/2015, z oznako ODOLJUB-3/2015 – »Nakup optičnih povezav do kar največjega števila organizacij s področja raziskovanja in izobraževanja; v 2 sklopih« se je tako prijavilo 12 ponudnikov optičnih

povezav. Telekom Slovenije je bil, kljub oddaji ponudbe za vse sklope oz. povezave, izbran za najugodnejšega ponudnika le na 21 sklopih oz. na 196 povezavah, kar je 29,2% vseh povezav po razpisni dokumentaciji.

Ponudnik	Delež pridobljenih povezav
	%
Telekom Slovenije	29,21%
Telemach	19,97%
Garnol	22,80%
Maxtel	8,64%
Vahta	8,64%
Advant	7,30%
Komunalno podjetje Idrija	1,19%
Studioproteus	1,49%
KTV Selnica	0,45%
KTV Dravograd	0,30%
Marjan Markelj	0,00%
Občina Krško	0,00%
Skupaj	100,00%

Ob tem je nejasna definicija hrbteničnih delov zakupljenih vodov oziroma definicija hrbteničnih delov drugih primerljivih aktivnih produktov. Po našem mnenju in skladno z opredelitvijo v vzorčni ponudbi za zakup dostopovnih delov zakupljenih vodov in ethernet dostopa (RALO), je hrbtenični del zakupljenega voda tisti del zakupljenega voda, ki poteka med vozlišči Telekoma Slovenije. Definiran je tudi dostopovni del zakupljenega voda, ki je tisti del zakupljenega voda, ki poteka od lokacije končnega uporabnika, ki ni hkrati lokacija Telekoma Slovenije do lokacije prvega vozlišča v omrežju Telekoma Slovenije, kjer je možen dostop do storitev zakupljenih vodov.

Tudi glede na dejstvo, da operaterji težijo k čim bližjemu dostopu do lokalne zanke ali čim bližji predaji bitnega toka na NNI vmesniku (gledano na končne naročnike), lahko smatramo, da je ponudba hrbteničnih povezav dovolj konkurenčna, **zato naj Agencija točko 6, da se na zahtevo operaterja z obstoječimi optičnimi vlakni Telekoma Slovenije zagotovi povezavo do najbližjega vozlišča z robnim usmerjevalnikom jedrnega omrežja, črta.**

7. *ponuditi operaterjem najmanjši prostor za skupno lokacijo, kot ga zahteva operater in ki je še primeren za ustrezno namestitev naprav, ki jih operater glede na svojo zahtevo dejansko potrebuje,*

Agencija v obrazložitvi na strani 116 dodatno pojasnjuje naloženo obveznost.

V okviru obveznosti zagotavljanja skupne lokacije bo Telekom Slovenije dolžan drugim operaterjem ponuditi najmanjši prostor za skupno lokacijo, kot ga zahteva operater in ki je še primeren za ustrezno namestitev naprav, ki jih operater glede na svojo zahtevo dejansko potrebuje. Agencija ugotavlja, da je naložitev tega ukrepa skladna s 105. členom ZEKom-1, kjer je določeno, da se Agencija odloča o primernosti naloženega ukrepa glede na potrebo po dolgoročnem varstvu konkurence, saj se bo na ta način še naprej preprečevalo oviranje vzpostavitve zadostne konkurenčnosti na maloprodajnem trgu, ker operaterjem ne bo potrebno plačevati večjih stroškov zaradi uporabe večjega prostora, kot ga dejansko potrebujejo. Poleg tega je sorazmerna, saj Telekomu Slovenije ne nalaga obveznosti s katero bi imel dodatne stroške.

Agencija nalaga Telekomu Slovenije, da bo drugim operaterjem moral ponuditi najmanjši prosto za skupno lokacijo kot ga zahteva operater in ki je še primeren za ustrezno namestitev naprav. Postavitev opreme v kolokacijski prostor zahteva upoštevanje več dejavnikov kot so sam tloris naprav, dostop do naprav in njihovo posluževanje, odvod toplote in hlajenje. Vsi pogoji, ki jih morata pri načrtovanju upoštevati tako operater kot Telekom Slovenije so že

opredeljeni v veljavni vzorčni ponudbi RUO, zato naj Agencija pri predlaganem ukrepu zapiše, da bo moral Telekom Slovenije ponuditi najmanjši prosto za skupno lokacijo kot ga zahteva operater in ki je še primeren za ustrezno namestitve naprav, pri čemer bo moral v vzorčni ponudbi opredeliti vse pogoje ki jih morata pri načrtovanju upoštevati tako operater kot Telekom Slovenije.

8. *hkrati s pripravo prostora skupne lokacije na zahtevo operaterja zagotoviti namestitve števecov za merjenje dejanske porabe električne energije v vse prostore skupne lokacije.*

Agencija v obrazložitvi na strani 116 dodatno pojasnjuje naloženo obveznost.

Telekomu Slovenije je potrebno naložiti tudi obveznost, da v vse prostore skupne lokacije na zahtevo operaterjev hkrati s pripravo prostora zagotovi namestitve števecov za merjenje dejansko porabljene električne energije. Telekom bo operaterju poleg porabljene energije lahko zaračunal največ sorazmerni delež omrežnine in dodatkov ter dajatev in prispevkov. Agencija ugotavlja, da je naložitev navedenih obveznosti nujna za zagotovitev zaračunavanja stroškov električne energije glede na dejansko porabo operaterja, ter s tem za preprečitev oviranja vstopa in delovanja konkurence na trgu, saj je v preteklosti že prihajalo do zelo visokih razmerij med stroški in dejansko porabljeno električno energijo. Agencija zaključuje, da je naložitev obveznosti namestitve števecov nujno potrebna za zagotavljanje konkurence na trgu, in sorazmerna, saj za Telekom Slovenije navedena obveznost ne predstavlja dodatne obremenitve, pri čemer pa se na ta način operaterju omogoči nadzor nad stroški in porabo električne energije. Poleg tega pa je bila Telekomu Slovenije tovrstna obveznost naložena že v okviru predhodne regulatorne odločbe, tako da naložitev enake obveznosti pomeni le naložitev enake obveznosti tudi v prihodnosti.

Telekom Slovenije predlaga, da se naložena obveznost popravi tako, da bo zapisano, da se **števcu namestijo za vsako stranko v prostorih skupne lokacije**. Števci morajo meriti porabo posamezne stranke, ne pa porabo posameznega prostora. Takšna rešitev je danes že v veljavi. Če bi števec meril le porabo prostora, v njem pa bi bilo več operaterjev, podatka o porabi posameznih operaterjev ne bi imeli in bi ne mogli ustrezno prefakturirati stroškov elektrike. Strošek namestitve ustreznih števecov električne energije je strošek gostujočega operaterja.

- V. *pri izvrševanju obveznosti dopustitve operatorskega dostopa do določenih omrežnih zmogljivosti in njihove uporabe ne bo smel postavljati pogojev, ki za izvajanje storitev niso nujno potrebni.*

Agencija ugotavlja, da je navedena obveznost primeren in nujen ukrep za zagotovitev učinkovite konkurence, saj bi Telekom Slovenije v odsotnosti te obveznosti lahko izkoristil svoj položaj na trgu in kot lastnik omrežja drugim operaterjem zavrnil dostop do infrastrukture, ki jo potrebujejo za ponujanje maloprodajnih storitev ter enakovredno konkuriranje na trgu. Ker gre pri tem za omrežje, ki ga ni mogoče v doglednem času podvojiti, bi to vodilo do omejevanja konkurence na maloprodajnih trgih in bi s tem neposredno škodovalo končnim uporabnikom, ki bi bili ob odsotnosti konkurence prikrajšani tako glede izbire, kakor tudi cene in kakovosti storitev. Do povsem enakih posledic bi pripeljalo tudi onemogočanje dostopa do spremljajočih tehnologij oziroma tehničnih protokolov, saj so ti nujno potrebni za pravilno delovanje povezave. V kolikor namreč spremljajoča tehnologija in funkcionalnost zainteresiranemu operaterju ni dostopna, vzpostavitev delujočega dostopa ni mogoča. Posledično sta obveznost dopustitve dostopa do omrežnih elementov in naprav ter obveznost dopustitve dostopa do tehničnih vmesnikov, protokolov in drugih spremljajočih tehnologij naloženi skupaj kot komplementarni obveznosti. Skladno s tem je naložitev predlagane obveznosti nujna, Telekom Slovenije pa bo moral ugoditi vsem razumnim zahtevam za razvezan lokalni dostop, dostop do hišne napeljave ter dostop do kabelske kanalizacije, jaškov in drog v dostopnem omrežju Telekoma Slovenije.

Omrežje Telekoma Slovenije je funkcionalno zaključena celota. Agencija je Telekomu Slovenije v preteklosti z odločbo že naložila razvezavo njegovih pasivnih elementov omrežja. Dostop do omrežnih elementov in naprav ter obveznost dopustitve dostopa do tehničnih vmesnikov, protokolov in drugih spremljajočih tehnologij, kot jo v svoji Analizi predlaga Agencija, pa je funkcionalno rušenje omrežne enovitosti ter odstopanje od standardov, ki zagotavljajo varno in nemoteno delovanje sistemov. Kritični sistemi vsakega omrežja so njegovi upravljalni sistemi, ki morajo biti zasnovani in upravljana tako, da zagotavljajo čim boljše razpoložljivost in varnost. Zato je nerazumljivo, da se kot komplementaren ukrep k obstoječi razvezavi pasivnih omrežnih elementov smatra tudi dostop do aktivnih elementov omrežja.

Telekom Slovenije zato predlaga, da Agencija predlog ukrepa za dostop do omrežnih elementov in naprav ter obveznost dopustitve dostopa do tehničnih vmesnikov, protokolov in drugih spremljajočih tehnologij v celoti umakne.

8.2 Obveznost zagotavljanja enakega obravnavanja

Agencija ugotavlja, da bo Telekom Slovenije v okviru predlagane obveznosti zagotavljanja enakega obravnavanja moral pri zagotavljanju storitve lokalnega dostopa drugim operaterjem, s katerimi ima sklenjeno pogodbo o operaterskem dostopu:

- *zagotavljati enakovredne pogoje dostopa do omrežja v enakovrednih okoliščinah, kot jih zagotavlja sam sebi oziroma svojim hčerinskim ali partnerskim podjetjem,*
- *zagotavljati enako kakovostne storitve in istočasne informacije v zvezi z razvezavo lokalnega dostopa, pod enakimi pogoji, kot jih zagotavlja sam sebi oziroma svojim hčerinskim ali partnerskim podjetjem,*

pri tem pa bo moral:

1. *zagotoviti tako obliko lokalnega dostopa, vključno z vsemi omrežnimi elementi, naloženimi v okviru obveznosti dostopa, ki bo operaterjem omogočala najmanj ponujanje enakih storitev v enaki kakovosti, kot jih na maloprodajnem trgu zagotavlja tudi sam oziroma preko hčerinskih ali partnerskih podjetij, po potrebi pa tudi z omogočanjem namestitve lastne opreme operaterja,*

Telekom Slovenije kot regulirani operater z EOI zagotavlja enakost vložkov (inputov) za svoje povezane družbe in druge operaterje, iskalce dostopa. To pomeni, da na veleprodajnem nivoju enakovredno in v enakem časovnem obdobju zagotavlja informacije o cenah in kakovosti storitev.

Za vse navedene elemente je potrebno opozoriti na skupno dejstvo, da se parametri storitve za končnega uporabnika razlikujejo glede na operaterja storitev in medsebojno niso primerljivi, ker del parametrov zagotavlja operater omrežja, del parametrov pa operater storitev.

- V primeru zagotavljanja kakovosti ravni storitev operater omrežja zagotavlja izključno kakovost ravni storitev na fizičnem in logičnem nivoju omrežja, raven kakovosti storitev pa je v pristojnosti operaterja storitev.
 - V primeru zagotavljanja enakih časovnih lestvic (na primer roki za odpravo napak ali roki za vključitev) je prva diagnostika napake in kvaliteta te diagnostike v pristojnosti operaterja storitev, operater omrežja je odgovoren izključno za del omrežja, ki je v njegovi pristojnosti. Prav tako v primeru izvedbe naročil za vključitev roki izvedbe niso primerljivi, ker operater omrežja nima vpliva na dejavnike, ki niso v njegovi pristojnosti.
 - V primeru uporabe enakih sistemov in procesov operater omrežja zagotavlja izključno proces, vezan na vzpostavitev povezave oziroma dostopa, postopki dobave opreme končnemu uporabniku, konfiguracija storitve interna instalacija pri končnem uporabniku pa so predmet operaterja storitev in ne morejo biti enake.
 - V primeru zagotavljanja stopnje zanesljivosti in razpoložljivosti operater omrežja zagotavlja parametre na delu omrežja, ki je predmet zakupa, na zagotavljanje ostalih parametrov operater omrežja nima vpliva.
3. *zagotoviti informacije o izpadih in prekinitvah omrežja na enak način kot njegovi lastni maloprodajni enoti oziroma hčerinskemu ali partnerskemu podjetju,*

Telekom Slovenije bo operaterjem informacije zagotovil na enak način in v enakem obsegu, kot jih zagotavlja same sebi.

4. *zagotoviti uporabo istega informacijskega sistema (v nadaljnjem besedilu: enoten informacijski sistem) in enakovrednih procesov in dostopov za pregledovanje, naročanje in upravljanje storitev, kot ga uporablja njegova lastna maloprodajna enota oziroma hčerinska ali partnerska podjetja,*

Agencija je na strani 124 Analize podrobneje pojasnila naloženo obveznost.

Priporočilo o nediskriminaciji in stroškovnih metodologijah opisuje Eol kot zagotavljanje storitev in informacij operaterjem pod enakimi pogoji in istočasno, z uporabo istega informacijskega sistema in procesov ter enako stopnjo zanesljivosti, kot jih Telekom Slovenije zagotavlja svojim hčerinskim ali partnerskim podjetjem. Eol se lahko tako kot zagotavljanje nediskriminacije na necenovnem nivoju naložijo za različne oblike medoperaterskega dostopa in za z njimi povezane storitve potrebne za zagotavljanje dostopa operaterjem. V primeru, da Telekom Slovenije za procese v zvezi z zagotavljanjem dostopa na medoperaterskem trgu uporablja za operaterje enak vmesnik kot za svoja hčerinska ali partnerska podjetja, se lahko to šteje kot zadostno za doseganje okvira splošne nediskriminacije, medtem ko je v primeru uporabe različnih vmesnikov za to potrebno naložiti dodatna varovala za preprečevanje diskriminacije operaterjev v primerjavi s svojim hčerinskim ali partnerskim podjetjem. V primeru, da prihaja do asimetrije pri izpolnjevanju zahteve za zagotavljanje enakovrednih in istočasnih informacij, se lahko zahteva za zagotavljanje vseh relevantnih informacij za planiranje novih komercialnih ponudb pod enakimi pogoji naloži v okviru Eol.

Telekom Slovenije ima v delovanju enotni sistem za naročanje in prijavo napak. Dostop do sistema je omogočen preko spleta s kvalificiranimi digitalnimi potrdili (varnost) in preko B2B vmesnikov. V letu 2017 in 2018 Telekom Slovenije predvideva postopno uvedbo poenostavitve BSS sistema za naročanje, ki ima za posledico ohranitev identične uporabniške funkcionalnosti, interno pa zmanjšanje kompleksnosti, predvsem s stališča lažjega obvladovanja sistema in hitrejše odzivnosti pri morebitnih incidentih v delovanju IT sistema in hitrejše odzivnosti pri vzpostavljanju novih funkcionalnosti.

Telekom Slovenije uvaja spremembe informacijske podpore postopno in nadzorovano, saj je ključni cilj, poleg poenostavitve, tekoča nemotena podpora poslovnim procesom naročanja storitev in odprave napak, ki jo lahko izvede le s celostnim in kompletnim testiranjem vseh procesov in uporabniških primerov – za vse dostopovne tehnologije in za vse možne uporabniške scenarije. Le s takim nadzorovanim in postopnim pristopom zagotavlja informacijsko varnost, varnost osebnih podatkov končnih strank in predvsem nemoteno poslovanje operaterjev.

Zahteva po istem informacijskem sistemu za naročanje in upravljanje storitev, kot ga uporablja maloprodajna enota Telekoma Slovenije, je v dobesednem pomenu nerazumna in neizvedljiva. Operaterji imajo na voljo spletni vmesnik (operaterski portal) preko katerega naročajo in upravljajo storitve, pri čemer je ta vmesnik podložno vezan na isti informacijski sistem, kot ga Telekom Slovenije uporablja za svojo maloprodajno enoto. Procesno je naročanje enako tako za ostale operaterje kot za maloprodajno enoto Telekoma Slovenije, razlika je le v vhodnem sistemu.

Agencija naj besedilo ukrepa prilagodi na način, da črta izraz »isti« in ga nadomesti z izrazom »enotni informacijski sistem«, ker Telekom Slovenije alternativnim operaterjem že zagotavlja.

- 5. zagotoviti sprotno obveščanje o rokih za odpravo napake, takoj po odpravi pa o vzrokih za nastanek napake in o odpravi prijavljene napake, ter o vseh ostalih fazah in postopkih reševanja na neizbrisen in sledljiv način prek enotnega informacijskega sistema in na način, kot je v uporabi pri njegovi lastni maloprodajni enoti oziroma hčerinskih ali partnerskih podjetjih,*

Agencija je naloženo obveznost obširneje pojasnila na strani 125 Analize.

Istočasno Agencija ugotavlja, da bi bilo Telekomu Slovenije treba naložiti tudi obveznost, skladno s katero bi moral operaterjem, s katerimi ima sklenjeno pogodbo o operaterskem dostopu, v enakih časovnih in kakovostnih okvirih kot svojim hčerinskim ali partnerskim podjetjem, omogočiti dostop do informacij z uporabo enotnega informacijskega sistema. V okviru enotnega informacijskega sistema bo moral zadevnim operaterjem zagotoviti dostop predvsem do informacij o topologiji omrežja, o načrtih posodobljanja ali gradnje omrežja s podatki za posamezen priključek do naslova natančno, zlasti glede izgradnje optičnega omrežja in morebitnega ukinjanja bakrenega omrežja do posameznih uporabnikov, in sicer za vse posodobitve (razen vzdrževalnih del) najmanj 60 dni pred možnostjo oddaje naročila za spremembo ali izvedbo priključka v informacijskem sistemu (pri čemer je treba operaterja o ukinitvi posamezne skupne lokacije obvestiti najmanj 2 leti vnaprej, o ukinitvi posamezne bakrene zanke ali njeni nadgradnji z vectoring tehnologijo pa najmanj 6 mesecev vnaprej, v vseh navedenih primerih pa ne kasneje kot so o tem obveščena njegova hčerinska ali partnerska podjetja), o razpoložljivosti oziroma številu zank oziroma vlaken na posameznih lokacijah, vključno z rezervami, standardnimi in multipleksiranimi priključki, o geografski pokritosti vseh lokacij, kjer je mogoča skupna lokacija, vključno s podatki za vsako posamezno tehnologijo, zmožljivost priključka ter možno obliko razvezave lokalnega dostopa, ki je na voljo na skupni lokaciji, do naslova natančno. Pri tem morajo biti vse navedene informacije na enak način dostopne tudi Agenciji, saj to omogoča preverjanje nediskriminatornega obnašanja operaterja s pomembno tržno močjo.

Agencija namreč ugotavlja, da so prav navedene informacije bistvenega pomena za ustrezno in pravočasno odzivanje zainteresiranih drugih operaterjev. Pri tem bo moral biti omogočen dostop do informacij v transparentni obliki, enake vsebine in v enakem času, kot to velja za Telekom Slovenije oziroma njegova hčerinska ali partnerska podjetja. Omogočanje dostopa do navedenih informacij je po presoji Agencije nujen ukrep, saj se le na ta način lahko prepreči asimetričnost informacij, ki vpliva na geografsko širitev drugih operaterjev in širitve konkurence tudi izven mestnih območij. Z zagotavljanjem enako kakovostnih informacij se nenazadnje tudi zmanjšuje možnost, da bi se dostopovne povezave nadgrajevale le za potrebe Telekoma Slovenije oziroma njegovih hčerinskih ali partnerskih podjetij, saj se bodo za nadgrajene dele omrežja lahko enakopravno potegovali tudi drugi operaterji. Primeren način za posredovanje informacij je dostop do informacij preko enotnega informacijskega sistema, saj se na ta način omogoči učinkovita komunikacija med operaterjem omrežja in drugimi operaterji. Pri tem bo moral Telekom Slovenije uporabljati za operaterje isti informacijski sistem kot ga uporablja sam zase oziroma za svoja hčerinska ali partnerska podjetja. Agencija ugotavlja, da je bila obveznost zagotavljanja dostopa do informacij preko enotnega informacijskega sistema Telekomu Slovenije naložena že z odločbo Agencije št. 38244-1/2011/5 z dne 28. 3. 2011, ter tako za Telekom Slovenije ne predstavlja dodatnega bremena, saj jo Telekom Slovenije že izvaja. Predlagan ukrep je tako skladen z zakonsko določenim ciljem zagotavljanja in razvoja konkurence na trgu elektronskih komunikacij, saj omogoča učinkovit vstop novih operaterjev na trg.

V zvezi z zagotavljanjem informacijske podpore za odpravo napak se je potrebno omejiti na zagotavljanje enotnega informacijskega sistema za podporo postopkov odprave napak, možnost sprotne spremljanja statusov (korakov) odprave napak, ažurno posredovanje informacij o razlogih v primeru podaljšanja roka za odpravo napak in takojšnjem obveščanju o zaključitvi napake. Ugotavljanje vzroka za nastalo napako, še zlasti v primeru, ko ne gre za napake na strani Telekoma Slovenije ni predmet ugotavljanja Telekoma Slovenije, prav tako to ni predmet informacijskega sistema, **zato Telekom Slovenije predlaga, da Agencija ukrep ustrezno spremeni.**

6. *omogočiti neizbrisen in sledljiv dostop do informacij z uporabo enotnega informacijskega sistema, v enakih časovnih in kakovostnih okvirih kot svojim notranjim organizacijskim enotam ter hčerinskim in partnerskim podjetjem, pri čemer morajo biti te informacije na enak način dostopne tudi Agenciji, predvsem pa do:*
- *informacij o topologiji omrežja,*
 - *informacij o načrtih posodabljanja ali gradnje omrežja s podatki za posamezen priključek do naslova natančno. Za vse posodobitve in gradnje (razen vzdrževalnih del) najmanj 60 dni pred možnostjo oddaje naročila za spremembo ali izvedbo priključka v informacijskem sistemu, pri čemer je treba operaterja o ukinitvi posamezne skupne lokacije obvestiti najmanj 2 leti vnaprej, o ukinitvi posamezne bakrene zanke ali njeni nadgradnji z vectoring tehnologijo pa najmanj 6 mesecev vnaprej, v vseh navedenih primerih pa ne kasneje kot so o tem obveščena njegova hčerinska ali partnerska podjetja,*

Posredovanje informacij o načrtih posodabljanja omrežja (npr. izgradnja FTTH omrežja na lokacijah obstoječega bakrenega omrežja) ali posredovanje informacij o načrtih izgradnje omrežja na lokacijah, kjer ni obstoječega omrežja operaterja je po mnenju Telekoma Slovenije sporno in operaterja omrežja spravlja v neenakovreden položaj v primerjavi z operaterji storitev na drugih vzporednih omrežjih.

Operaterji drugih vzporednih omrežij, ki niso regulirani, namreč v primeru napovedi posodobitve omrežja ali izgradnje novega omrežja s strani reguliranega operaterja omrežja takoj pristopijo k prodajnim aktivnostim na svojem omrežju in s ponujanjem velikih ugodnosti končne uporabnike na teh lokacijah pridobijo na svoje omrežje in jih vežejo za daljše obdobje. Na ta način se reguliranemu operaterju bistveno zmanjša učinkovitost investicije v posodobitev omrežja, pri čemer je vprašljiva ekonomska upravičenost investicije.

Operater omrežja je reguliran v okviru zagotavljanja dostopa do obstoječega omrežja in ne v okviru posodabljanja in izgradnje novega omrežja. Po zgraditvi omrežja je operater omrežja podatke o zgrajenem omrežju dolžan posredovati, plan izgradnje pa je izključno v pristojnosti operaterja omrežja in o tem operater omrežja ne bi smel biti dolžan obveščati drugih.

Ta obveznost bi bila upravičena izključno v kolikor bi bili regulirani tudi vsi operaterji omrežij, ki pokrivajo posamezne lokacije.

Ta dejstva v primeru posodobitve omrežja in izgradnje novega omrežja je potrebno upoštevati tudi pri nalaganju obveznosti enakega obravnavanja operaterju omrežja, kjer morajo biti tovrstne obveznosti izvzete.

Predlagani ukrep o potrebnem obveščanju o načrtih posodabljanja ali gradnje omrežja s podatki za posamezen priključek do naslova natančno najmanj 60 dni pred možnostjo oddaje naročila za spremembo ali izvedbo priključka v informacijskem sistemu je v nasprotju z načeli Agencije, ki naj bi s svojimi ukrepi spodbujala učinkovite naložbe v novo in izboljšano infrastrukturo, zlasti v izgradnjo NGA omrežij. Na predlagan način pa se izniči efekt hitrega in učinkovitega vključevanja uporabnikov glede na razmere realnega okolja. Investitorju je namreč onemogočeno kakršno koli dodajanje dodatnih naslovov, ki bi jih lahko izvedel med samo gradnjo, brez da bi bil obsojen na 60 dnevno čakanje preteka roka napovedi. S tem pa bodo najbolj prikrajšani uporabniki, da se jim na hiter, a še vedno enakovreden in popolnoma nediskriminatoren način, omogoči dostop do sodobnih storitev katerega koli operaterja.

Telekom Slovenije zato predlaga Agenciji, naj regulacijo ohrani na že zgrajenem dostopovnem omrežju in ne posega v investicijsko gradnjo, saj bo s tem dosegla golj ustavitve investicij v omrežje.

2 letni rok za ukinitve posamezne skupne lokacije je nesorazmeren in nepotreben, saj je Telekomu Slovenije hkrati naložena tudi obveznost dostopa do VULA in operater kljub ukinitvi kolokacije ne bo ostal brez storitev. Novo zgrajeno optično omrežje se praviloma gradi vzporedno k obstoječemu bakrenemu omrežju in je prav tako regulirano in podvrženo obveznosti razvezave. S stališča enakopravne obravnave je nesmotrno in ekonomsko neupravičeno nalagati Telekomu Slovenije obveznost ohranjanja in vzdrževanja obeh omrežij operaterju tako dolgo. V primeru ukinitve tehnologije se z dodatnim dveletnim rokom Telekomu Slovenije povzročajo nepotrebni stroški vzdrževanja stare tehnologije. Vsi operaterji imajo na novem zgrajenem omrežju enake možnosti kot na obstoječem, prav tako pa mora Agencija s svojimi aktivnostmi vzpodbujati čim hitrejši prehod na NGA omrežje. Vse zgoraj navedeno velja, v primeru sklenjenega drugačnega dogovora z operaterjem za predčasen prehod na drugo obliko dostopa.

- *informacij o razpoložljivosti oziroma številu zank oziroma vlaken na posameznih lokacijah oziroma na vseh lokacijah, kjer je mogoča skupna lokacija ter o številu zank oziroma vlaken, vključno z rezervami, številom standardnih in multipleksiranih priključkov,*
- *informacij o geografski pokritosti iz vseh lokacij, kjer je mogoča skupna lokacija, vključno s podatki za vsako posamezno tehnologijo in zmogljivost priključka ter možno obliko razvezave lokalnega dostopa, ki je na voljo na skupni lokaciji, do naslova natančno,*
- *informacij, ki Agenciji omogočajo preverjanje izpolnjevanja naloženih obveznosti.*

7. *tudi sam ne sme uporabljati zank, ki jih je v zavrnitvah poizvedb operaterjev označil kot rezervne, razen za namene, pri katerih je uporaba rezervnih zank upravičena, oziroma bo moral v primeru spremembe namembnosti posamezne lokalne zanke to najprej ponuditi operaterju, ki je prvi poizvedoval po njej,*

Agencija na strani 125 naloženo obveznost še dodatno obrazloži:

Telekom Slovenije v okviru obveznosti enakega obravnavanja tudi sam ne bo smel uporabljati zank, ki jih je v zavrnitvah poizvedb operaterjev označil kot rezervne, razen za namene, pri katerih je dovoljena uporaba rezervnih zank (npr. potrebe po ohranitvi celovitosti omrežja) oziroma bo moral v primeru spremembe namembnosti posamezne krajevne zanke to najprej ponuditi operaterju, ki je najprej poizvedoval po njej. V preteklosti se je namreč dogajalo, da je Telekom Slovenije poizvedbe operaterjev za lokalni dostop na fiksni lokaciji zavrnila z obrazložitvijo, da pri določenem naročniku ni prostih kapacitet, ker so te definirane kot rezervne, kasneje pa je istega naročnika priključil sam. Agencija tako ugotavlja, da je naložitev eksplicitne prepovedi dajanja zank oziroma vlaken v rezervo (razen za namene, za katere je uporaba dovoljena) nujno potrebna za zagotavljanje konkurence na trgu in s tem proste izbire končnih uporabnikov.

Telekom Slovenije odločno nasprotuje predlagani obveznosti, saj bo povzročila bistveno večje stroške za potrebe vzdrževanja in zagotavljanja univerzalnih storitev. V razlagi na strani 125 kot primer dovoljene uporabe rezervnih zank navaja potrebo po ohranitvi celovitosti omrežja, pri tem pa ni jasno, kaj si Agencija pod tem pojmom predstavlja. Danes je glavna funkcija rezervnih paric možnost odprave napak.

Agencija v Analizi navaja, da se je v preteklosti dogajalo, da je družba Telekom Slovenije zavračala poizvedbe operaterjev za razvezan dostop do krajevne zanke z obrazložitvijo, da pri določenem naročniku ni prostih zank, ker so le te definirane kot rezervne, kasneje pa je istega naročnika priključila sama. Agencija ugotavlja, da je naložitev eksplicitne prepovedi dajanja zank v rezervo nujno potrebna za zagotavljanje konkurence na trgu. Telekom Slovenije ugotavlja, da gre zgolj za pavšalne navedbe. Agencija na nobenem mestu ne navede konkretnih primerov, kjer naj bi se to domnevno dogajalo.

Agencija pri tem spregleda, da je Telekom Slovenije zavezan, da na razumno zahtevo vsakemu končnemu uporabniku v določenem roku zagotovi telefonski priključek oz. univerzalno storitev. Izpolnitev izvedbenega roka pa je mogoča le ob pogojih, ki veljajo danes, vključno z obstojem rezervnih zank za potrebe zagotavljanja univerzalnih storitev. V primeru ukinitve rezervnih zank za potrebe univerzalne storitve, bo moral Telekom Slovenije v bodoče bistveno pogosteje takšno zanko zgraditi, kar je v današnji gospodarski situaciji toliko bolj nesprejemljivo, saj to povzroča dodatne nepotrebne stroške.

Agencija šele pri obveznosti zagotavljanja preglednosti na strani 134 zapiše, da lahko Telekom Slovenije rezervne parice uporablja za vzdrževanje obstoječega omrežja, ko zapiše: *»Telekom Slovenije bo moral vzorčno ponudbo pripraviti tako, da bo iz nje razvidno, da je rezervacija zank (bakrenih ali optičnih) mogoča izključno za tehnične namene, v okviru katerih Telekom Slovenije le vzdržuje že obstoječe omrežje in zagotavlja njegovo celovitost enakopravno zase in vse druge operaterje, ki ga uporabljajo.«*

8. *opraviti preskus tehnične ponovljivosti in zagotoviti tehnično ponovljivost novih oziroma spremenjenih maloprodajnih ponudb, v okviru katerih bo moral Agenciji posredovati tehnične in poslovne informacije v primerih uvedbe novih reguliranih veleprodajnih vložkov ali spremembah obstoječih reguliranih veleprodajnih vložkov, pri čemer bo moral pri določitvi razumnega roka za predhodno obvestilo Agenciji in operaterjem pred uvedbo nove maloprodajne ponudbe upoštevati 4-mesečni rok in pred uvedbo spremenjene maloprodajne ponudbe 2-mesečni rok,*

Iz naložene obveznosti ni mogoče razbrati, kakšna je nova oz. spremenjena maloprodajna ponudba, ki zahteva, da Telekom Slovenije Agenciji posreduje določene tehnične in poslovne informacije. Telekom Slovenije predlaga, da se obveznost spremeni tako, da se bo glasila:

»opraviti preskus tehnične ponovljivosti in zagotoviti tehnično ponovljivost novih oziroma spremenjenih maloprodajnih ponudb, v okviru katerih bo moral Agenciji posredovati tehnične informacije v primerih potrebe po uvedbi novih reguliranih veleprodajnih vložkih ali spremembah obstoječih reguliranih veleprodajnih vložkov, pri čemer bo moral pri določitvi razumnega roka za predhodno obvestilo Agenciji in operaterjem pred uvedbo nove maloprodajne ponudbe upoštevati 4-mesečni rok in pred uvedbo spremenjene maloprodajne ponudbe 2-mesečni rok«

Definiranje ustreznih veleprodajnih produktov za vsako novo maloprodajno ponudbo vodi v kopiranje storitev na maloprodajnem trgu, ne pa k pravi, raznoliki storitveni konkurenci, ki bo temeljila na kreativnosti operaterjev. Poleg tega se mora, glede na Priporočilo o doslednih obveznostih nediskriminacije ter metodologijah za izračun stroškov za spodbujanje konkurence in izboljšanje okolja za naložbe v širokopasovne povezave, Agencija v tistih segmentih trga, kjer obstaja več kot ena NGA tehnologija, osredotočiti predvsem na vodilne ponudbe, ne pa na celoten spekter maloprodajnih ponudb. Operater omrežja je operaterjem dolžan zagotavljati veleprodajne produkte oziroma zakup dostopovnega omrežja, ki kakovostno in v tehnično enaki funkcionalnosti kot maloprodajni enoti, omogočajo oblikovanje in ponujanje storitev, ki jih njegova maloprodajna enota ponuja na maloprodajnem trgu. Tehnični parametri so pravzaprav določeni z uporabo tehnologije za posamezni tip dostopa. OPTM mora predvsem zagotoviti, da glede na posamezno ponujeno tehnologijo ne diskriminira uporabnikov na njej.

Telekom Slovenije ocenjuje, da je ukrep EOI že v celoti naložen in izveden, prav tako je dosežena velika razvitost veleprodajnega trga, na katerem se ponuja transparentne veleprodajne storitve, ki ne vključujejo nivoja neposrednega zagotavljanja storitev končnim uporabnikom.

Operaterji storitev lahko že danes na podlagi reguliranih veleprodajnih produktov tehnično ponovijo maloprodajno ponudbo operaterja s pomembno tržno močjo.

Pri tem iz razloga nediskriminatornosti do maloprodajne enote nikakor ni sprejemljivo vnaprejšnje javno obveščanje operaterjev o novih maloprodajnih storitvah. Omejiti se je potrebno izključno na tehnične rešitve v omrežju. Maloprodajna enota mora imeti pri ponujanju storitev na končnem trgu zagotovljene enake pogoje kot operaterji, kar pa v primeru vnaprejšnjega obveščanja o storitvah ni omogočeno.

Za zagotavljanje enakih konkurenčnih pogojev je glede na zgoraj navedeno dovolj, da se zagotavlja tehnična ponovljivost novih storitev na ustreznih veleprodajnih produktih.

Obveznost operaterja omrežja bi morala biti vezana na posredovanje pravočasnih informacij o kakovostnih in tehničnih spremembah funkcionalnosti omrežja, ki omogočajo oblikovanje in ponujanje novih storitev. V kolikor OPTM na trg vpeljuje nov proizvod, ki zamenjuje tehnične in/ali procesne karakteristike obstoječih produktov, ki jih ponuja operater na veleprodajnem trgu, bi o tem moral ostale operaterje, ki pri njem zakupujejo omrežje ali storitve o tem obvestiti največ 6 mesecev v naprej. To je skladno tudi s predlagano obveznostjo posredovanja informacij, kjer mora OPTM posredovati informacije o kakovostnih in tehničnih spremembah funkcionalnosti omrežja, ki pogojujejo možnost oblikovanja in ponujanja novih storitev, največ 6 mesecev pred začetkom ponujanja storitev s strani njegove maloprodajne enote.

Telekom Slovenije z omogočanjem zakupa logičnih (virtualnih) kanalov v omrežju, operaterjem omogoča transparenten zakup omrežja za ponujanje vseh storitev, ki jih Telekom Slovenije ponuja končnim uporabnikom na maloprodajnem trgu. Na ta način Telekom Slovenije operaterjem omogoča ponujanje in oblikovanje storitev na končnem trgu neodvisno od Telekoma Slovenije. Telekom Slovenije je operaterjem dolžan zagotavljati veleprodajne produkte oziroma zakup dostopovnega omrežja, ki v kakovostno in tehnično enaki funkcionalnosti kot maloprodajni enoti, operaterjem omogočajo oblikovanje in ponujanje storitev, ki jih Telekom Slovenije ponuja na maloprodajnem trgu. Pri tem je iz razloga nediskriminatornosti do maloprodajne enote iz obveznosti nujno potrebno izločiti obveščanje o novih maloprodajnih storitvah in se omejiti izključno na tehnične rešitve v omrežju.

Čas potreben za oblikovanje veleprodajnih procesov, vzpostavitev informacijske podpore, pripravo vzorčne ponudbe in podpis pogodb ne predstavlja časa vezanega na oblikovanje in ponujanje novih storitev s strani operaterja storitev.

V obrazložitvi te točke Agencija na strani 125 zapiše še, kaj vse bo morala vsebovati predložena dokumentacija in sicer:

Telekom Slovenije bo moral Agenciji predložiti rezultate preskusa tehnične ponovljivosti, v okviru katerega bo moral dokazati tehnično ponovljivost novega ali spremenjenega obstoječega veleprodajnega vložka, vključno z vsemi informacijami, ki so potrebne za dokazovanje, da je tehnična ponovljivost v celoti zagotovljena. Predložena dokumentacija bo morala vsebovati naslednje tehnične in poslovne informacije o:

- *tehničnih karakteristikah vključno s pripadajočimi parametri kakovosti storitve ustreznega veleprodajnega vložka, ki omogoča izvedbo enake maloprodajne storitve, kot jo zagotavlja sam sebi oziroma svojim hčerinskim ali partnerskim podjetjem,*
- *razpoložljivosti ustreznih dogovorov o ravni storitev (SLA) in ključnih kazalnikih uspešnosti (KPI) za predmetno storitev,*
- *ustreznem veleprodajnem vložku za naročanje, priključitev in odpravo napak, ki jih drugi operater potrebuje za razvoj ali prilagoditev lastnih sistemov in procesov, da bi ponudil konkurenčne nove ali spremenjene maloprodajne storitve, na voljo v razumnem času, preden Telekom Slovenije ali njegovo hčerinsko ali partnersko podjetje uvede lastno maloprodajno storitev.*

Telekom Slovenije bo moral na svojih spletnih straneh v rokih, navedenih na začetku tega poglavja, na pregleden način

objaviti tehnične in poslovne informacije o novem ali spremenjenem ustreznem veleprodajnem vložku, da se iskalcem dostopa omogoči ponoviti ustrezno maloprodajno ponudbo, pri čemer pa mu ne bo treba razkriti informacij glede svoje ustrezne maloprodajne ponudbe, v kolikor bodo te predstavljale poslovno skrivnost Telekom Slovenije.

Nov (ali spremenjen obstoječ) veleprodajni vložek (oziroma produkt ali storitev) bo moral biti iskalcem dostopa na voljo v razumnem času, preden Telekom Slovenije uvede ustrezno maloprodajno ponudbo z namenom, da se prepreči neupravičena časovna prednost Telekom Slovenije, ob upoštevanju potrebe učinkovitega drugega operaterja po razvoju in prilagoditvi lastnih sistemov in procesov, da bi lahko ponudil konkurenčno novo maloprodajno storitev, zato je Agencija upoštevala pred uvedbo nove maloprodajne ponudbe vsaj 4-mesečni rok in pred uvedbo spremenjene maloprodajne ponudbe vsaj 2-mesečni rok.

Ob upoštevanju pomembnosti zagotavljanja tehnične ponovljivosti je za konkurenco ključnega pomena, da Telekom Slovenije zagotovi tehnično ponovljivost nove maloprodajne ponudbe, preden jo uvede in od takrat naprej v vsakem trenutku. Naložitev obveznosti tehnične ponovljivosti je nujna, da se iskalcem dostopa omogoči ponovitev ustrezne maloprodajne ponudbe in s tem konkuriranje na povezanem maloprodajnem trgu, pri tem pa za Telekom Slovenije ne predstavlja prevelikega dodatnega bremena, saj mora ta veleprodajni vložek zagotavljati že za izvedbo svoje maloprodajne ponudbe.

V sklopu naložitve obveznosti nediskriminacije dostopa do omrežja je skladno s Priporočilom o nediskriminaciji in stroškovnih metodologijah za zagotovitev enakih konkurenčnih pogojev potrebno zagotoviti tudi, da lahko drugi operaterji, ki želijo dostop do omrežja na podlagi reguliranih veleprodajnih produktov (fizičnih in virtualnih) tehnično ponovijo maloprodajno ponudbo operaterja s pomembno tržno močjo. Pri oblikovanju te obveznosti lahko Agencija za vsako maloprodajno ponudbo definira tudi ustrezne veleprodajne produkte in informacije, ki morajo biti operaterjem na voljo, da je izvedba tehnične ponovljivosti mogoča. V okviru tega bi morale biti operaterjem, ki želijo dostop do omrežja Telekom Slovenije, na voljo iste tehnične in poslovne informacije o ustreznem veleprodajnem produktu (brez poseganja v veljavna pravila o poslovni zaupnosti) kot jih Telekom Slovenije zagotavlja svojim hčerinskim ali partnerskim podjetjem. Ustrezne informacije vključujejo informacije o novih reguliranih veleprodajnih produktih (fizičnih in virtualnih) ali spremembah obstoječih reguliranih veleprodajnih produktov, ki jih je treba zagotoviti v času potrebnem za pripravo ustreznih maloprodajnih ponudb, ki se opredeli za vsak primer posebej.

Zdi se, da Agencija uvaja pojem tehnične ponovljivosti samo zato, ker je tako predvideno s Priporočilom komisije o doslednih obveznostih nediskriminacije ter metodologijah za izračun stroškov za spodbujanje konkurence in izboljšanje okolja za naložbe v širokopasovne povezave z dne 11.9.2013 (v nadaljevanju Priporočilo o nediskriminaciji). Telekom Slovenije bo moral že v skladu s točkama 1 in 2 obveznosti zagotavljanja enakega obravnavanja zagotoviti tako obliko lokalnega dostopa, vključno z vsemi omrežnimi elementi, naloženimi v okviru obveznosti dostopa, ki bo operaterjem omogočala najmanj ponujanje enakih storitev v enaki kakovosti, kot jih na maloprodajnem trgu zagotavlja tudi sam oziroma preko hčerinskih ali partnerskih podjetij, po potrebi pa tudi z omogočanjem namestitve lastne opreme operaterja in najmanj takšen nivo kakovosti lokalnega dostopa ki omogoča izpolnjevanje zahtev glede kakovosti storitev na maloprodajnem trgu na podlagi vsakokrat veljavne zakonodaje. Že v skladu s tema dvema točkama mora Telekom Slovenije v vsakem primeru zagotoviti tako imenovano tehnično ponovljivost. Prav tako so že v preostanku obveznosti enakega obravnavanja določeni tako parametri kakovosti storitev SLA kot ključni kazalniki uspešnosti, ki za nove storitve verjetno ne morejo biti drugačni od tistih, ki so predpisani za ostale storitve.

9. upoštevati, da:

- rok za odgovor na poizvedbe preko enotnega informacijskega sistema v zvezi z informacijami glede lokacij glavnega delilnika in zmogljivosti lokalne zanke znaša največ 15 minut od oddaje poizvedbe. V primeru, da mora za pripravo odgovora izvesti dodatne aktivnosti na terenu, je rok za odgovor na poizvedbo 3 delovne dni,
- v primeru zavrnitve operaterjeve poizvedbe mora z razlogi za zavrnitev nemudoma seznaniti operaterja prek enotnega informacijskega sistema, tako, da bo že iz avtomatiziranega odgovora na poizvedbo jasno in nedvoumno razviden razlog za zavrnitev. Na podlagi izrecne zahteve operaterja mora najkasneje v roku 3 delovnih dni predložiti tehnično dokumentacijo, iz katere morajo izhajati natančni razlogi za zavrnitev. Telekom Slovenije bo moral operaterju na njegovo zahtevo izročiti tudi kopijo tehnične dokumentacije. V primeru, da Telekom Slovenije zavrne poizvedbo brez navedbe jasnega, nedvoumnega in razumljivega razloga, take poizvedbe operaterju ne sme zaračunati, ker se šteje, da

storitev ni bila opravljena,

Telekom Slovenije predlaga, da se naložena obveznost spremeni tako, da se bo glasila:

»V primeru zavrnitve operaterjeve poizvedbe se mora, ob odgovoru na preveritev, operaterju posredovati razlog za zavrnitev. Na podlagi izrecne pisne zahteve operaterja je potrebno operaterju najkasneje v roku 10 delovnih dni poslati natančno obrazložitev razloga za zavrnitev. V primeru zavrnitve poizvedbe brez navedbe razloga, se takšne poizvedbe operaterju ne sme zaračunati.«

Ne glede na tip preveritve, se v primeru negativnega odgovora posreduje razlog za negativen odgovor. Posredovanje tehnične dokumentacije za izkazovanje razloga za zavrnitev operaterju ni primerno iz naslednjih razlogov: varnost in zaupnost podatkov, sami podatki ne kažejo nujno razpoložljivosti za zagotavljanje storitve, pridobivanje teh podatkov bi bilo lahko časovno zelo dolgotrajno, tovrstnih zahtev po posredovanju podatkov o omrežju v zadnjih letih nismo prejeli. Se pa Telekom Slovenije srečuje s posameznimi primeri dodatnih poizvedb o ustreznosti odgovora, kjer razlog ni nujno razpoložljivost omrežja, temveč gre za razloge kot so: neustrezno posredovana vloga s strani operaterja, neustrezni podatki, sistemska napaka, napaka pri posredovanju odgovora, razna tolmačenja s strani končnega uporabnika ipd. Tovrstne zahteve rešujemo z obojestranskim sodelovanjem in s ciljem, da odgovor posredujemo čim prej, ne gre pa v tem primeru za posredovanje tehnične dokumentacije. Telekom Slovenije bo vse tovrstne aktivnosti v primeru ustreznega odgovora operaterjem dodatno zaračunal glede na porabljen čas.

- *rok za izvedbo naročila (priklop končnega uporabnika) v primeru bakrenega omrežja znaša 8 delovnih dni od prejema naročila, pri čemer se lahko ta rok v primeru nastanka izrednih okoliščin izven direktne kontrole Telekoma Slovenije za izvedbo vseh nadaljnjih naročil razumno podaljša, o podaljšanju roka pa bo moral obvestiti operaterja in Agencijo. Telekom Slovenije bo moral obvestiti Agencijo o nastanku izrednih okoliščin skupaj s podrobnejšo obrazložitvijo in dokazi, takoj ko se takšna situacija pojavi,*

V primerih, ko je za izvedbo naročila potrebna še vzpostavitev omrežne priključne točke in poseg na omrežju za določanje rokov izgradnje z razloga zagotavljanja stroškovno učinkovitega načina gradnje in narave gradnje po prepričanju Telekoma Slovenije Agencija ni pristojna.

- *rok za izvedbo naročila (priklop končnega uporabnika) v primeru optičnega omrežja, ki ga operater lahko poda takoj po prejemu pozitivnega odgovora na preveritev preko enotnega informacijskega sistema znaša :*
 - *8 delovnih dni od prejema naročila, v primeru, da je optični kabel pred objektom končnega naročnika (tj. razred priključka 1),*
 - *15 delovnih dni od prejema naročila, v primeru, da je potrebno vzpostaviti povezavo od naročniku najbližjega TKI do objekta naročnika brez gradbenih zemeljskih del (tj. razred priključka 2),*
 - *30 delovnih dni od prejema naročila v primeru, da je potrebno vzpostaviti povezavo od TKI do objekta naročnika in so potrebna gradbena zemeljska dela (tj. razred priključka 3), pri čemer se čas potreben za pridobivanje služnosti, soglasij drugih infrastrukturnih upravljavcev na območju gradnje in soglasij etažnih lastnikov, ne šteje v roke za izvedbo naročila. Telekom Slovenije bo moral v roku 3 delovnih dni od začetka teh postopkov o tem obvestiti operaterja in mu na njegovo zahtevo posredovati podatke o lastnikih, upravljavcih ali etažnih lastnikih. Navedeni rok se lahko v primeru nastanka izrednih okoliščin izven direktne kontrole Telekoma Slovenije za izvedbo vseh nadaljnjih naročil razumno podaljša, pri čemer bo moral o podaljšanju roka obvestiti operaterja in Agencijo. Telekom Slovenije bo moral obvestiti Agencijo o nastanku izrednih okoliščin skupaj s podrobnejšo obrazložitvijo in dokazi, takoj ko se takšna situacija pojavi,*

Agencija je naloženo obveznost podrobneje obrazložila na straneh 127 in 128 Analize.

Roki za izvedbo naročila (priklop končnega uporabnika) so sicer že sedaj del vzorčne ponudbe Telekoma Slovenije, vendar Agencija kljub temu ugotavlja, da je treba pri izvedbi razvezanega lokalnega dostopa v prvi vrsti zagotoviti

upoštevanje datuma priključitve, ki sta ga dogovorila operater in njegov končni uporabnik, seveda pod pogojem, da je ta določen v okviru razumnega roka. Pri določitvi termina je potrebno upoštevati realne možnosti izvedbe razvezave lokalnega dostopa na strani Telekoma Slovenije. Posledično je Agencija kot rok za izvedbo naročila določila razumni rok, ki glede na stanje organizacije Telekoma Slovenije v času izvajanja analize znaša v primeru dostopa prek bakrenega omrežja največ 8 delovnih dni od prejema naročila, ki ga operater lahko poda takoj po prejemu pozitivnega odgovora na preveritev preko enotnega informacijskega sistema. Rok za izvedbo naročila v primeru dostopa prek optičnega omrežja, od prejema naročila, ki ga operater lahko poda takoj po prejemu pozitivnega odgovora na preveritev preko enotnega informacijskega sistema, znaša največ 8 delovnih dni, v primeru, da je optični kabel pred objektom končnega naročnika (tj. razred priključka 1), 15 delovnih dni v primeru, da je potrebno vzpostaviti povezavo od naročniku najbližjega TKI do objekta naročnika brez gradbenih zemeljskih del (tj. razred priključka 2) in 30 delovnih dni v primeru, da je potrebno vzpostaviti povezavo od TKI do objekta naročnika in so potrebna gradbena zemeljska dela (tj. razred priključka 3). Agencija se je odločila za različno določanje rokov za izvedbo glede na vrsto omrežja preko katerega želi operater dostopati do svojih končnih uporabnikov, saj je optično omrežje Telekoma Slovenije še v fazi gradnje in se kot tako na različnih področjih nahaja v različnih fazah gradnje. Ker čas izvedbe naročila ni odvisen samo od Telekoma Slovenije, temveč tudi od termina, ki ga med sabo dogovorita operater in njegov bodoči končni uporabnik, bo moral Telekom Slovenije operaterju ponuditi vsaj dva različna termina za izvedbo naročila. Agencija je pri določanju rokov upoštevala razporejanje človeških virov, potrebna dela na funkcijski lokaciji in po potrebi dela na terenu. Telekom Slovenije bo moral upoštevati dogovorjeni termin med operaterjem in končnim uporabnikom, če je ta določen v razumnem roku od dne, ko je Telekom Slovenije prejel popolno naročilo to pomeni v celoti izpolnjen obrazec za naročilo v enotnem informacijskem sistemu. Agencija je roke za izvedbo naročila za priključitev naročnika na optično omrežje določila glede na fazo zgrajenosti priključka. Faze zgrajenosti priključka so združene v razrede priključkov od 1 do 3, pri čem višja številka razreda priključka odraža nižjo stopnjo zgrajenosti priključka. Agencija je pri določanju rokov izvedbe naročila za dostop do optičnega omrežja upoštevala dejstvo, da dolžina časovnega obdobja, povezanega s pridobivanjem morebitnih soglasij lastnikov nepremičnin in urejanja služnosti ni odvisen od Telekoma Slovenije. Na podlagi navedenega se čas, povezan s pridobivanjem služnosti, soglasij drugih infrastrukturnih upravljavcev na območju gradnje in soglasij etažnih lastnikov, prišteje rokom določenih s to analizo. Telekom Slovenije bo moral v roku 3 delovnih dni od začetka teh postopkov o tem obvestiti operaterja in mu na njegovo zahtevo posredovati podatke o lastnikih, upravljavcih ali etažnih lastnikih. Navedeni rok se bo lahko v primeru nastanka izrednih okoliščin izven direktne kontrole Telekoma Slovenije za izvedbo vseh nadaljnjih naročil razumno podaljšal, pri čemer bo moral Telekom Slovenije o podaljšanju roka obvestiti tako operaterja, ki zahteva dostop, kot Agencijo. Prav tako bo moral Telekom Slovenije Agencijo obvestiti o nastanku izrednih okoliščin skupaj s podrobnejšo obrazložitvijo in dokazi, takoj ko se bo takšna situacija pojavila. Prav tako je treba pojasniti, da se pri določanju razreda priključka pojem optična priključna doza šteje za element omrežja in predstavlja omrežno priključno točko. Agencija pojasnjuje, da razred priključka 1 zajema vse faze zgrajenosti priključka, ko je optični kabel pred objektom naročnika in je za priključitev naročnika morebiti potrebno optični kabel le še z interno instalacijo zaključiti na optični priključni dozi. Razred priključka 2 pa zajema vse faze zgrajenosti priključkov, ko je za vzpostavitev priključka razreda 1 potrebno povezati optični kabel od TKI do objekta naročnika in za izvedbo niso potrebna gradbena zemeljska dela. Razred priključka 3 zajema vse faze zgrajenosti priključkov, ko je za vzpostavitev priključka razreda 2 potrebno zgraditi kabelsko kanalizacijo od TKI do objekta naročnika in so za izvedbo potrebna gradbena zemeljska dela. Roki 8 delovnih dni v primeru dostopa prek bakrenega omrežja in 8, 15 in 30 delovnih dni v primeru dostopa prek optičnega omrežja so v času priprave analize glede na potrebna dela in organizacijo delovnega procesa primerno dolgi, zato se po izteku tega roka šteje, da je Telekom Slovenije vedno zmožen izvesti naročilo v terminu, ki sta ga dogovorila operater in končni uporabnik. Agencija ugotavlja, da so predlagani roki 30, 8 in 15 delovnih dni, glede na faze izgradnje omrežnega priključka primerni in sorazmerni ter nujni za zagotovitev konkurence na maloprodajnem trgu, ter da za Telekom Slovenije ne predstavlja prevelikih dodatnih obremenitev, saj mora biti tudi Telekomu Slovenije v interesu, da pospešuje svoje lastne poslovne procese.

Agencija posega v regulacijo trga investicijske izgradnje posameznega naročnika in s tem krši določila regulacije zgrajenega omrežja. Tudi predlagani roki izvedbe posameznega naročila so bistveno krajši kot jih Telekom Slovenije dosega z razpoložljivimi informacijami, resursi in pogodbami, ki jih ima do podizvajalcev. Razred priključka 1 in 2 izvaja podizvajalec po predhodnem odobrenem naročilu, kateremu je potrebno dodati 8 dnevni rok same izvedbe priklopa končnega uporabnika. V primeru razreda priključka 3 so navedeni minimalni roki, ki jim je potrebno prav tako dodati 8 dnevni rok priključitve s strani Agencije.

Za jasno interpretacijo in poenostavitev predlaga Telekom Slovenije uskladitev statusov Telekoma Slovenije z razredom priključkov.

Skladno z navedenim bi lahko glede na trenutni sistem evidentiranja statusov izgradnje hišne inštalacijske napeljave v informacijskem sistemu Telekoma Slovenije veljali naslednji roki izvedbe:

8 delovnih dni:

- status 2: Optična priključna doza montirana

15 delovnih dni:

- status 3: Optična vrvica s konektorjem v stanovanju
- status 4: Optična vrvica s konektorjem pred stanovanjem
- status 5: Optična vrvica brez konektorja v stanovanju
- status 6: Optična vrvica brez konektorja pred stanovanjem

30 delovnih dni:

- status 7: Optični kabel pred objektom, s soglasji

Ostali statusi v skladu z ugotovitvami iz nadzornega postopka 06103-1/2017, niso in ne morejo biti predmet regulacije. V nasprotnem primeru bi veljalo, da Agencija in alternativni operaterji diktirajo investicije v omrežje Telekom Slovenije.

Za določanje rokov izgradnje za vse ostale predvidene povezave v fazi gradnje z razloga zagotavljanja stroškovno učinkovitega načina gradnje in narave gradnje po prepričanju Telekoma Slovenije Agencija ni pristojna.

Telekomu Slovenije so naložene nove zahteve po posredovanju informacij o lastnikih, upravljavcih in etažnih lastnikih, ki jih pridobi iz informacij javnega značaja. Predlagamo, da Telekom Slovenije poda tehnično rešitev operaterju in lahko poda podatke, ki jih operater nujno potrebuje, proti ustreznemu plačilu stroškov, ki so nastali pri pridobivanju le-teh.

- *rok za odpravo napak znaša 2 delovna dneva od prijave napake, rok pa se v primeru težjih napak lahko podaljša za največ 5 delovnih dni, pri čemer bo moral o podaljšanju roka ustrezno seznaniti operaterja in navesti ter utemeljiti razloge, iz katerih izhaja, da gre za težjo napako,*

Rok odprave napak v zgoj 2 delovnih dneh (60% celo v enem dnevu) je izredno kratek in z razpoložljivimi resursi ter ob upoštevanju enakopravne obravnave vseh ponudnikov storitev, ni realno dosegljiv. Trenutni povprečni časi odprave napak presegajo te čase. Upoštevati je potrebno tudi odpravo napak na kabelskem omrežju, kjer so posegi zahtevnejši in časi daljši.

Rok za odpravo napak je danes 3 delovne dni od prijave napake, le-ta pa se v primeru težjih napak ali napak pri katerih gre za okoliščine izven kontrole operaterja omrežja, lahko podaljša za največ 5 delovnih dni, pri čemer je potrebno ob podaljšanju roka in razlogih zanj obvestiti operaterja. Pri tem se mora 60% napak odpraviti v 1 delovnem dnevu, 80% v 2 delovnih dneh in 100% v 3 delovnih dneh, pri čemer so težje napake in napake pri katerih gre za okoliščine izven kontrole operaterja omrežja iz te lestvice izvzete.

Iz posredovanih podatkov Agenciji in podatkov kazalnikov uspešnosti (KPI), ki jih Telekom Slovenije mesečno objavlja, je jasno razvidno, da so trenutni roki za odpravo napak skrajni in jih je zelo težko zagotavljati, kaj šele dodatno skrajšati. Predpisani skrajni roki za odpravo napak že danes pogosto privedejo do tega, da Telekom Slovenije zaradi doseganja rokov za odpravo napak na veleprodajnem trgu, diskriminira svojo lastno maloprodajno enoto, kar se odraža v daljših rokih za odpravo napak. V pravkar navedeno pa se je Agencija lahko prepričala tudi v okviru opravljenega inšpekcijskega postopka, ki se vodi pod št. 06102-9/2014.

Pri odpravi napak gre v posameznih primerih za dejavnike, na katere Telekom Slovenije ne more vplivati, vplivajo pa na podaljšanje roka odprave napak. V primeru tovrstnih napak, Telekom Slovenije ne more biti zavezan za rok odprave napak v 3 delovnih dneh in lestvico odprave napak. Telekom Slovenije se zaveda, da je potrebno tudi v tem primeru napake čim prej odpraviti, zato v večji meri sam z dodatnimi aktivnostmi skuša zagotoviti odpravo

napake. Agencija je tudi v postopku nadzora št. 06102-9/2014 ugotovila, da obstajajo dejavniki, ki niso na strani Telekoma Slovenije, ki negativno vplivajo na doseganje zahtev iz trenutno veljavne regulatorne odločbe. Gre za obravnavo prijavljenih napak, pri katerih se v postopku odprave napak ugotovi, da napaka ne izvira iz razlogov na strani Telekoma Slovenije, kar pa prav tako zahteva aktivnosti na terenu in pregled ustreznosti povezave ter dodatno obremenjuje obstoječe človeške vire. Razlog za tovrstno prijavo napak je pomanjkljiva, nepopolna ali neustrezna diagnostika, ki jo je dolžan pred prijavo napake na Telekom Slovenije opraviti operater. Gre za napake pri nastavitvah opreme, opremi operaterja v skupni lokaciji, opremi operaterja na lokaciji končnega uporabnika, opremi končnega uporabnika in interni instalaciji na lokaciji končnega uporabnika, ki niso v pristojnosti Telekoma Slovenije.

Telekom Slovenije prav tako opozarja, da ukrep ni izvedljiv v primeru pravnih ovir (zahteva lastnikov zemljišča ali objekta, ne možnost dostopa do mesta okvare,...) ali višje sile (naravne nesreče, nevarnost s področja varstva pri delu, delo drugih izvajalcev (cestarji, vodovod, elektro, ...) in podobno) na kar Telekom Slovenije ne more vplivati. Prav tako opozarjamo, da so zahteve tehnično nerealne v primerih, ko gre za poškodbe večjih optičnih kablov, predvsem pri dostopovnem FTTH omrežju. V teh primerih je predpisan rok za odpravo okvar celo krajši od normativa za izvedbo spojke v idealnih pogojih na teh kabljih.

Telekom Slovenije klasificira lažjo napako v primeru rešitve preko diagnostike in konfiguriranja s pomočjo oddaljenega dostopa. Težja napaka predvideva rešitev pri uporabniku oziroma fizični povezavi na elementih do njega. Navedeno je bilo ugotovljeno tudi na delavnici za operaterje, zadeva se vodi pod opravilno številko 024-1/2016

Sedaj veljavni roki so glede na tehnične lastnosti, obseg aktivnosti ter razpoložljive resurse tudi edino opravičljivi in v smislu obveznosti tudi sorazmerni. Prav tako tudi ugotavljamo, da se število napak s povečanjem števila razvezanih zank povečuje, kar prav tako vpliva na čas odprave napak.

- *rok za odgovor na poizvedbo za do 15 lokacij znaša 10 delovnih dni od prejema popolne poizvedbe, od 16 do 50 lokacij znaša 30 delovnih dni od prejema popolne poizvedbe, od 51 do vključno 100 lokacij znaša 45 delovnih dni od prejema popolne poizvedbe in nad 100 lokacij znaša 90 delovnih dni od prejema popolne poizvedbe,*
- *rok za izvedbo naročila za izvedbo skupne lokacije znaša največ 4 mesece od prejema popolnega naročila, pri čemer se mora 70% vseh naročil za skupno lokacijo izvesti v 3 mesecih,*

V primeru, da je potrebno zaradi naročene kolokacije povečati priključno moč objekta, je postopek v 4 mesecih neizvedljiv. Elektrodistributer ima skladno z zakonom na razpolago 1 mesec za pripravo soglasja in še dodaten mesec dni za pripravo pogodbe. Elektrodistributer po navadi zahteva še izdelavo PZI-ja, večkrat pa je potrebno pridobivati še druga soglasja. Postopek povečave priključne moči objekta tako traja od minimalnih 3 pa tudi 6 ali več mesecev.

- *rok za izgradnjo posameznih elementov v primeru, da je bila oprema za zagotavljanje storitve dostopa naročena istočasno kot skupna lokacija, enak roku za izvedbo skupne lokacije. V primeru, da so bili elementi naročeni kasneje, ne sme biti rok, ne glede na datum naročila te opreme s strani operaterja, v nobenem primeru daljši od 2 mesecev od prejema naročila. Ta rok se lahko podaljša za največ 30 delovnih dni le v primeru, da gre za naročilo povsem nove opreme s strani operaterja, katere ustreznost oziroma primernost je potrebno še preizkusiti,*

pri tem pa bo moral vzpostaviti lestvice, s katerimi se zagotovi učinkovito izvajanje in primerno upoštevanje rokov, in sicer tako, da v svoji vzorčni ponudbi določi naslednjo porazdelitev:

- *60% vseh napak odpraviti v 1 delovnem dnevu in 99% v 2 delovnih dneh.*

Telekom Slovenije iz navedenih razlogov Agenciji predlaga, da še enkrat temeljito pretehta vsa obstoječa dejstva, preden sprejme odločitev o skrajšanju rokov za odpravo napak ter zahteve vrne v obstoječe stanje ali pa vsaj nedvoumno utemelji razloge za skrajšanje rokov.

10. upoštevati dodatne pogoje, s katerimi se zagotovi poštenost, razumnost in pravočasnost izpolnitve obveznosti, in sicer tako, da v svoji vzorčni ponudbi določi naslednje pogodbene kazni:

Agencija predlaga naložitev pogodbenih kazni za primer zamude pri realizaciji posamezne izvedbe razvezanega lokalnega dostopa, posamezne skupne lokacije, zamude pri odpravljanju napak ter v primeru, da zaradi zamude stranka operaterju odpove pogodbo.

Telekom Slovenije opozarja, da je Agencija že sedaj v okviru navedene obveznosti Telekomu Slovenije naložila vključitev pogodbenih kazni. Kot je bilo že večkrat navedeno, Agencija v okviru Analize ne ugotavlja učinkov dosedanje regulacije oz. naloženih ukrepov, kar prav tako velja za obveznost vključitve pogodbenih kazni v vzorčno ponudbo. Agencija se znova ne ukvarja z dejanskim stanjem v preteklem obdobju. Agencija v zvezi s pogodbenimi kaznimi ne utemelji potrebe po naložitvi tovrstne obveznosti na podlagi nekaterih konkretnih ravnanj Telekoma Slovenije. Iz tega razloga je še posebej neupravičena naložitev obveznosti vključitve strožjih pogodbenih kazni v vzorčno ponudbo kot veljajo danes. Agencija je namreč maksimalno višino pogodbenih kazni opredelila kot 24-kratnik mesečne zakupnine za ustrezno obliko razvezanega lokalnega dostopa (danes velja 18-kratnik).

Predlagana obveznost vključitve predlaganih pogodbenih kazni v vzorčno ponudbo, je iz navedenih razlogov povsem nesorazmerna in neutemeljena obveznost. Glede na to, da je Agencija posamezne izvedbene roke še dodatno skrajšala (rok za odgovor na poizvedbo, rok za izvedbo naročila za izvedbo skupne lokacije, rok za odpravo napak...), je naložitev strožjih obveznosti v smislu višjih pogodbenih kazni toliko bolj neupravičena. Pri tem Agencija prav tako nastopa tudi v funkciji prekrškovnega organa, in ima iz tega naslova možnost, da odloča o prekrških za kršitve po ZEKom-1 in na njegovi podlagi izdanih predpisov (prekoračitve rokov, zamude...) in na takšen način sankcionira nedisciplinirano ravnanje operaterja.

Naložitev krajših izvedbenih rokov, ki jih Telekom Slovenije glede na obseg dela, organiziranost in glede na dosedanje podatke ni zmožen zagotavljati in istočasna naložitev nerazumno visokih pogodbenih kazni, predstavlja hudo namerno ogrožanje poslovanja Telekoma Slovenije. Z napihovanjem potencialnih izgub operaterjev, se poskuša upravičiti nesorazmerno visoke pogodbene kazni, ki v povezavi z nerazumno skrajšanimi roki silijo Telekom Slovenije v povečevanje stroškov zagotavljanja in vzdrževanja storitev in neupravičenega financiranja operaterjev. Predlagane višine pogodbenih kazni so povsem nesorazmeren ukrep.

Vse opredelitve enakovrednosti vložkov in enakovrednosti učinka so namenjene zagotavljanju enakega obravnavanja med operaterji, zato je potrebno zagotoviti spremljanje enakega obravnavanja in preprečevati diskriminacijo operaterjev, ne pa z nerazumno visokimi pogodbenimi kaznimi, operaterja omrežja siliti v dodatne stroške in diskriminacijo njegove maloprodajne enote, da lahko zagotavlja boljše pogoje drugim operaterjem. Nerazumno visoke pogodbene kazni odpirajo preveč možnosti za špekulacije na strani operaterjev in dolgoročno vplivajo na ceno storitev tako za operaterje kot končne uporabnike, kar pa po našem mnenju ni namen, zaradi katerega so bile pogodbene kazni predpisane. Višina pogodbene kazni, ki predstavlja kar do 24 kratnika mesečne zakupnine, je glede na vse mehanizme spremljanja enake obravnave povsem nerazumna, nesorazmerna in predstavlja hudo namerno ogrožanje poslovanja Telekoma Slovenije. Vsaka višina pogodbene kazni, ki je višja od 100% maloprodajne mesečne zakupnine za posamezen dostop, je po prepričanju Telekoma Slovenije nesorazmerna.

- *v primeru zamude pri izvedbi naročila razvezanega lokalnega dostopa bo dolžan za prvih 10 dni zamude plačati pogodbeno kazen v višini 50% mesečne zakupnine za ustrezno obliko razvezanega lokalnega dostopa za vsak posamezen dan in od 11. dne zamude dalje 150% mesečne zakupnine za ustrezno obliko razvezanega lokalnega dostopa za vsak posamezen dan, vendar v posameznem primeru zamude skupno ne več kot 24-kratnik mesečne zakupnine za ustrezno obliko razvezanega lokalnega dostopa, pri čemer se tovrstna oblika pogodbene kazni upošteva tudi v primeru napačnega odgovora na poizvedbe,*

Prav tako Telekom Slovenije ugotavlja, da iz Analize ni razvidno, na podlagi česa je Agencija prišla do sklepa, da je 24 mesecev običajni čas vezave naročnika pri posameznemu operaterju. Glede na dejstvo, da je na to dolžino

vezana maksimalna višina pogodbene kazni, je upravičenost takšnega sklep toliko pomembnejša. Agencija običajni čas vezave naročnika z ničemer ne utemelji, temveč ga zgolj naniza kot dejstvo, kar pa ni.

Telekom Slovenije meni, da se z obveznostjo mesečnega objavljanja podrobnih podatkov o kakovosti razvezanega lokalnega dostopa zagotovi spremljanje upoštevanja obveznosti enakega obravnavanja. Agencija bo tako lahko spremljala izvajanje obveznosti enakega obravnavanja in temu primerno tudi hitro ukrepala v postopku nadzora v primeru nepravilnosti. Uvajanje višjih pogodbenih kazni, je tudi iz tega razloga, povsem nesorazmeren ter neutemeljen ukrep.

Povsem neutemeljen in nesorazmeren je tudi način izračuna pogodbene kazni v primeru napačnega odgovora na poizvedbe po principu, ki velja za zamude pri realizaciji posamezne izvedbe razvezanega lokalnega dostopa. V primeru, da bi prišlo do napačnega odgovora na poizvedbo, Telekom Slovenije tega ne bi mogel vedeti, saj do napačnih odgovorov ne prihaja namenoma. Iz tega torej sledi, da bi Telekom Slovenije v praksi za vsak napačen odgovor moral plačati pogodbeno kazen v višini 24 kratnika mesečne veleprodajne naročnine za izbran paket.

Končnemu uporabniku je vedno zagotovljena možnost prehoda med operaterji, prav tako so tako operaterji kot tudi končni uporabniki seznanjeni, da npr. v primeru bakrenega omrežja Telekoma Slovenije, lahko izbirajo med vsemi operaterji, ki ponujajo storitve preko tega omrežja. Omejitvev pri tem je lahko le tehnologija, ki jo operaterji pri tem uporabljajo, kar pa ne vpliva na pozitiven ali negativen odgovor. V skladu s navedenim je jasno, da tudi v primeru morebitno napačnega odgovora na poizvedbo, le-to najprej zazna operater, ki pa bo v primeru tako velikih pogodbenih kazni, Telekom Slovenije o tem obvestil šele po času, ko bo lahko zahteval maksimalno pogodbeno kazen v višini 24 kratnika mesečne maloprodajne naročnine za izbrani paket.

Telekom Slovenije želi opozoriti tudi na dejstvo, da lahko v posameznem tednu prejme tudi več kot 1500 poizvedb. Pri takšni količini podanih poizvedb ni mogoče v celoti izključiti možnosti človeške napake pri podajanju odgovorov, kar še posebej velja pri preveritvah, ki se izvajajo ročno in kjer napake ni možno povsem izključiti ne glede na to ali gre v škodo lastni maloprodajni enoti ali operaterju. Glede na predlagane krajše roke s strani Agencije, je v praksi možnost napak v podanih odgovorih toliko večja. Pri tem Agencija niti ne ugotavlja v kakšnem deležu, glede na celotno število podanih poizvedb, prihaja do napačnih odgovorov. V zvezi s tem Telekom Slovenije opozarja tudi, da napaka lahko nastopi tako pri poizvedbah za alternativne operaterje kot tudi za potrebe končnih uporabnikov Telekoma Slovenije. V primeru, da v praksi do napake (napačnega odgovora) pride in se jo kasneje tudi odkrije, se o tem najprej obvesti operaterje, ki so v preteklosti podali ustrezno poizvedbo, s tem pa imajo tudi možnost ponovno podati poizvedbo in pridobiti pozitiven odgovor, s čimer se preteklo stanje sanira. **Glede na vse navedeno, je povsem razvidno, da je naložitev tovrstne variante pogodbene kazni popolnoma neutemeljena ter nesorazmerna.**

- *v primeru zamude pri izvedbi naročila za izvedbo posamezne skupne lokacije bo dolžan za vsak teden zamude plačati pogodbeno kazen najmanj v višini 10% cene adaptacije in opreme prostora skupne lokacije, vendar v posameznem primeru zamude skupno ne več kot 100% cene adaptacije in opreme prostora skupne lokacije,*

Višina pogodbene kazni je nesorazmerna ter z ničemer utemeljena. Telekom Slovenije predlaga določitev razumne višine pogodbene kazni. V primeru zamude pri realizaciji posamezne skupne lokacije naj bo operater omrežja za vsak teden zamude dolžan operaterju plačati pogodbeno kazen v višini 1% cene adaptacije in opreme prostora skupne lokacije, vendar v posameznem primeru zamude skupno ne več kot 10% cene adaptacije in opreme prostora skupne lokacije.

Vsi operaterji, prisotni na upoštevnem trgu 3a, ki najemajo in uporabljajo storitve skupne lokacije, imajo podpisane tudi medoperaterske pogodbe o zagotavljanju širokopasovnega dostopa do končnih uporabnikov na ravni IP protokola – BRO in preko njih vzpostavljene medomrežne povezave med robnimi napravami operaterja ter Telekoma Slovenije. Trenutno v Sloveniji ni operaterja, ki bi imel samo zakup storitev po vzorčni ponudbi za razvezan dostop do krajevne zanke in skupno lokacijo - RUO. Na ta način imajo operaterji vedno alternativo, da na vseh lokacijah zanimivih za vzpostavitev skupne lokacije vsak trenutek zakupijo storitev širokopasovnega dostopa z bitnim tokom. To pomeni, da ne bi izgubili nobenega končnega uporabnika, čeprav ne bi bila izvedena

vzpostavitev skupne lokacija, saj lahko naročnika v vsakem trenutku vključijo po vzorčni ponudbi BRO. Tako po teoriji investicijske lestvice, kot tudi dejanskega stanja v Sloveniji, operaterji najprej zakupijo storitve širokopasovnega dostopa z bitnim tokom in šele kasneje investicijsko nadaljujejo s prehodom na upoštevni trg 4 ter zakupom skupnih lokacij.

Razumna višina pogodbene kazni v primeru zamude vzpostavitve skupne lokacije, bi z upoštevanjem dejanskega stanja razvoja telekomunikacijskega trga v Sloveniji, bila vrednost v višini razlike med ceno zakupnine za samostojni širokopasovni dostop do interneta in ceno razvezanega dostopa, pomnožena s številom vključenih priključkov na lokaciji v obdobju pogodbene kazni. Ob primerjavi zneska predvidenih pogodbenih kazni z dejansko škodo, ki bi operaterju lahko nastala je očitno, da bi bila dejanska povprečna škoda v primerjavi z v analizi predvideno višino pogodbene kazni na posamezno skupno lokacijo zanemarljiva.

- *v primeru zamude pri odpravljanju napak bo dolžan za prva 2 dneva zamude plačati pogodbeno kazen v višini celotne mesečne zakupnine za ustrezno obliko razvezanega lokalnega dostopa in po preteku tega obdobja dodatnih 40% mesečne zakupnine za ustrezno obliko razvezanega lokalnega dostopa za vsak dodaten dan zamude, vendar v posameznem primeru zamude skupno ne več kot 24-kratnik mesečne zakupnine za ustrezno obliko razvezanega lokalnega dostopa,*

Telekom Slovenije želi opozoriti, da so vzroki za napake lahko tudi na strani operaterja ali končnega uporabnika. Karakteristike razvezanih bakrenih paric se glede na fizikalne lastnosti spreminjajo, med drugim tudi glede na starost omrežja, glede na razdaljo, glede na število spojk na relaciji med funkcijsko lokacijo. Tehnologija VDSL, ki jo določeni operater uporablja, je na navedene karakteristike zelo občutljiva in ima v primerjavi z drugimi xDSL tehnologijami tudi bistveno krajši dolet. Maksimalen praktični doseg tehnologije je nekje med 1 in 1,5 km. Operater torej lahko vključi uporabnika na daljših bakrenih zankah, ne upošteva pa fizikalnih lastnosti linije in stalno prijavlja napake na razvezanem lokalnem dostopu.

Razlogi za nedelovanje in posledično pojav napake na razvezanem dostopu so lahko tudi v opremi, ki jo operater nudi svojim končnim naročnikom (npr. modemi, TV vmesniki in druga oprema). Za nedelovanje storitev je lahko kriva slaba kvaliteta radijskih in televizijskih signalov na strani producentov. Celo v postopku nadzora pred Agencijo, je že bilo ugotovljeno, da je vzrok pojavljanja napake in nedelovanja storitve v terminalski opremi končne stranke.

V zvezi z odpravljanjem napak pa želimo opozoriti še na en pomemben vidik, ki imam prav tako znaten vpliv na čas odprave napak. Obravnava prijavljenih napak, pri katerih se v postopku odprave napak ugotovi, da napaka ne izvira iz razlogov na strani Telekoma Slovenije, prav tako zahteva aktivnosti na terenu in pregled ustreznosti povezave ter dodatno obremenjuje obstoječe človeške vire. Razlog za tovrstno prijavo napak je pomanjkljiva, nepopolna ali neustrezna diagnostika, ki jo je dolžan pred prijavo napake na Telekom Slovenije opraviti operater. Gre za napake pri nastavitvah opreme, opremi operaterja v skupni lokaciji, opremi operaterja na lokaciji končnega uporabnika, opremi končnega uporabnika in interni instalaciji na lokaciji končnega uporabnika, ki niso v pristojnosti Telekoma Slovenije. Zadevna problematika je bila tudi obravnavana v okviru inšpekcijskega postopka št. 06102-9/2014 ter na kasnejši delavnici, ki jo je organizirala Agencija in se jo vodi pod št. 024-1/2016.

Telekom Slovenije želi z zgoraj navedenim opozoriti, da obstaja veliko razlogov za nedelovanje storitev, ki pa niso v sferi Telekoma Slovenije, kljub temu pa s strani operaterjev prejema prijavo napake, kar kaže napačno sliko o številu dejanskih napak, za katere je odgovoren Telekom Slovenije, hkrati pa obremenjuje obstoječe kapacitete. Zaradi opisanih razlogov menimo, da je povečanje pogodbene kazni in hkratno skrajševanje rokov za odpravo napak, nesorazmeren ukrep.

- *v primeru, da zaradi zamude pri realizaciji posamezne izvedbe razvezanega lokalnega dostopa ali zaradi nespoštovanja rokov pri odpravljanju posamezne napake, naročnik operaterju odpove pogodbo bo dolžan plačati pogodbeno kazen v višini 24-kratnika mesečne zakupnine za ustrezno obliko razvezanega dostopa. V takem primeru bo Telekom Slovenije dolžan operaterju plačati le pogodbeno kazen za odpoved pogodbe, ne pa tudi pogodbene kazni za zamudo, ki je to odpoved povzročila.*

Telekom Slovenije opozarja, da je naložitev plačila pogodbene kazni v vsakem primeru, ko stranka odpove pogodbo operaterju povsem neupravičena. Težave pri vključitvi ali kasnejšem delovanju storitev operaterja na zakupljenem bakrenem dostopovnem omrežju, zaradi katerih stranka lahko odpove storitev, so možne iz več razlogov. Nekatere izmed teh smo že opisali v predhodnih točkah. Eden izmed razlogov je v odgovoru na preveritev, kjer se zaradi nepopisanega zadnjega dela razvodnega naročniškega omrežja ali težav pri dostopu do omrežja izjemoma lahko zgodi, da je omrežje zasedeno, lastniki parcel in prostorov po katerem poteka kabelsko omrežje ne dovolijo del ali dostopa do kabelskega omrežja. Glede na karakteristike tehnologije za omogočanje širokopasovnega dostopa, ki ga uporablja Telekom Slovenije in tehnologije širokopasovnega dostopa, ki jo uporabljajo operaterji na razvezanem dostopu in glede na karakteristike omrežja lahko v posameznih primerih prihaja do spremembe parametrov posamezne povezave, oziroma spremembe razpoložljive prenosne hitrosti, ki jo je na posameznem razvezanem dostopu možno zagotavljati.

Operaterji na bakrenih paricah vključujejo svojo xDSL tehnologijo. Pri tem uporabljajo različno opremo in tehnologijo. Telekom Slovenije na razvezanih paricah nima vključene nobene aktivne opreme. Razpoložljiva pasovna širina (prenosna hitrost) je odvisna od lastnosti parice, razdalje parice in xDSL opreme, ki jo uporablja operater. Telekom Slovenije v nobenem primeru ne more ugotoviti dejanske hitrosti na povezavi, ki jo operater dosega s svojo xDSL opremo. Telekom Slovenije operaterjem in samemu sebi ponuja parice, ki so vključene v omrežju. Parice zaseda na enak način ne glede na operaterja. Zaradi opisanih razlogov Telekom nikakor ne more biti odgovoren za odpoved pogodbe končne stranke operaterju.

Telekom Slovenije tako na primer ne more prevzeti odgovornosti za nedelovanje storitev prek tehnologije VDSL na razvezanih dostopih Telekoma Slovenije. Dejstvo je, da različne tehnologije xDSL omogočajo različno delovanje storitev na določenih oddaljenostih uporabnikov od funkcijskih lokacij operaterja. Dejstvo je tudi, da je bilo omrežje Telekoma Slovenije grajeno v preteklosti za namene zagotavljanja telefonskih storitev, katerih delovanje je bistveno manj občutljivo od tehnologij za širokopasovni dostop. Karakteristike razvezanih bakrenih paric se glede na fizikalne lastnosti spreminjajo, med drugim glede na razdaljo, starost omrežja in število spojk na relaciji med funkcijsko lokacijo in OPT.

Telekom Slovenije meni, da je ta pogodbena kazen povsem nesorazmerna in neutemeljena tudi iz naslednjega razloga. Odpoved pogodbe med operaterjem in stranko ni nujno odraz oz. posledica zamude Telekoma Slovenije, končnemu uporabniku je kadarkoli omogočen prehod med posameznimi operaterji, prav tako iz različnih razlogov lahko kadarkoli odpove naročniško razmerje, navsezadnje lahko stranka odpove pogodbo tudi v času, ko poteka postopek izvedbe priključka. Prav tako ima stranka v primeru sklenitve pogodbe na daljavo vedno tudi možnost, da v roku 15 dni odstopi od tako sklenjene pogodbe brez posledic. Pravi razlog odpovedi pogodbe pa vedno ni mogoče zanesljivo ugotoviti. V primeru dvoma glede nagiba za odpoved pogodbe, pa le to ne more biti na škodo Telekoma Slovenije.

Telekom Slovenije ne more prevzeti odgovornosti za odpovedi pogodbe stranke v primeru nedelovanja storitev prek razvezanih dostopov Telekoma Slovenije zaradi omejitev tehnologije za zagotavljanje širokopasovnega dostopa. Dejstvo je, da različne tehnologije xDSL omogočajo različno delovanje storitev na določenih oddaljenostih uporabnikov od funkcijskih lokacij operaterja. Dejstvo je tudi, da je bilo omrežje Telekoma grajeno v preteklosti za namene zagotavljanja telefonskih storitev, katerih delovanje je bistveno manj občutljivo od tehnologij za širokopasovni dostop. Karakteristike razvezanih bakrenih paric se glede na fizikalne lastnosti spreminjajo, med drugim glede na razdaljo, starost omrežja in števila spojk na relaciji med funkcijsko lokacijo in OPT.

Odpoved pogodbe stranke je možna še iz naslednjih vzrokov. Želja uporabnika po spremembi ponudnika. Končnemu uporabniku je kadarkoli omogočen prehod med posameznimi operaterji, prav tako iz različnih razlogov lahko kadarkoli odpove naročniško razmerje, naročilo lahko odpove ali prekliče tudi v času, ko poteka postopek izvedbe priključka. To končnemu uporabniku še dodatno omogoča zakon o varstvu potrošnikov, ki omogoča odstop od pogodbe še 15 dni po naročilu, če je naročilo prejeto preko prodajnega kanala. Telekom Slovenije ne more ugotavljati razloga zakaj se končni uporabnik odloči za odstop od naročila in odpoved pogodbe. Ker gre dejansko

za možnost svobodne izbire končnega uporabnika, je neupravičeno od Telekoma Slovenije zahtevati plačilo tako visoke odškodnine.

11. v enotnem informacijskem sistemu operaterjem in Agenciji na pregleden način mesečno do 10. v mesecu za pretekli mesec objavljati podatke o kakovosti razvezave lokalnega dostopa, ki so potrebni za preverjanje izvrševanja obveznosti enakega obravnavanja, pri čemer bo moral objaviti najmanj naslednje podatke, ki morajo biti prikazani ločeno za ponujanje storitev operaterjem in za ponujanje storitev samemu sebi oziroma svojim hčerinskim ali partnerskim podjetjem, in sicer:

Telekom Slovenije pozdravlja namero Agencije, da obveznost objavljanja KPI-jev oblikuje tako, da se bo objavljala na operaterskem portalu, ne pa javno na spletnih straneh Telekoma Slovenije. V primeru posredovanja podatkov tudi za maloprodajno enoto, bi javna objava Telekom Slovenije spravljala v neenakovreden položaj. Operaterji in druga zainteresirana javnost lahko spremljajo natančne podatke o prejetih naročilih in vključitvah za maloprodajno enoto in podatke posameznega veleprodajnega operaterja v primeru, ko le-ta edini koristi določeno obliko dostopa oziroma je eden od dveh operaterjev, ki koristita določeno obliko dostopa. V primerih, ko gre za več operaterjev, ki uporabljajo posamezno storitev, so podatki veleprodajnih operaterjev kumulativni in zanje ločeno spremljanje ni možno.

Telekom Slovenije pri prehodu na poenostavljen sistem BSS sistema za naročanje stremi (primarni cilj) k postopni uvedbi naročanja storitev in odprave napak, informacijski varnosti, varnosti osebnih podatkov končnih strank in nemotenemu poslovanju operaterjev. Npori za zagotavljanje poročil so definirani kot sekundarni cilj in v tej luči se pri prehodu lahko zgodi, da bodo določena poročila nekompletna oziroma pomanjkljiva. Ne glede na zgornjo trditev Telekom Slovenije zagotavlja kompletnost vseh zahtevanih poročil po stabilizaciji informacijskega sistema in v najkrajšem možnem izvedbenem času.

- *povprečni čas odgovora na poizvedbe preko enotnega informacijskega sistema v zvezi z informacijami glede razvezave lokalnega dostopa (merjeno v minutah) in povprečni čas odgovora na poizvedbe v primeru, da je za pripravo odgovora potrebno izvesti dodatne aktivnosti (merjeno v delovnih dnevih),*
- *povprečni čas za izvedbo naročila (priklop končnega uporabnika) v primeru bakrenega omrežja (merjeno v delovnih dnevih),*
- *povprečni čas za izvedbo naročila v primeru optičnega omrežja za vsak razred priključka posebej (merjeno v delovnih dnevih),*
- *povprečni čas za odpravo lažjih napak (merjeno v delovnih dnevih) in delež odpravljenih lažjih napak izven rednega delovnega časa, ki mora biti podan ločeno za delovne dneve, sobote, nedelje in praznike (izraženo v odstotkih),*
- *povprečni čas za odpravo težjih napak (merjeno v delovnih dnevih), delež odpravljenih težjih napak izven rednega delovnega časa, ki mora biti podan ločeno za delovne dneve, sobote, nedelje in praznike (izraženo v odstotkih),*
- *delež vseh odpravljenih napak v 1 in 2 delovnih dneh (izraženo v odstotkih)*
- *informacije o razpoložljivosti skupnih lokacij,*

Telekom Slovenije nima vzpostavljenega informacijskega sistema za upravljanje tehnoloških prostorov in v informacijskih sistemih torej nima evidentiranih podatkov o razpoložljivosti kapacitet skupnih lokacij. Vzpostavitev informacijskega sistema bi pomenila ogromen strošek, ki ni ekonomsko opravičljiv. Glede na število poizvedb operaterjev po skupnih lokacijah v zadnjih letih pa je vzpostavitev takšnega informacijskega sistema povsem nesorazmeren ukrep. V letu 2015 sta bili skupaj 2 poizvedbi, v letu 2016 5 poizvedb in v letu 2017 do konca maja samo 2 poizvedbi po skupni lokaciji. **Telekom Slovenije zato predlaga, da se navedena obveznost črta.**

- *informacije o uvajanju novih skupnih lokacij za najmanj 6 mesecev vnaprej,*
- *informacije o morebitnih rezervacijah na vseh lokacijah, kjer je mogoča skupna lokacija, skupaj s časovno določenim začetkom in koncem realizacije projekta, na katerega se rezervacija nanaša, ki v nobenem primeru ne sme biti daljši od enega leta, pri čemer je pogoj za rezervacijo izdelana projektna dokumentacija.*

Predviden ukrep je predvsem posledica zmotnega prepričanja Agencije, da družba Telekom Slovenije razpolaga z informatiziranim sistemom za upravljanje nepremičnin (Agencija je na strani 129 Analize prepričana, da družba Telekom Slovenije vsak čas razpolaga s podatki o skupnih lokacijah, njihovi zasedenosti, urejenosti in podobno). Zaradi neevidentiranih podatkov v informacijskih sistemih, podatkov v informatizirani obliki ni mogoče zagotoviti. Operaterjem lahko Telekom Slovenije zaradi neevidentiranih podatkov o omrežju v informacijskih sistemih, zagotavlja le nekatere podatke. Podatki bodo operaterjem v pisnem odgovoru zagotovljeni za posamezno lokacijo za preveritev, rezervacijo in naročilo, na podlagi fizično izvedenih aktivnosti. **Nalaganje take obveznosti bi bilo glede na podatke o številu poizvedb (9 poizvedb po kolokacijah v zadnjih dveh letih in pol) v celoti neprimerna in predvsem nesorazmerna s potrebnim vložkom za izpolnitev te obveznosti.**

8.3 Obveznost zagotavljanja preglednosti

Agencija bo na podlagi navedenega Telekomu Slovenije naložila obveznost, da objavi vzorčno ponudbo za razvezan lokalni dostop, pri čemer bo moral obstoječo vzorčno ponudbo v 30 dneh od vročitve odločbe dopolniti tako, da bo v besedilu vključevala vse naložene obveznosti. Tako dopolnjena in objavljena vzorčna ponudba začne veljati z datumom njene objave. Rok je sorazmeren glede na potrebe po čimprejšnji uskladitvi obstoječe vzorčne ponudbe z naloženimi obveznostmi in zahtevnosti priprave dokumenta, ki predstavlja zgolj manjše administrativno breme.

Tehnične opredelitve storitev, opredelitve postopkov zagotavljanja, oblikovanja ustreznih cen za zagotavljanje novih opredeljenih obveznosti dopustitve operaterskega dostopa do določenih omrežnih zmogljivosti, obveznosti zagotavljanja enakega obravnavanja, obveznosti zagotavljanja preglednosti, obveznosti cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva ter obveznosti ločitve računovodskih evidenc ni možno zagotoviti v roku 30 dni od prejema odločbe.

Objavljena vzorčna ponudba mora biti v določenem roku skladno z vsemi naloženimi obveznostmi na ustrezen način dopolnjena, za kar je rok 30 dni občutno prekratek. Kot še sprejemljiv rok s strani Telekoma Slovenije predlagamo rok 60 dni.

8.4 Obveznost cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva

Agencija namerava v okviru obveznosti cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva Telekomu Slovenije naložiti, da bo moral:

- 1. za storitve veleprodajnega lokalnega dostopa na fiksni lokaciji do bakrenega omrežja, ki ni nadgrajeno z vectoring tehnologijo, uveljaviti ceno, in sicer za storitve:*
 - povsem razvezanega dostopa do bakrene krajevne zanke uveljaviti ceno 8,09 EUR/mesec brez DDV,*
 - sodostopa do bakrene krajevne zanke uveljaviti ceno 3,27 EUR/mesec brez DDV.*

Agencija je v obrazložitvi, v poglavju 8.4.1. Oblikovanje cen za pasivne in virtualne ali nefizične veleprodajne vložke bakrenega omrežja, ki ni nadgrajeno z vectoring tehnologijo, dodatno pojasnila, kako je izračunala navedene cene.

Med pasivne in virtualne ali nefizične veleprodajne vložke veleprodajnega lokalnega dostopa, ki nudijo enakovredne funkcije kot pasivni vložki, do starejšega bakrenega omrežja na fiksni lokaciji se glede na izsledke analize tega upoštevnega trga uvršča povsem razvezan dostop in sodostop do bakrene krajevne zanke v omrežju, ki ni nadgrajeno z vectoring tehnologijo.

Kot je določeno v Priporočilu o nediskriminaciji in stroškovnih metodah, je za izpolnjevanje ciljev regulativnega okvira primerna metodologija za izračun stroškov, s katero se oblikujejo cene dostopa, ki so čim bolj podobne cenam, pričakovanim na trgu z učinkovito konkurenco. Takšna metodologija za izračun stroškov bi morala temeljiti na sodobnem učinkovitem omrežju, odražati potrebo po stabilnih in predvidljivih veleprodajnih cenah bakra v daljšem obdobju, kar preprečuje bistvena nihanja in pretrese, da se zagotovi jasen okvir za naložbe in omogoči ustvarjanje stroškovno naravnanih cen bakrenega omrežja, ki se uporabljajo kot sidro za storitve omrežij NGA, ter ustrezno in skladno obravnavati učinek zmanjšanih količin, ki so posledica prehoda z bakrenih omrežij na omrežja NGA, tj. preprečevati umetno zviševanje veleprodajnih cen dostopa do bakrenega omrežja, kar bi bila sicer posledica prehoda odjemalcev na omrežja NGA operaterja s pomembno tržno močjo.

Metodologija BU LRIC+ najbolje dosega te cilje za določanje cen reguliranih veleprodajnih storitev dostopa. Ta metodologija modelira povečane stroške za investicijsko vzdrževanje (vključno s fiksnimi stroški) in obratovne stroške, ki nastanejo pri hipotetično učinkovitem operaterju pri zagotavljanju vseh storitev dostopa, ter dodaja pribitek za popolno pokrivanje skupnih stroškov. Zato metodologija BU LRIC+ omogoča pokrivanje vseh dejansko nastalih stroškov.

Agencija je najprej preverila stroškovni model BU LRIC+, ki ga je razvila v letu 2008, in ugotovila, da ne izpolnjuje določil Priporočila o nediskriminaciji in stroškovnih metodologijah, saj bi prilagoditev obstoječega stroškovnega modela v skladu s cilji priporočene metodologije za izračun stroškov in v skladu s priporočenimi merili, zahtevala precejšnje spremembe obstoječe metodologije za izračun stroškov, kar pa ni v skladu z navedenim priporočilom.

Glede na navedeno, je Agencija v letu 2017 razvila lasten stroškovni model za izračun stroškovno naravnanih cen lokalnega dostopa do starejšega bakrenega omrežja, katerega rezultat je izračun cene mesečnega najema povsem razvezanega dostopa do krajevne bakrene zanke in sodostopa do bakrene krajevne zanke, kot tudi izračun stroškovno naravnanih cen dostopa do kableske kanalizacije in do drogov. Stroškovni model temelji na metodologiji za izračun stroškov BU LRIC+, ki upošteva dolgoročne prirastne stroške s pribitkom za pokrivanje skupnih stroškov, in temelji na pristopu od spodaj navzgor (bottom up). Metodologija upošteva tekoče stroške (CCA) hipotetično učinkovitega operaterja, ki bi jih imel danes z gradnjo sodobnega učinkovitega omrežja NGA, katero bi bilo možno zagotavljati doseganje postavljenih ciljev Digitalne agende 2020. V primeru starejše ponovno uporabljive gradbene infrastrukture za NGA omrežje je Agencija sledila določilom Priporočila o nediskriminaciji in stroškovnih metodah, kjer je Agencija ta sredstva vrednotila z upoštevanjem njihove regulatorne prevrednotene knjigovodske sedanje vrednosti.

Agencija je pri vzpostavitvi stroškovnega modela upoštevala naslednje:

- Metodologijo dolgoročnih prirastnih stroškov s pribitkom za pokrivanje skupnih stroškov (LRIC+). Agencija je upoštevala pribitek skupnih stroškov v višini 10%, ki izhaja iz modela LRIC+, ki ga je Telekom Slovenije izračunal v okviru stroškovne metodologije TD LRIC+ na podlagi veljavne regulatorne odločbe.
- Pristop od spodaj navzgor (bottom up) se nanaša na hipotetično učinkovito omrežje NGA, ki je zmožno zagotavljati cilje Digitalna agenda 2020 in je v celoti ali delno sestavljeno iz optičnih elementov. Pri modeliranju hipotetično učinkovitega omrežja NGA je Agencija upoštevala tehnologije in topologije dostopa, ki so značilne v Sloveniji, tako da je upoštevala sodobno učinkovito omrežje NGA, to je omrežje FTTH, in ga je za potrebe izračuna stroškovno naravnanih cen dostopa do bakrenega omrežja prilagodila bakrenemu omrežju, in pri tem upoštevala 100% izkoriščenost omrežja, kar pomeni, da ima vsako gospodinjstvo oziroma poslovna enota dostop do bakrenega omrežja. S tem namenom je Agencija izločila morebitna umetna zviševanja veleprodajnih cen dostopa do bakrenega omrežja zaradi prehajanja končnih uporabnikov s starejšega bakrenega omrežja na NGA omrežja. Pri izgradnji omrežja je izhajala iz podatkov, ki jih ima na voljo v okviru projekta »mapiranja« z upoštevanjem podatkov Telekoma Slovenije, ter izločila dvojno ali večkratno prekrivanje (overlap) MDF območij, tako da se je le-to upoštevalo enojno. Nato je določila pet (5) geo-tipov območij v odvisnosti od gostote prebivalstva (gospodinjstev in poslovnih enot) ter MDF območja razporedila v geo-tipe območij (od najbolj ruralnega do najbolj urbanega), ter za vsako MDF območje, ki je razporejeno v enega izmed pet (5) geo-tipov, v odvisnosti od števila priključkov (gospodinjstev in poslovnih enot) izračunala velikost omrežja.
- V okviru vhodnih parametrov je Agencija v skladu s Priporočilom o nediskriminaciji in stroškovnih metodah upoštevala življenjsko dobo gradbenih sredstev v trajanju, ki ustreza pričakovani uporabni dobi sredstva, in sicer za kanalizacijske vode 40 let.
- Pri modeliranju omrežja NGA je Agencija upoštevala vsa obstoječa gradbena sredstva, ki so zmožna gostiti NGA omrežje (podatki o ceveh in drogovih s strani Telekoma Slovenije), in gradbena sredstva, ki jih je treba zgraditi na novo. Glede na navedeno Agencija pri gradnji modela BU LRIC+ tako ni predpostavljala gradnje povsem nove gradbene infrastrukture. Stroškovna osnova gradbenih sredstev, ki jih je treba zgraditi na novo, so tekoči stroški (CCA), ki bi nastali pri hipotetično učinkovitem operaterju z gradnjo sodobnega učinkovitega omrežja (NGA), kar pomeni, da se vsa sredstva vrednotijo na podlagi stroškov zamenjave s sodobnim enakovrednim sredstvom (MEA) z enakimi ali podobnimi značilnostmi delovanja. Pri tem je Agencija upoštevala različno strukturo tal (npr. asfalt, pesek, zemlja, ipd.) s pripadajočimi stroški ter stroške služnostnih pogodb za gradnjo fizične gradbene infrastrukture.

- *Stroške starejše ponovno uporabljive gradbene infrastrukture za NGA omrežje pa je Agencija vrednotila po metodi prevrednotovanja oziroma indeksacije, in sicer je Agencija upoštevala njeno regulatorno knjigovodsko vrednost, zmanjšano za kumulativno amortizacijo (sedanja regulirana knjigovodska vrednost), prevrednoteno v skladu z veljavno področno zakonodajo oziroma z vsakokratnimi veljavnimi Slovenskimi računovodskimi standardi. Agencija je ugotovila, da knjigovodski podatki v registru osnovnih sredstev, ki jih je za potrebe izdelave tega stroškovnega modela posredoval Telekom Slovenije, že vključujejo prevrednoteno vrednost. V primeru, da je starejše gradbeno sredstvo že popolnoma amortizirano, vendar še primerno za ponovno uporabo, pa Agencija njegove vrednosti ni vključila v regulativno osnovo sredstev.*
- *Stroškovno naravnane cene morajo zagotavljati tudi primerno donosnost vložnega kapitala. Kot primerno stopnjo donosnosti naložbe glede na vložena sredstva v starejše gradbeno omrežje, je Agencija upoštevala tehtano povprečje stroškov kapitala (weighted average costs of capital; WACC) hipotetično učinkovitega operaterja za obstoječo infrastrukturo bakrenih omrežij, ki ga je Agencija z zunanjim svetovalcem izračunala in objavila na svojih spletnih straneh v letu 2014, in znaša 10,15%⁴. Agencija je pri izračunu kapitalskih stroškov upoštevala pristop, kjer se pri izračunu stroškov na letno raven poleg amortizacije upošteva tudi trend gibanja cen sredstev v prihodnosti (tilted annuity), pristop tilted annuity je glede na BEREC Poročilo regulatornega računovodstva za leto 2016⁵ tudi najbolj pogosto uporabljen pristop za izračun letnih kapitalskih stroškov naupoštevem trgu 3a.*
- *V naslednjem koraku je Agencija izračunala stroške po posameznih stroškovnih rajonih (MDF območja so razporejena v stroškovne rajone) ter je v zadnjem koraku izračunala stroškovno ceno mesečnega najema povsem razvezanega dostopa do krajevne bakrene zanke, stroškovno ceno mesečnega najema dostopa do kableske kanalizacije (na km), stroškovno ceno mesečnega najema dostopa do drogrov (na km) in na podlagi razmerja med obstoječo veljavno mesečno najemnino sodostopa do bakrene krajevne zanke in popolnoma razvezanega dostopa do krajevne bakrene zanke tudi ceno sodostopa do krajevne bakrene zanke, glede na to, da se za zagotavljanje sodostopa uporablja ista bakrena parica.*

Na podlagi izgradnje zgoraj opisanega modela tako znaša stroškovno naravnana ceno mesečnega najema za povsem razvezan dostop do krajevne bakrene zanke 8,09 EUR (brez DDV) in stroškovno naravnana ceno mesečnega najema sodostopa do krajevne bakrene zanke 3,27 EUR (brez DDV).

Glede na navedeno bo moral Telekom Slovenije tako objaviti in uveljaviti zgoraj navedene cene mesečnega najema za povsem razvezan dostop do krajevne bakrene in mesečnega najema sodostopa do krajevne bakrene zanke v skladu z roki, ki so navedeni v okviru poglavja, ki se nanaša na obveznost zagotavljanja preglednosti.

Obveznost oblikovanja cen skladno z opisanim stroškovnim modelom BU LRIC+ je primerna za doseganje ciljev regulatornega okvira, saj omogoča, da je cena čim bolj podobna cenam, ki se pričakujejo na trgu z učinkovito konkurenco. Glavno načelo metodologije za izračun stroškov BU LRIC+ je pokrivanje stroškov, zato je obveznost oblikovanja cen skladno z opisanim modelom primerna in sorazmerna, saj zagotavlja, da lahko Telekom Slovenije pokrije dejansko nastale stroške in obenem prejme ustrezen donos na vloženi kapital.

Navedena metodologija tako dosega ustrezno ravnotežje med:

- *zagotavljanjem učinkovitega vstopa na trg na eni strani, in*
- *zadostnimi spodbudami za naložbe v NGA omrežja in njihovo uporabo na drugi strani, kar omogoča*

zagotavljanje novih, hitrejših širokopasovnih storitev večje kakovosti.

Metodologija je tudi v skladu s Priporočilom Komisije z dne 19. septembra 2005 o ločenem računovodstvu in sistemih stroškovnega računovodstva na osnovi regulativnega okvira za elektronske komunikacije (2005/698/ES)⁶⁰, ki navaja, da je vsaka predpisana metodologija stroškovnega računovodstva, ki se uporablja zlasti kot osnova za odločbe o cenovnem nadzoru, določena na način, ki spodbuja učinkovite naložbe, opredeljuje možno protikonkurenčno obnašanje, zlasti zmanjševanje škarij cen, in mora biti skladna s cilji politike nacionalnega regulatornega organa.

Navedena stroškovna metodologija pa je tudi glede na BEREC Poročilo regulatornega računovodstva za leto 2016 za

⁴ <http://www.akos-rs.si/koncno-porocilo-o-izracunu-wacc-ter-odgovori-na-pripombe-zainteresirane-javnosti-na-predlog-izracuna-wacc>

⁵ http://berec.europa.eu/eng/document_register/subject_matter/berec/reports/6479-berec-report-regulatory-accounting-in-practice-2016

⁶ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32005H0698&from=SL>

cene mesečnega najema povsem razvezanega dostopa do krajevne bakrene (ULL), sodostopa (SA) in povsem razvezanega dostopa do podzanke (SLU) najbolj pogosto naložena obveznost, to je obveznost stroškovno naravnanih cen, ki temelji na stroškovni osnovi tekočih stroškov (CCA) in alokacijski metodologiji LRIC (oziroma LRAIC).

Obenem bo Agencija navedeno metodologijo zaradi regulatorne predvidljivosti praviloma ohranila v prihodnjih dveh obdobjih tržnih analiz, kar pomeni, da bo praviloma po treh letih, če bodo tržne razmere stabilne, posodobila le vhodne cenovne podatke modela in s tem izračunala in uveljavila posodobljen rezultat stroškovnega modela.

Telekom Slovenije je v času javne objave Analize vpogledal v model, ki ga je pripravila Agencija in ima nanj naslednje pripombe:

Pri pregledu smo v zavihku I.Costs v celici G57 ugotovili, da je Agencija pri izračunu upoštevala strošek parice za 20 parični kabel v višini 76€/km na par. Po podatkih Telekoma Slovenije je ta podatek napačen, saj se v bakrenem omrežju v Sloveniji v razvodnem omrežju praviloma uporabljajo 6 ali celo 2 parični kabli. Po podatkih zadnjih 17 let (od 2000 do 2017), je Telekom Slovenije v svoje razvodno omrežje vgradil 44,5% 6 paričnih kablov, 22,4% 2 paričnih kablov, 20,9% 10 paričnih kablov in le 12,2% skupne dolžine so predstavljali 20 parični kabli. Če v modelu ceno za 20 parični kabel nadomestimo s tisto za 6 parični kabel, ki znaša 103,34 €/km na par. Na zavihku z rezultati razberemo, da bi bila cena povsem razvezanega dostopa do bakrene krajevne zanke v tem primeru 8,59 €/mesec.

V modelu v zavihku I_TS_Opex so zajeti samo stroški preventivnega in kurativnega vzdrževanja bakrenega omrežja kot ga je za TS opravilo podjetje GVO. Navedenim stroškom pa je potrebno dodati še interne stroške v okviru rednih del zaposlenih v TS (priloga datoteka **TKO stroški vzdrževanja**). Ti, interni stroški so bili neposredno alocirani na posamezen rajon. Ostali stroški zaposlenih v sektorju za dostopovna omrežja pa se razporejajo na podlagi alokacijskih ključev v okviru ločenih računovodskih evidenc. Zato se strošek zaposlenih v sektorju za dostopovna omrežja deloma v prvem koraku razporeja neposredno, v drugem koraku pa s pomočjo omenjenih ključev.

Menimo še, da bi moral model upoštevati tudi posredne stroške infrastrukture s katerimi je mogoče zagotavljati delovanje infrastrukture dostopovnega omrežja. Kot prikazuje priložena datoteka (**Dodatni stroški.xlsx**) bi moral model pokrivati tudi stroške zaposlenih v sektorju za dostopovna omrežja, ki se niso neposredno alocirali na posamezen rajon. Prav tako bi moral model pokriti tudi stroške tehnoloških zgradb v katerih se nahajajo glavni delilniki. Za potrebe preventivnega in kurativnega vzdrževanja potrebujejo zaposleni za opravljanje terenskega dela tudi prevozna sredstva zato bi moral model pokriti tudi stroške avtomobilov in njim pripadajočih stroškov. V priloženi datoteki **Dodatni stroški.xlsx** so v zavihku **Rezultat** po vrstah in vrednostih prikazani vsi stroški, ki bi jih po našem mnenju moral upoštevati. Ker navedenih stroškov ni vedno mogoče razporediti na posamezen rajon neposredno, se v računovodskih izkazih izkazujejo skupaj. Zaradi tega bi moral model upoštevati te posredne stroške kot pribitek k ostalim neposrednim OPEX stroškom v razmerju 42% OPEX-direkt / OPEX indirekt.

Podobno kot velja za OPEX stroške velja tudi za stroške amortizacije za dopolnilno infrastrukturo (osebna osnovna sredstva zaposlenih v sektorju za dostopovna omrežja, tehnološke nepremičnine za glavne delilnike, prevozna sredstva itd. V tem primeru je govora o pribitku posrednih stroškov amortizacije na obseg neposrednih stroškov amortizacije, ki je izračunana na podlagi potrebnih vlaganj. Razmerje med posrednimi in neposrednimi stroški amortizacije je v tem primeru 3,6%.

Ker so v datoteki **Dodatni stroški.xlsx** prikazani stroški iz ločenih računovodskih evidenc za leto 2016, je potrebno s podatki ravnati kot poslovna skrivnost.

Agencija je tokratni model bakrenega omrežja začela oblikovati zelo pozno v procesu Analize. Telekom Slovenije je za podatke zaprosila šele na sestanku 19.1.2017. Za razliko od prejšnje analize, se Agencija pri pripravi zasnove modela ni v ničemer posvetovala s Telekomom Slovenije kot lastnikom največjega (edinega) bakrenega omrežja.

Telekom Slovenije je za primerjavo pripravil še izračun, pri katerem je izračunal sedanjo vrednosti trenutno veljavne in v letu 2011 naložene cene razvezave bakrene zanke v višini 7,89€. Telekom Slovenije je pri izračunu uporabil cene življenjskih potrebščin, ki jih je pridobil iz baze SURSa http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=0400600S&ti=&path=../Database/Ekonomsko/04_cene/04006_I_CZP/&lang=2

Indeks nam pokaže, da so bile cene marca 2017 za 5,1% višje kot v povprečju 2011. Cena z upoštevanjem inflacije bi bila torej 8,29€. V kolikor Agencija resnično želi, da cena bakrene zanke deluje kot sidro za storitve NGA, potem mora operaterju bakrenega omrežja omogočiti vsaj, da ohranja realno vrednost bakrenega omrežja. Zvišanje cene,

ki bi bilo nižje od izračunanega s pomočjo inflacije, bi negativno vplivalo tako na prehod z bakrenega na optično omrežje. **Zato Telekom Slovenije predlaga, da Agencija ponovno preračuna predlagane cene z upoštevanjem ustreznih podatkov.**

2. za storitve dostopa do veleprodajne fizične omrežne infrastrukture uveljaviti ceno, in sicer za storitve dostopa:
 - do kableske kanalizacije in jaškov bo moral uveljaviti ceno mesečnega najema, ki znaša 105,32 EUR/km (brez DDV),
 - do drogov bo moral uveljaviti ceno mesečnega najema, ki znaša 35,68 EUR/km (brez DDV).

Agencija je na straneh 114 in 145 dodatno pojasnila naloženo obveznost:

Dostop do gradbene infrastrukture je ključen za gradnjo NGA omrežij tudi drugih operaterjev. Glede na izsledke analize storitve dostopa do veleprodajne fizične omrežne infrastrukture predstavljajo dostop do kableske kanalizacije, jaškov in drogov, za potrebe drugih operaterjev za gradnjo njihovega lastnega omrežja.

Agencija ugotavlja, da trenutno naložena obveznost stroškovno naravnanih cen po metodologiji TD LRIC+ ne zagotavlja ustreznega signala za vstop na trg, saj Agencija ugotavlja, da Slovenija glede na primerjalno analizo⁷ beleži eno najvišjih cen v Evropski Uniji (višje cene so le še v Avstriji in na Slovaškem). Prav tako bi bilo treba glede na določila Priporočila o regulaciji NGA omrežij za dostop do gradbene infrastrukture naložiti stroškovne naravnane cene in sicer v skladu z metodologijo, ki se uporablja za določanje cen dostopa razvezane bakrene krajevne zanke.

Glede na navedeno, se je Agencija odločila, da je tako najustreznejši pristop oblikovanje stroškovno naravnanih cen na podlagi stroškovne metodologije BU LRIC+, ki ga je v sodelovanju z zunanjim izvajalcem BWCS razvila v začetku leta 2017, katerega rezultat je izračun cene mesečnega najema povsem razvezanega dostopa do krajevne bakrene zanke in sodostopa do bakrene krajevne zanke, kot tudi izračun stroškovno naravnanih cen mesečnega najema dostopa do kableske kanalizacije in do drogov. V primeru starejše ponovno uporabljive gradbene infrastrukture za NGA omrežje je Agencija sledila določilom Priporočila o nediskriminaciji in stroškovnih metodah, kjer je ta sredstva vrednotila z upoštevanjem njihove regulatorne prevrednotene knjigovodske sedanje vrednosti. Stroškovni model, ki temelji na metodologiji za izračun stroškov BU LRIC+, je predstavljen v poglavju 8.4.1, in omogoča oblikovanje cen, ki so čim bolj podobne cenam, pričakovanim na trgu z učinkovito konkurenco.

Na podlagi tega je Agencija izračunala stroškovno naravnane cene mesečnega najema dostopa do kableske kanalizacije (do kanalov, cevi in jaškov) in stroškovno naravnane cene mesečnega najema dostopa do drogov, in sicer znaša mesečna najemnina dostopa do kableske kanalizacije 105,32 EUR/km (brez DDV) in mesečna najemnina dostopa do drogov 35,68 EUR/km (brez DDV).

V skladu z navedenim bo Agencija Telekomu Slovenije naložila, da uveljavi cene dostopa do fizične gradbene infrastrukture, ki jih je Agencija izračunala v okviru lastnega stroškovnega modela BU LRIC+ z upoštevanjem vrednotenja sredstev ponovno uporabljive obstoječe gradbene infrastrukture po njeni prevrednoteni regulatorni knjigovodski sedanji vrednosti.

Navedena metodologija je primerna, saj omogoča ustvarjanje enakovrednih pogojev za podrejeno enoto Telekoma Slovenije in za iskalce dostopa, po drugi strani pa omogoča Telekomu Slovenije, da pokrije dejanske stroške fizične gradbene infrastrukture, in tako odraža pravo vrednost gradbene infrastrukture. Metodologija pa je glede na Priporočilo o regulaciji NGA omrežij tudi v skladu z metodologijo, ki se je uporabila za izračun cen mesečnega najema povsem razvezanega dostopa in sodostopa do krajevne bakrene zanke.

S spremembo tega ukrepa želi Agencija doseči učinkovito odpravljanje nepopolnosti na tem segmentu (previsokih cen) in s tem uresničevanje zastavljenih ciljev, ki so zlasti zagotavljanje učinkovite trajnostne konkurence in spodbujanje naložb v omrežja NGA, saj je ta segment ključen za razvoj NGA omrežij.

Agencija je predpisala ceno najema kableske kanalizacije in jaškov, ne da bi natančno opredelila, kaj konkretno lahko operater najame za to ceno. Telekom Slovenije bo za to ceno in v skladu z že danes veljavnimi pogoji vzorčne

⁷ <http://www.cullen-international.com/product/documents/CTTEEU20160221>

ponudbe operaterju omogočil najem, pri čemer je v primeru uvlačanja podcevi najmanjša obračunska enota tretjina cevi (uvlečenje ene zaščitne cevi premera 32 mm). Če se v cevi že nahajajo proste podcevi 2 x 32 mm in 2 x 40 mm (četvorček), je pri zasedbi ene podcevi obračunska enota četrtnina cevi, ob tem pa se kot priključnina zaračuna še četrtnina investicije v četvorček.

Prav tako ni Agencija natančno opredelila kaj zajema cena dostopa do drogov. Agencija je ceno opredelila kot ceno na kilometer. Agencija bi morala ceno določiti za obesni prostor za en kabel na posamezen drog, cena bi morala biti različna še glede na tip in material droga oz. bi morala Agencija vse naštetu vsaj upoštevati pri izračunu cene. Telekom Slovenije uporablja droge iz naslednjih materialov: les, umetna masa, beton. Leseni drogi se nadalje delijo še po tipu izvedbe (I drog, A drog, dvojni drog). Cena na kilometer ni primerna, saj lahko zaradi različni tras, število in tip drogov na kilometer močno variira. Ob tem naj opozorimo še, da kljuge, konzole ipd., ki se nahajajo na posameznih objektih niso predmet morebitne razvezave in s tem cene najema, saj so v lastni lastnika stanovanjskega objekta.

3. v zvezi s storitvami veleprodajnega lokalnega dostopa na fiksni lokaciji do NGA omrežja, to je za storitve dostopa do:
- virtualno razvezanega lokalnega dostopa (VULA) do skrajšane bakrene zanke;
 - virtualno razvezanega lokalnega dostopa (VULA) do bakrenega omrežja nadgrajenega z vectoring tehnologijo;
 - razvezanega dostopa do optične krajevne zanke v točka-točka (P2P) omrežju;
 - virtualno razvezanega lokalnega dostopa (VULA) do pasivnega optičnega omrežja (PON) v točka-več točk (P2MP) omrežju;

upoštevati gospodarsko ponovljivost (ERT), pri čemer se gospodarska ponovljivost nanaša:

- na dva obstoječa vodilna maloprodajna proizvoda preko NGA bakrenega omrežja (tehnologije VDSL in druge naprednejše tehnologije) in na dva obstoječa vodilna maloprodajna proizvoda preko optičnega omrežja (tehnologije FTTH) v aktualni prodajni ponudbi Telekoma Slovenije, z vidika tržnega deleža (priključki) in z vidika vrednosti (prihodkov), pri čemer se upošteva tržni delež na dan uveljavitve odločbe, prihodki pa za obdobje preteklih 12 mesecev pred uveljavitvijo odločbe,
- na enega izmed prvih dveh novih ali spremenjenih vodilnih maloprodajnih proizvodov preko NGA bakrenega omrežja (tehnologije VDSL in druge naprednejše tehnologije) ali enega izmed prvih dveh novih ali spremenjenih vodilnih maloprodajnih proizvodov preko optičnega omrežja (tehnologije FTTH) z vidika tržnega deleža (priključki) oziroma vrednosti (prihodki) proizvoda oziroma ocenjenih stroškov oglaševanja, pri čemer bo moral Telekom Slovenije podati ocenjen tržni delež, prihodke za prihodnjih 12 mesecev, oziroma podatke o tem, da je le ta eden izmed prvih dveh vodilnih maloprodajnih proizvodov glede na ocenjeno višino stroškov oglaševanja,
- na nov ali spremenjen vodilni maloprodajni proizvod preko NGA bakrenega omrežja (tehnologije VDSL in druge naprednejše tehnologije) ali preko optičnega omrežja (tehnologije FTTH), ki sicer po ocenah Telekoma Slovenije ni sodil med vodilne maloprodajne proizvode, vendar ta maloprodajna ponudba v zadnjih treh mesecih beleži najvišjo rast priključkov, zato se ta vključi med vodilne maloprodajne proizvode,

Za preverjanje navedene obveznosti bo moral Telekom Slovenije:

- v roku 8 koledarskih dni po objavi nove vzorčne ponudbe Agenciji posredovati podatke oziroma informacije o obstoječih vodilnih maloprodajnih proizvodih, in sicer naziv proizvoda, tehnologijo, hitrost navzdol in navzgor, druge karakteristike, in kriterij, po katerem je izbran kot vodilni proizvod, to je tržni delež oziroma prihodki;
- vsaj 30 koledarskih dni pred nameravano uvedbo nove oziroma spremenjene maloprodajne ponudbe Agenciji posredovati informacijo o tej ponudbi, tako da bo posredoval podatke oziroma informacije o novem ali spremenjenem maloprodajnem proizvodu, in sicer naziv proizvoda, tehnologijo, hitrost navzdol in navzgor, druge karakteristike, in kriterij, po katerem je izbran kot vodilni proizvod, to je ocenjen tržni delež oziroma ocenjeni prihodki, oziroma podatek o tem, da je le ta eden izmed prvih dveh vodilnih maloprodajnih proizvodov glede na ocenjeno višino stroškov oglaševanja;
- v roku prvih 8 koledarskih dni tekočega meseca Agenciji posredovati podatke o novi ali spremenjeni maloprodajni ponudbi, ki sicer po njegovih ocenah ne sodi med vodilne maloprodajne proizvode

venдар ta maloprodajna ponudba v zadnjih 3 mesecih beleži najvišjo rast priključkov ter v zvezi s tem posredovati informacije o nazivu proizvoda, tehnologiji, hitrosti navzdol in navzgor, druge karakteristike, in podatek o rasti priključkov;

- *kadarkoli na zahtevo Agencije posredovati podatke o revidiranih prodajnih (downstream) stroških za preteklo poslovno leto.*

Agencija namerava ERT uvesti takoj z uveljavitvijo odločbe. Telekom Slovenije se z takim načinom ne strinja zaradi obsežnih sprememb, ki jih uporaba ERT prinaša. Telekom Slovenije kot razumen in sorazmeren rok vidi uveljavitev ERT 30 dni po posredovanju ločenih računovodskih evidenc za leto 2017. Telekom Slovenije bo lahko vse obveznosti, naložene z novo odločbo, ki bodo znane šele ob izdaji odločbe, lahko uveljavil šele na ločenih računovodskih evidencah za leto 2017, saj je tiste za 2016 31.5.2016 že dostavil.

Glede na veliko število odprtih vprašanj, ki se nanašajo na ERT in njegove definicije ter parametre, je vsaj 6 mesečno prehodno obdobje smiselno, razumno in sorazmerno.

Telekom Slovenije ERT komentira pri poglavju 8.4.3.1 Predhodni preskus gospodarske ponovljivosti.

4. *za storitve dostopa do hišne napeljave, storitve skupne lokacije in ostale storitve, potrebne za zagotavljanje storitev veleprodajnega lokalnega dostopa na fiksni lokaciji, oblikovati veleprodajne cene na podlagi stroškovne metodologije LRIC+ in na podlagi tekočih stroškov (CCA), pri čemer bo moral upoštevati primerno stopnjo donosnosti naložbe na vložena sredstva (nominalni WACC pred davki), ki znaša 10,15% za obstoječo infrastrukturo bakrenih omrežij in 10,76% za omrežja naslednje generacije. Najkasneje v roku 30 dni od vročitve odločbe bo moral posodobiti podrobne stroškovne kalkulacije posameznih storitev, ki prikazujejo dovolj podrobne elemente (ključne, razporeditvene faktorje, količine za preračun na enoto). V istem roku bo moral na podlagi stroškovne metode LRIC+ nove cene objaviti ter jih istočasno uveljaviti, na svojih spletnih straneh pa v istem roku na pregleden način objaviti krajši opis sistema, ki prikazuje vsaj glavne kategorije, po katerih so stroški razvrščeni v skupine in pravila, ki se uporabljajo za razporeditev stroškov. Poleg teh določb bo moral upoštevati tudi naslednje:*

- *cena adaptacij in opreme prostora skupne lokacije bo lahko vključevala le vrednost opravljenih del na podlagi izdanega računa izvajalca del, pri čemer bo moral na zahtevo drugega operaterja izkazati, da je izbral najugodnejšega izvajalca. Zaračunal bo lahko samo dejansko zahtevan oziroma zaseden prostor izgradnje, v primeru skupne namestitve opreme v isti prostor pa funkcionalno zaseden prostor (tlorisno zaseden prostor s funkcijo prehoda za zagotovitev minimalne dovoljene širine prehodov za dostop do opreme in za vzdrževanje opreme) z opremo. Adaptacija prostora bo lahko vključevala le gradbeni material, gradbena dela, elektromaterial in montažo elektromateriala, tipsko izdelavo projektne dokumentacije, stroške delilnika in montažo dodatnih delilnikov, vključno s kolokacijskim delilnikom, pri čemer bo moral biti račun za adaptacijo kolokacijskega prostora razčlenjen tako, da so razvidna vsaj vsa navedena opravila. Dodatna opravila bo lahko zaračunal le v primeru izrecnega naročila le-teh s strani drugega operaterja, pri čemer bo ta imel možnost izbire svojega izvajalca za adaptacijo kolokacijskega prostora, v kolikor bodo predračuni Telekoma Slovenije za več kot 10% presegali predračune drugega operaterja za izvedbo adaptacije;*
- *drugemu operaterju bo lahko zaračunal le klimatsko napravo in njeno montažo za dejansko dobavljeno opremo in opravljena dela oziroma mu bo lahko zaračunal sorazmerni delež investicijskih stroškov dodatne klimatske naprave oziroma razširitve centralne klimatske naprave za dejansko dobavljeno opremo in opravljena dela. Zaračunal bo lahko le neposredni strošek nabavne vrednosti opreme ter montaže opreme; pri čemer bo moral biti račun razčlenjen tako, da bodo vsi zaračunani elementi jasni, pri tem pa ne bo smel obračunati donosa na kapital. V primeru, da ne bo imel dodatnega stroška nabave klima naprav in bo imel proste kapacitete, teh stroškov ne bo smel zaračunati. V primeru, da bo drugi operater najel storitve hlajenja, bo lahko Telekom Slovenije zaračunal stroške zagotavljanja klima moči sorazmerno s priključno močjo naprav drugega operaterja. Stroški bodo v tem primeru lahko zajemali stroške vzdrževanja, ne bodo pa smeli vključevati stroška porabe električne energije klimatske naprave;*

Agencija podrobneje pojasnjuje način obračunavanja klimatskih naprav v obrazložitvi na strani 156, kjer zapiše:

Telekom Slovenije trenutno ponuja drugim operaterjem tri možnosti izbire, in sicer da drugi operater sam dobavi

in montira lastno klimatsko napravo, da Telekomu Slovenije naroči dobavo, zamenjavo ali razširitev klimatske naprave in njeno montažo, ali da najame storitve hlajenja pri Telekomu Slovenije. Telekom Slovenije bo lahko v primeru, da mu bo drugi operater naročil dobavo, zamenjavo ali razširitev klimatske naprave in njeno montažo, lahko zaračunal le klimatsko napravo in njeno montažo za dejansko dobavljeno opremo in opravljena dela oziroma mu bo lahko zaračunal sorazmerni delež investicijskih stroškov dodatne klimatske naprave oziroma razširitve centralne klimatske naprave za dejansko dobavljeno opremo in opravljena dela. Zaračunal bo lahko le neposredni strošek nabavne vrednosti opreme ter montaže opreme. Račun bo moral biti razčlenjen tako, da bodo vsi zaračunani elementi jasni. Glede na to, da se bo celotna vrednost računa prefakturirala, Telekom Slovenije ne bo smel obračunati donosa na kapital, saj sam ne bo angažiral svojih sredstev. V primeru da Telekom Slovenije ne bo imel dodatnega stroška nabave klimatskih naprav in bo imel še proste kapacitete, teh stroškov ne bo smel zaračunati (ker ni prirastnega stroška). V primeru, da bo drugi operater najel storitve hlajenja, se bodo stroški zagotavljanja klima moči zaračunavali sorazmerno s priključno močjo naprav operaterja. Stroški bodo v tem primeru lahko zajemali stroške vzdrževanja, ne bodo smeli pa vključevati stroška porabe električne energije klimatske naprave.

Glede nato, da ima družba Telekom Slovenije ločena prodajna modela za adaptacije kolokacijskih prostorov brez klimatskih naprav ter adaptacijo kolokacijskih prostorov s klimatskimi sistemi, bo smela družba Telekom Slovenije alternativnemu operaterju zaračunati le klimatsko napravo in montažo klimatske naprave za dejansko dobavljeno opremo. V teh primerih bo lahko zaračunala le neposredni strošek nabavne vrednosti opreme ter montaže opreme.

V primerih, ko oprema enega ali več alternativnih operaterjev gostuje v skupnem prostoru skupaj s Telekomom Slovenije oziroma je zaradi objektivnih razlogov onemogočena samostojna postavitve klimatskega sistema v kolokacijski prostor ali pa je v zgradbi nameščen centralni klimatski sistem, katerega bi bilo mogoče dati v najem za njegov kolokacijski prostor, potem se lahko storitev hladilne moči klimatskih sistemov zaračunava tudi po najemnem modelu. Pri tem mora biti upoštevano, da se morajo cene souporabe klimatskih sistemov izračunavati tako, da je cena povprečne odjemne hladilne moči klimatskih naprav (v kW na mesec) instalirana v infrastrukturo Telekoma Slovenije izračunana na način, ki mora odražati energetska razmerja med priključitvenimi povprečnimi kapacitetami različnih vrst naprav za različne namene ne glede na lastništvo. Cene kot odraz optimalnih dolgoročnih povprečnih stroškov in priključitvenih moči naprav morajo temeljiti na povprečnih dolgoročnih potrebah po odjemni moči klimatskih naprav in njihovi optimalni izrabi, pogojenimi z njihovimi tehničnimi karakteristikami in navodili ter izkustvenimi pravili tehničnega osebja.

V analizi Agencija navaja, da bo morala družba Telekom Slovenije alternativnemu operaterju zaračunati le klimatsko napravo in montažo klimatske naprave za dejansko dobavljeno opremo. V primeru, da družba Telekom Slovenije nima dodatnega stroška nabave klima naprav in ima svoje proste kapacitete, teh stroškov ne bo smela zaračunati, ker ni prirastnega stroška, npr. pri tipu skupne lokacije. Prirastni strošek je strošek, ki bi ga družba Telekom Slovenije prihranila, če določene storitve ne bi zagotovila.

Pripominjamo, da se pri najemnem modelu klimatizacije, kjer obstajajo proste kapacitete, stroški nabave klimatske naprave pojavijo kasneje. Omenjeni stroški nabave se kasneje ne bi pojavili in bi jih Telekom Slovenije prihranil, če storitve najema kW klima moči ne bi zagotavljal:

- 1) ker bi lahko svoje proste kapacitete izkoristil za lastne potrebe, zaradi česar mu ne bi bilo treba nabaviti nove klimatske naprave, kot bi jo moral v primeru, če bi iz naslova RUO prosto kapaciteto oddal operaterju, še preden bi jo rabil sam;
- 2) ker bi ob zamenjavi iztrošene klimatske naprave kupil cenejšo napravo, če bi ugotovil, da za svoje lastne potrebe ne potrebuje več tolikšne zmogljivosti, kot jo ima obstoječa naprava.

Telekom Slovenije vztraja pri navedbi, da tudi za ostale storitve RUO zaračunava najemnino oz. zakupnino (najem prostora, najem kabelske kanalizacije, razvezava zanke, itd.), čeprav se ob njihovem najemu ne pojavljajo prirastni stroški, zato ne vidimo prav nobenega razloga za izjemo v primeru zaračunavanja naročnine za posamezni kW moči klimatskih naprav v prostoru skupne lokacije in bomo omenjeno postavko vključili v novi RUO. Vsi tehnični modeli za oblikovanje cen posameznih storitev vzorčne ponudbe po metodologiji LRIC morajo namreč upoštevati enaka izhodišča.

Ukrep, kot je zapisan, je neustrezen in neprimeren. Ukrep bi moral biti takšne narave, da Telekomu Slovenije preprečuje vračunavanje neučinkovitost v ceno, kar pomeni, da v kolikor je klimatska naprava najmanjšega ranga 5 kW in je nanjo priključen Telekom Slovenije s svojimi napravami v višini 3 kW in, če se pridruži še alternativni

operater s svojimi 1 kW, to ne pomeni, da Telekom Slovenije prevzame nase vse stroške obratovanja klima naprave, ampak da si stroške oba delita v razmerju priključne moči naprav. Klima naprava še vedno deluje v dokaj optimalnih pogojih (80%) vendar pa si oba operaterja delita stroške v razmerju 3:1. Drugače je v primeru, da je vgrajena 10 kW klima naprava z enako odjemno močjo. V tem primeru je logično, da se izloči neučinkoviti del moči in šele nato izvede ustrezna kalkulacija.

Logično je, da se poraba električne energije zaračuna skozi obratovalne stroške s sorazmernostjo koriščenja pohlajevanja vendar na način, da se skupna električna energija s pomočjo alokacijskih ključev ustrezno porazdeli na posamezne segmente omrežja, naprav in potreb. V tem primeru je dobavljena električna energija za delovanje klimatskih naprav ustrezno izločena iz celote in ni bojazni, da bi prišlo do dvojnega obračunavanja električne energije, enkrat skozi klimatsko napravo in drugič skozi različne ostale poslovne modele namenjene tudi alternativnim operaterjem.

- *Cena najemnine za kvadratni meter za posamezno skupno lokacijo, ki jo bo lahko zaračunal Telekom Slovenije, ne bo smela preseči cene v višini 7,75 EUR mesečno na m². Telekom Slovenije bo lahko zaračunaval mesečno najemnino samo za dejansko zahtevan oziroma zaseden prostor drugega operaterja, v primeru skupne namestitve opreme v isti prostor pa funkcionalno (tlorisno zaseden prostor s funkcijo prehoda za zagotovitev minimalne dovoljene širine prehodov za dostop do opreme in za vzdrževanje opreme) zaseden prostor z opremo, pri čemer bo moral Telekom Slovenije ceno oblikovati na m²;*

Agencija podrobneje pojasnjuje način določitve cene za m² v obrazložitvi na strani 156 in sicer zapiše:

Agencija bo zaradi stabilnosti poslovnega okolja, kar omogoča Telekomu Slovenije in drugim operaterjem zaupanje, ki ga potrebujejo pri pripravljanju in realizaciji svojih poslovnih načrtov, naložila to obveznost, tako da bo Telekom Slovenije objavil in uveljavil ceno mesečnega najema poslovnih prostorov v Sloveniji, ki znaša 7,75 EUR na m². Agencija ugotavlja, da se informacije o najemninah pisarniških poslovnih prostorov v Ljubljani dostopne na spletnem portalu <http://www.slonep.net/info/cene-nepremicnin/cetrletne-analize> ne zbirajo več pri tem ugotavlja, da se spremlja trend o najemninah poslovnih prostorih na spletnem portalu <https://www.nepremicnine.net/>. Glede na zadnje objavljene podatke na tem spletnem portalu za mesec februar in marec⁸ znaša mesečna najemnina poslovnih prostorov v Sloveniji 7,75 EUR/m². Agencija bo naložila Telekomu Slovenije, da objavi in uveljavi ceno mesečnega najema skupnih prostorov v višini 7,75 EUR za m², saj je le ta pokazatelj tržne vrednosti najema poslovnih prostorov v Sloveniji. Pri tem je treba upoštevati dejstvo, da se je nepremičninski trg poslovnih nepremičnin stabiliziral⁹, zato v prihodnjih letih ni pričakovati drastične spremembe cen na tem področju, zato Agencija ugotavlja, da ni potrebe, da bi se cena v času veljavnosti odločbe spreminjala, hkrati pa cena, ki je v daljšem obdobju zagotovljena na enaki ravni, zagotavlja stabilno okolje za Telekom Slovenije in za iskalce dostopa. Zaračunaval se bo lahko samo dejansko zahtevan oziroma zaseden prostor drugega operaterja, v primeru skupne namestitve opreme v isti prostor pa funkcionalno (tlorisno zaseden prostor s funkcijo prehoda za zagotovitev minimalne dovoljene širine prehodov za dostop do opreme in za vzdrževanje opreme) zaseden prostor z opremo, pri čemer bo moral Telekom Slovenije ceno oblikovati na m², ki je pogosto uporabljena enota pri oddajanju nepremičnin.«

Agencija ni z ničemer utemeljila, zakaj je kot referenčno spletno stran izbrala www.nepremicnine.net. Omenjena spletna stran sicer res objavlja podatke o višini najemnine različnih tipov objektov oz prostorov. Vendar pa objavljeni podatki na noben način niso preverljivi, niti ni objavljena metodologija, po kateri so izračunani podatki. Na spletni strani je zapisano, da objavljene cene temeljijo na osnovi objavljenih oglasov v danem obdobju in da določeni podatki niso prikazani, saj ni bilo na voljo dovolj podatkov za statistično obdelavo.

Agencija je pri tem očitno spregledala, da s 1.7.2013 velja nova zakonska ureditev pošiljanja podatkov v evidenco trga nepremičnin, s katero so predpisani novi zavezanci za poročanje o kupoprodajnih in najemnih pravnih poslih. Evidenca trga nepremičnin je večnamenska javna zbirka podatkov o sklenjenih kupoprodajnih in najemnih pravnih poslih z nepremičninami. Njen temeljni namen je sistematično spremljanje cen in najemnin na trgu nepremičnin zaradi ocenjevanja tržnih vrednosti nepremičnin in zagotavljanja preglednosti slovenskega nepremičninskega trga. Podatke zbira in obdeluje Geodetska uprava republike Slovenije.

⁸ https://www.nepremicnine.net/trendi-oddaja/slovenija/id_0, dostop na dan 21.4.2017

⁹ <http://www.trgnepremicnin.si/sl/vsebine-portala/periodicna-porocila>

Ob tem naj še enkrat izpostavimo, da bi morali razlikovati med najemninami za pisarniške prostore v »surovem« stanju (brez ustrezne razsvetljave, dvojnih tal, dodatnih ozemljitvenih zaščit, elektro priključkov ipd) in najemninami tehnoloških prostorov s posebnimi prostorskimi zahtevami (montažne stene, pralni (protiprašni) premazi sten, talna obloga iz elektroprevodnega antistatičnega materiala, ...) in energetskimi zahtevami (inštalacije za protipožarno zaščito, za varnostni nadzor,...).

Ker se tehnološki prostori razlikujejo glede na dejavnost, ki jo družba opravlja (drugačne zahteve npr. za računalniške tehnološke prostore, farmacevtske...), nismo mogli pridobiti javno dostopnih informacij o cenah takšnih prostorov. Telekom Slovenije bo pripravil izračun pribitkov na ceno najemnine pisarniškega prostora, ki bo ustrezno odseval razlike med klasičnimi pisarniški prostori in prostori, ki jih operaterjem daje v najem Telekom Slovenije.

5. *navedene cene oziroma način obračunavanja uveljaviti najkasneje z uveljavitvijo nove vzorčne ponudbe v skladu z obveznostjo zagotavljanja preglednosti.*

Agencija je v obrazložitvi na strani 154 zapisala še: *Agencija predvideva, da bo Telekom Slovenije posodobil in prilagodil obstoječe stroškovne kalkulacije, ki že temeljijo na stroškovni metodologiji LRIC+. Glede na to, da Telekom Slovenije že oblikuje cene teh storitev po stroškovni metodologiji LRIC+, je Agencija mnenja, da Telekom Slovenije pri posodobitvi stroškovnih kalkulacij, ki temeljijo na isti stroškovni metodologiji, ne potrebuje daljšega časovnega okvirja, ki ga priprava prinaša, saj s stroškovnimi kalkulacijami po posameznih storitvah že razpolaga.*

Drži kot je zapisala Agencija, da Telekom Slovenije že razpolaga s kalkulacijami na osnovi metodologije LRIC+. V času od zadnje odločbe na trgu, ko je Telekom Slovenije na novo oblikoval model stroškovnih kalkulacije, je prišlo tudi do tehnoloških sprememb, ki zahtevajo ustrezno prenovo modela Agencija Telekomu Slovenije nalaga posodobitev stroškovnih kalkulacij in objavo opisa sistem na spletnih straneh. Zaradi zgoraj navedenih razlogov, bo Telekom Slovenije premišljeno pristopil k prenovi sistema. Takšna temeljita prenova pa zahtev nemalokrat ravno toliko časa kot postavitve povsem novega sistema. Predlagani rok 30 dni od vročitve odločbe je zato nezadosten. Vsi potrebni parametri, ki jih bo pri tem moral upoštevati in vsi elementi, za katere bo moral pripraviti izračune bodo namreč znani šele z odločbo oz. v okviru upravnega postopka.

Telekom Slovenije predlaga, da se naloženi rok zato ustrezno podaljša na vsaj 60 dni, da bi lahko Telekom Slovenije kvalitetno izpolnil naloženo obveznost.

6. *v prehodnem obdobju, to je do uveljavitve cen teh storitev, pa ohraniti veleprodajne cene, ki so objavljene v vzorčni ponudbi za razvezan dostop do krajevne zanke in skupno lokacijo, z veljavnostjo od 1. 10. 2016.*

Telekom Slovenije predpostavlja, da se vsebina 6. točke nanaša na obdobje od izdaje oz. dokončnosti odločbe pa do uveljavitve novih cen storitev v skladu z novo regulatorno odločbo. Prehodno obdobje namreč ne more teči že kar od objave same Analize naprej, saj le-ta sama po sebi ni nek zavezujoč akt, ki bi nalagala obveznosti za kogarkoli na trgu. Iz tega razloga je prav tako nerazumljivo, zakaj je Agencija v določbi zapisala, da je potrebno ohraniti veleprodajne cene, ki so objavljene v vzorčni ponudbi za razvezan dostop do krajevne zanke in skupno lokacijo, z veljavnostjo od 1. 10. 2016. Telekom Slovenije lahko vse do izdaje nove regulatorne odločbe spreminja cene iz veljavne vzorčne ponudbe RUO, v kolikor oceni, da je takšno spreminjanje cen upravičeno ter skladno s sedaj veljavno regulatorno odločbo. Ponovno domnevamo, da je Agencija z določbo 6. točke želela zapisati, da mora Telekom Slovenije v prehodnem obdobju ohraniti veleprodajne cene, ki so veljale v času dokončnosti nove regulatorne odločbe.

Kot že navedeno zgoraj, je Agencija v decembru 2015 objavila javno posvetovanje glede Metodologije v zvezi s prihodnjo regulacijo medoperaterskih upoštevanih trgov za dostop do širokopasovnega omrežja z vprašanji, ki so bila namenjena zainteresirani javnosti, predvsem operaterjem. V dokumentu so bili predstavljeni tudi okviri in metode

prihodnje cenovne regulacije omenjenega trga. Med te ukrepe sodi tudi preskus gospodarske ponovljivosti. Metodologija za izračun predhodnega preskusa gospodarske ponovljivosti mora zagotavljati konkurenco, še posebej v primerih, kjer ni stroškovno naravnanih cen. Metodologija mora tako zagotoviti nediskriminacijo in transparentnost ter preprečiti izključitev drugih operaterjev s trga.

V zvezi s preskusom gospodarske ponovljivosti oziroma v zvezi z metodologijo za izračun stroškov, objavljene v tem javnem posvetu, so imeli operaterji možnost podati svoja mnenja. Dokument je bil posvetovalne narave, pri čemer so prejeti odgovori služili Agenciji kot osnova pri izvedbi analiz upoštevanih trgov 3a, 3b in 4, pri čemer se Agencija ni zavezala upoštevati vse prejete vsebine. Glede na navedeno, so bili prejeti odgovori Agenciji v pomoč tako pri izvedbi analize upoštevane trga kot tudi pri pripravi obveznosti cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva.

V začetku maja 2016 je bil v javno posvetovanje posredovan dokument Metodologija za izvedbo predhodnega preskusa gospodarske ponovljivosti. Dokument je predstavljal osnutek metodologije za izvedbo predhodnega preskusa gospodarske ponovljivosti, ki se bo operaterju s pomembno tržno močjo na upoštevanih trgih dostopa do širokopasovnega omrežja 3a in 3b naložila kot regulatorna obveznost. S strani operaterjev so bili Agenciji posredovani komentarji, ki jih je le ta v procesu oblikovanja modela in določanja vhodnih parametrov modela tudi delno upoštevala. Tako zapisana dejstva, komentarji in predlogi so konstruktivno prispevali k oblikovanju modela.

Prvo verzijo oziroma osnutek modela ERT je Agencija predstavila vsem operaterjem, ki so se odzvali v okviru javnega posvetovanja na Metodologijo za izvedbo predhodnega preskusa gospodarske ponovljivosti, na delavnicah v mesecu juniju leta 2016. Z namenom odprtega sodelovanja jim je bila posredovana delovna različica modela ERT, ki še ni bila dokončna glede popolnosti, primernosti in odprave morebitnih napak. Podatki, vključeni v model, so se smatrali za okvirne, čeprav naj bi predstavljali razumne vrednosti. Namen posredovanja predhodnega osnutka modela ERT je bil:

- *zagotoviti zainteresirani javnosti zgodnji vpogled v osnovno strukturo in kalkulacijske tokove modela;*
- *seznanitev zainteresirane javnosti z načinom uporabe posredovanih podatkov Agenciji v končni različici modela;*
- *omogočiti zainteresirani javnosti ugotoviti vpliv vnesenih vhodnih podatkov na končni rezultat modela.*

Nadalje je bil zgoraj navedenim operaterjem poslan tudi vprašalnik za navedbo nabora vhodnih podatkov operaterjev, ki naj bi bili posredovani Agenciji za zapolnitev podatkov, zahtevanih za izvedbo ERT modela. Izpolnjene vprašalnike so operaterji posredovali Agenciji do konca septembra leta 2016, ob sočasnem usklajevanju in razčiščevanju nejasnosti, ki so se operaterjem pojavile ob izpolnjevanju vprašalnika.

Operaterji so bili v celotni fazi definiranja, izdelave in preizkušanja modela ERT aktivno vključeni in seznanjeni s potekom aktivnosti s tega področja. Njihova mnenja, predloge in pripombe je Agencija konstruktivno obravnavala in selektivno na osnovi medsebojnih posvetovanj tudi vključila v izdelan model.

Končna verzija ERT modela, vključno z navodili za njegovo izvedbo, je bila vključenim operaterjem posredovana v februarju 2017. Predhodno so bile, prav tako v februarju 2017, z njimi izvedene ločene delavnice, na katerih jim je bil model in način njegove uporabe v praksi tudi predstavljen in obrazložen.

Telekom Slovenije je ves čas dejavno sodeloval v procesu oblikovanja metodologije in modela ERT, vendar pa je komunikacija v veliki večini primerov potekala enostransko. Agencija na noben input Telekoma Slovenije ni posredovala pisnega odgovora, zato je veliko vprašanj odprtih že od samega začetka. Agencija je tako npr. objavila le osnutek Metodologije za izvedbo predhodnega preskusa gospodarske ponovljivosti, model je bil do marca še v draft obliki, končna verzija pa nam marca ni bila predstavljena. Ne drži, da je bil model v februarju že dokončen, nanj je Telekom Slovenije 28.2.2017 posredoval konkretne pripombe, nanje pa ni nikoli prejel odgovora, niti mu ni bil dostavljen tak model, ki bi ga lahko ustrezno preizkusili na konkretnih primerih. Naš odgovor ponovno posredujemo v prilogi.

Telekom Slovenije je od Agencije pričakoval konstruktivnejše sodelovanje, saj gre za bistveno spremembo koncepta v primerjavi s tistim, ki je v veljavi po trenutni odločbi.

8.4.3.1 Predhodni preskus gospodarske ponovljivosti

V nadaljevanju je predstavljena metodologija za izvedbo predhodnega preskusa gospodarske ponovljivosti (ERT), ki ga bo Agencija izvajala v skladu z določili Priporočila o nediskriminaciji in stroškovnih metodologijah. Metodologija in izvedba ERT modela se razlikuje od preskusov škarij cen, ki se lahko v skladu s konkurenčnim pravom izvajajo naknadno, in tudi ne posega vanje.

Da bi lahko iskalec dostopa učinkovito konkuriral operaterju s pomembno tržno močjo, mora biti sposoben ponoviti ponudbo operaterja s pomembno tržno močjo, tako s tehničnega kot tudi z ekonomskega vidika. V številnih primerih iskalci dostopa uporabljajo veleprodajne storitve, ki jih zagotavlja operater s pomembno tržno močjo. Nato dodajo dodatne zmogljivosti, ki jih zagotavljajo z lastno omrežno infrastrukturo in/ali jih kupujejo od tretjih oseb, da bi bili sposobni tehnično ponoviti maloprodajno ponudbo operaterja s pomembno tržno močjo. Če se predpostavlja, da so iskalci dostopa sposobni tehnično ponoviti maloprodajne storitve operaterja s pomembno tržno močjo, morajo biti sposobni to storiti tudi ekonomsko učinkovito, ob upoštevanju maloprodajnih cen, ki jih zaračunava operater s pomembno tržno močjo. Tako morajo biti sposobni gospodarsko ponoviti maloprodajno ponudbo operaterja s pomembno tržno močjo.

Pri tem je treba upoštevati različne skupine stroškov:

- a) operativni stroški iz poslovanja (režijski stroški);
- b) stroški maloprodaje - stroški prodaje, trženja in zagotavljanja storitev;
- c) operativni stroški, povezani z omrežjem in vsebino;
- d) stroški lastnega omrežja in vsebine;
- e) drugi veleprodajni stroški tretjih oseb;
- f) drugi veleprodajni stroški operaterja s pomembno tržno močjo;
- g) regulirani NGA veleprodajni vložki operaterja s pomembno tržno močjo.

V Prilogi II k Priporočilu o nediskriminaciji in stroškovnih metodologijah so opredeljeni naslednji ključni parametri preskusa gospodarske ponovljivosti, ki jih določi nacionalni regulatorni organ, torej Agencija:

- a) ustrezni prodajni (downstream) stroški;
- b) ustrezni stroškovni standard;
- c) ustrezni regulirani veleprodajni vložki in ustrezne referenčne cene;
- d) ustrezni maloprodajni proizvodi;
- e) in ustrezno obdobje.

Ključni parametri so podrobneje predstavljeni v nadaljevanju.

Predhodni preskus gospodarske ponovljivosti ugotavlja razliko med maloprodajno ceno ustreznega maloprodajnega proizvoda operaterja s pomembno tržno močjo na eni strani ter vsoto ustreznih reguliranih veleprodajnih (upstream) in prodajnih (downstream) stroškov na drugi strani. V kolikor je vsota stroškov nižja ali enaka maloprodajni ceni proizvoda operaterja s pomembno tržno močjo in je rezultat preskusa večji ali enako nič, je proizvod uspešno opravil predhodni preskus gospodarske ponovljivosti. V primeru negativnega rezultata predhodni preskus gospodarske ponovljivosti ni uspel.

Telekom Slovenije je Agenciji 15.9.2016 posredoval pripombe na predlagano metodologijo za ERT, ki jo je za nas pripravila svetovalna družba Analysys Mason. Na osnovi objavljene Analize je Analysys Mason svoje pripombe dopolnil z novimi ugotovitvami. Celoten dokument, na katerega Telekom Slovenije ni nikoli prejel pisnih odgovorov, se nahaja v prilogi. V nadaljevanju Telekom Slovenije na tem mestu podaja le nekatere pripombe, se pa v celoti sklicuje na priloženi dokument Analysys Mason.

8.4.3.1.1 Ustrezni prodajni (downstream) stroški

Agencija bo skladno s Priporočilom o nediskriminaciji in stroškovnih metodologijah ocenila prodajne (downstream) stroške na podlagi stroškov lastnega maloprodajnega nivoja Telekoma Slovenije preskus enako učinkovitega operaterja (EEO) Pri tem bo Agencija uporabila zadnje veljavne prodajne stroške Telekoma Slovenije. V primeru, da bo Agencija ugotovila, da posredovani podatki niso skladni z zahtevami vhodnih podatkov ERT modela, si Agencija pridržuje pravico, da uporabi druge vire podatkov na primer: preskus razumno učinkovitega operaterja (REO).

Prodajni (downstream) stroški so v skladu s Priporočilom o nediskriminaciji in stroškovnih metodologijah stroški maloprodajnih dejavnosti, vključno s trženjem, pridobivanjem končnih uporabnikov, izdajanjem računov in drugimi stroški omrežja, ki nastajajo poleg stroškov omrežja, ki so že vključeni v veleprodajno storitev dostopa. Glede na navedeno ustrezne prodajne (downstream) stroške predstavljajo naslednje skupine stroškov:

- operativni stroški iz poslovanja (režijski stroški),
- stroški malprodaje - stroški prodaje, trženja in zagotavljanja storitev,
- operativni stroški, povezani z omrežjem in vsebino,
- Stroški lastnega omrežja in vsebine,
- drugi veleprodajni stroški tretjih oseb, in
- drugi veleprodajni stroški operaterja s pomembno tržno močjo.

Agencija na tem mestu sledi Priporočilu o nediskriminaciji in stroškovnih metodologijah, kjer navajajo, da se prodajni stroški ocenijo na podlagi stroškov lastnih podrejenih podjetij operaterja s pomembno tržno močjo (preskus EEO). S pristopom EEO želi Agencija zagotoviti, da marža med maloprodajno ceno relevantnega maloprodajnega produkta Telekoma Slovenije in ceno veleprodajnega vložka v omrežje NGA pokrije prirastne prodajne (downstream) stroške Telekoma Slovenije in primeren odstotek skupnih stroškov, povezanih s prodajnimi (downstream) storitvami. Z uporabo pristopa EEO Agencija omogoča, da se podprejo naložbe Telekoma Slovenije v omrežja NGA in zagotovijo spodbude za inovacije na področju storitev, ki temeljijo na omrežju NGA. Uporaba pristopa EEO je primerna tudi z vidika konkurence, saj v preteklosti ni bilo neučinkovitega vstopa na trg, zato ni potrebe, da bi Agencija prilagodila obseg prodajnih (downstream) stroškov Telekoma Slovenije, in so tako z uporabo tega pristopa zagotovljene realne možnosti za gospodarsko ponovljivost.

Agencija je v Analizi v primerjavi z osnutkom Metodologije spremenil svoje stališče. Agencije je ugotovila, da pogoji za uporaba REO niso izpolnjeni in da bi morala uporabiti EEO Vendar si Agencija v Analizi pridržuje pravico, da uporabi druge vire podatkov na primer: preskus razumno učinkovitega operaterja (REO), v kolikor podatki ne bi bili skladni z zahtevami vhodnih podatkov ERT modela. To določilo odpira dve vprašanji:

- Če hipotetično Telekom Slovenije ne bi posredoval primernih podatkov, to narekuje uporabo podatkov iz drugih virov kot približek/ocena za EEO model in ne kot kaznovalno uporabo REO namesto EEO. Zdi se, da Agencija zamenjuje vir podatkov s stroškovnimi standardi.
- Obstaja možnost arbitrnosti na strani Agencije o tem, kdaj podatki, ki jih dostavi Telekom Slovenije niso ustrezni, predvsem glede na to, da Agencija ni podala natančnih smernic za obliko podatkov, ki jih želi uporabiti.

8.4.3.1.2 Ustrezen stroškovni standard

Agencija je v skladu s Priporočilom o nediskriminaciji in stroškovnih metodologijah kot ustrezen stroškovni standard v okviru ERT modela upoštevala metodologijo dolgoročnih prirastnih stroškov s pribitkom za skupne stroške (metoda LRIC+). Agencija bo upoštevala revidirane prodajne (downstream) stroške operaterja s pomembno tržno močjo, ki bodo zadosti razčlenjeni, primerni in ustrezni v skladu z zahtevanimi vhodnim podatki ERT modela.

Agencija ugotavlja, da je najbolj primeren stroškovni standard zagotavljanja relevantnih prodajnih (downstream) storitev metoda dolgoročnih inkrementalnih stroškov s pribitkom za splošne stroške (LRIC+). Metoda LRIC+ namreč omogoča, da se z razliko med maloprodajno ceno relevantnega maloprodajnega produkta in veleprodajno ceno NGA vložka (maržo) pokrije učinkovite prirastne stroške prodajnih (downstream) storitev Telekoma Slovenije z upoštevanjem pribitka za skupne stroške. Ta metoda bo tudi omogočala zagotavljanje in spodbujanje učinkovite konkurence, saj bo preprečevala, da bi Telekom Slovenije obdržal prenizko razliko med maloprodajno ceno relevantnega maloprodajnega produkta in veleprodajno ceno NGA vložka, saj bodo stroški prodajnih (downstream) storitev, ki predstavljajo maržo (razlika med maloprodajno ceno relevantnega maloprodajnega produkta in veleprodajno ceno NGA vložka), temeljili na metodi LRIC+. Ta metodologija hkrati omogoča in spodbuja naložbe Telekoma Slovenije v omrežja NGA in spodbuja njegove inovacije na področju storitev, ki temeljijo na omrežju NGA, saj dopušča ustrezno povračilo stroškov kapitala (WACC), s čimer se zagotavlja primerna stopnja donosnosti naložbe glede na vložena sredstva in s tem povezana tveganja.

Telekom Slovenije bo moral v skladu z zgoraj navedenim posredovati podatke o prodajnih (downstream) stroških na podlagi ločenih računovodskih evidenc po metodologiji LRIC, ki so mu naložene že na podlagi obstoječe veljavne regulatorne odločbe, Telekom Slovenije pa je tudi tekom sodelovanja z Agencijo podal odgovor, da nima težav s pridobitvijo oziroma razčlenitvijo podatkov za potrebe ERT modela, zato podatki o ustreznih prodajnih (downstream) stroških po metodi LRIC za Telekom Slovenije ne predstavljajo nesorazmernega bremena.

V primerjavi z objavljenim osnutkom Metodologije Agencija v Analizi ni podrobneje pojasnila stroškovnih standardov in ni definirala prirastov (increment). Agencija bi morala svoj model zgraditi v skladu z LRIC+ metodologijo, pri čemer bi kot inkrement uporabila le vodilne produkte. Agencija bi se morala ustrezno definirati razumen delež skupnih stroškov, ki naj se pokrijejo s testom.

8.4.3.1.3 Ustrezni regulirani veleprodajni vložki (oblike dostopa) in ustrezne referenčne cene

V skladu s Priporočilom o nediskriminaciji in stroškovnih metodologijah se v izhodišču v modelu ERT upoštevajo cene veleprodajnih vložkov operaterja s pomembno tržno močjo, objavljene v njegovi vsakokrat veljavni vzorčni ponudbi, ki jih uporabljajo ali jih bodo predvidoma uporabljali tisti, ki želijo imeti dostop na veleprodajnem omrežnem sloju omrežja NGA na tem upoštevem trgu. Ustrezni regulirani veleprodajni vložki so tisti, ki temeljijo na tehnologijah naslednje generacije (NGA), tj. vložki, ki končnim uporabnikom omogočajo doseganje ciljev Digitalne agende 2020.

Ustrezne veleprodajne NGA vložke je Agencija definirala na osnovi izvedene analize tega upoštevne trga. V primeru, da se na trgu pojavi nov veleprodajni NGA vložek, ki je drugačen od opredeljenih v tej analizi, ali kadar obstaja veliko povpraševanje po dostopu na novem omrežnem sloju omrežja NGA, bo Agencija izvedla preskus gospodarske ponovljivosti med maloprodajnim proizvodom in novim reguliranim vložkom na omrežju NGA.

Agencija na osnovi opravljene analize trga 3a ugotavlja, da predstavljajo ustrezne najpomembnejše regulirane veleprodajne vložke veleprodajnega lokalnega dostopa preko NGA omrežja na fiksni lokaciji:

- virtualno razvezavo lokalnega dostopa (VULA) do skrajšane bakrene zanke;
- virtualno razvezan lokalni dostop (VULA) do bakrenega omrežja nadgrajenega z vectoring tehnologijo;
- razvezan dostop do optične krajevne zanke v točka-točka (P2P) omrežju;
- virtualno razvezavo lokalnega dostopa (VULA) do pasivnega optičnega omrežja (PON) v točka- več točk (P2MP) omrežju;

Ločen predhodni preskus gospodarske ponovljivosti se izvede za relevanten NGA veleprodajni vložek, ki zagotavlja ustrezen vodilni maloprodajni proizvod. Model je zasnovan za nacionalni trg in se kot tak uporablja enotno za celotno območje Republike Slovenije.

Priporočilo o nediskriminaciji in stroškovnih metodologijah navaja, da bi bilo treba pri ERT za vsak ustrezni regulirani veleprodajni vložek v omrežju NGA upoštevati ustrezno referenčno veleprodajno ceno. To je cena, ki jo Telekom Slovenije dejansko zaračunava operaterjem, ki želijo imeti dostop, in mora biti tudi enaka ceni, ki jo Telekom Slovenije zaračunava svoji maloprodajni enoti. Če ustrezna referenčna veleprodajna cena združuje enkratne in ponavljajoče (periodične) stroške, morajo biti v ERT vključeni vsi ustrezni stroški.

Agencija bo v okviru ERT modela tako upoštevala veleprodajno ceno reguliranih vložkov, kot je objavljena v vsakokrat veljavni vzorčni ponudbi Telekoma Slovenije.

Agencija je v Analizi opredelila naslednje ustrezne veleprodajne NGA vložke, na katerih naj bi se uporabljal ERT:

- Trg 3a:
 - virtualno razvezavo lokalnega dostopa (VULA) do skrajšane bakrene zanke;
 - virtualno razvezan lokalni dostop (VULA) do bakrenega omrežja nadgrajenega z vectoring tehnologijo;
 - razvezan dostop do optične krajevne zanke v točka-točka (P2P) omrežju;

- virtualno razvezavo lokalnega dostopa (VULA) do pasivnega optičnega omrežja (PON) v točka-več točk (P2MP) omrežju;
- Trg 3b
 - Dostop z bitnim tokom preko NGA bakrenega omrežja (tehnologije VDSL in naprednejše: tehnologije)
 - Dostop z bitnim tokom preko optičnega omrežja (tehnologija FTTH)

Agencija navaja, da se ERT izvede za relevanten NGA veleprodajni vložek, ki zagotavlja ustrezen vodilni maloprodajni proizvod. Model se uporablja enotno za celotno območje Republike Slovenije, saj je zasnovan za nacionalni trg.

Predlog Agencije, da se test izvede tako na trgu 3a kot na trgu 3b je v direktnem nasprotju s Priporočilom komisije, ki v Prilogi II pravi: »NRO bi morali opredeliti najpomembnejše regulirane vložke, ki jih uporabljajo ali jih bodo predvidoma uporabljali tisti, ki želijo imeti dostop, na veleprodajnem omrežnem sloju omrežja, in ki verjetno prevladujejo v obdobju pregleda trga z vidika načrtov uvajanja operaterja s pomembno tržno močjo, izbrane topologije omrežja in uveljavljanja veleprodajnih ponudb. Takšen vložek lahko vključuje aktivni vložek, pasivni vložek ali nefizični oziroma virtualni vložek, ki nudi funkcije, enakovredne pasivnemu vložku.«

Agencija je na vsakem trgu opredelila več veleprodajnih vložkov, ki se nanašajo na različna geografska območja, na katerih Telekom Slovenije uporablja različno arhitekturo omrežja. Testiranje več vložke se zdi skladno s priporočilom komisije, vendar pa se ne zdi v skladu z resničnim stanjem oz s priporočilom komisije, da se vsak test izvaja na nacionalnem nivoju **če** je posamezen veleprodajni produkt na voljo le na omejenem geografskem področju.

8.4.3.1.4 Ustrezni maloprodajni proizvodi (flagship – vodilni proizvodi)

Agencija bo v skladu s Priporočilom o nediskriminaciji in stroškovnih metodologijah ocenila najpomembnejše maloprodajne proizvode, ki jih Telekom Slovenije ponuja na podlagi opredeljenega sloja veleprodajnega dostopa na omrežju NGA, ob upoštevanju rezultatov analize trga in predvidevanj prihodnjih tržnih dogajanj. Ti proizvodi se v Priporočilu o nediskriminaciji in stroškovnih metodologijah imenujejo vodilni proizvodi in so določeni z navedbo uporabljene tehnologije dostopa, s hitrostjo prenosa podatkov in tržnim deležem.

Agencija ugotavlja, da so ustrezni maloprodajni proizvodi tisti proizvodi, ki jih ponuja Telekom Slovenije, ki uporablja enega ali več navedenih reguliranih veleprodajnih produktov dostopa v omrežju NGA, in predstavljajo relativno pomemben tržni delež oziroma predstavljajo potencialno pomemben tržni delež v aktualni oziroma bodoči prodajni ponudbi Telekoma Slovenije.

Agencija je določila, da relativno pomemben tržni delež v aktualni prodajni ponudbi Telekoma Slovenije predstavljata:

- *dva vodilna maloprodajna proizvoda preko NGA bakrenega omrežja (tehnologije VDSL in naprednejše tehnologije) z vidika tržnega deleža (priključki),*
- *dva vodilna maloprodajna proizvoda preko NGA bakrenega omrežja (tehnologije VDSL in naprednejše tehnologije) z vidika vrednosti (prihodkov) proizvoda,*
- *dva vodilna maloprodajna proizvoda preko optičnega omrežja (tehnologije FTTH) z vidika tržnega deleža (priključki), in*
- *dva vodilna maloprodajna proizvoda preko optičnega omrežja (tehnologije FTTH) z vidika vrednosti (prihodkov) proizvoda.*

Pri tem se kot vodilni maloprodajni proizvod upošteva proizvod glede na tehnologijo in glede na hitrost dostopa navzdol in navzgor ne glede na druge lastnosti tega vodilnega proizvoda (programska shema, poštni predali, zakup prostora, ipd.), in sicer se upošteva tržni delež na dan uveljavitve odločbe na tem trgu, prihodki pa za obdobje preteklih 12 mesecev pred uveljavitvijo odločbe. Primer vodilnega proizvoda je tako lahko na primer Modri paket, hitrosti do 100/20 Mb/s na optiki. Agencija bo znotraj paketa preverjala tudi posamezne različice programskih TV shem.

V okviru potencialnega pomembnega tržnega deleža v bodoči prodajni ponudbi Telekoma Slovenije bo moral Telekom Slovenije posredovati informacijo o novem ali spremenjenem maloprodajnem proizvodu, za katerega Telekom Slovenije ocenjuje, da bo postal eden izmed prvih dveh vodilnih maloprodajnih proizvodov preko NGA bakrenega omrežja (tehnologije VDSL in naprednejše tehnologije) ali eden izmed prvih dveh vodilnih maloprodajnih proizvodov preko optičnega omrežja (tehnologije FTTH) z vidika tržnega deleža (priključki) oziroma vrednosti (prihodki) proizvoda, pri čemer mora Telekom Slovenije podati ocenjen tržni delež in prihodke za prihodnjih 12 mesecev. Ne glede na navedeno lahko Agencija kot vodilni maloprodajni proizvod določi tisti proizvod, katerega bo Telekom Slovenije ciljno oglaševal, zato bo moral posredovati tudi podatke o prvih dveh vodilnih maloprodajnih proizvodih glede višine ocenjenih stroškov oglaševanja.

Maloprodajni proizvod je lahko samostojna storitev ali paket storitev.

Agencija je v primerjavi z osnutkom metodologije spremenila pristop k in definicijo ustreznih maloprodajnih proizvodov – vodilnih proizvodov, ki je zdaj razumnejša od tiste predlaganim v osnutku metodologije.

8.4.3.1.5 Ustrezno obdobje

V ustreznem obdobju naj bi končni uporabnik zagotovil prihodke, ki prispevajo k pokritju različnih stroškov (enkratnih in periodičnih), nastalih pri zagotavljanju storitve končnemu uporabniku.

Pri uporabi ERT modela se bo upoštevala 36-mesečna povprečna življenjska doba odjemalcev. Podlaga je v tem, da običajno pogodba odjemalca traja 24 mesecev, in ker le del baze odjemalcev odstopi od pogodbe ob koncu tega obdobja, je primerna daljša povprečna doba. Agencija je navedeno obdobje ocenila tudi na podlagi prejetih odgovorov zainteresirane javnosti.

V skladu s Priporočilom o nediskriminaciji in stroškovnih metodologijah je Agencija v okviru ERT modela upoštevala pristop diskontiranega denarnega toka, ki temelji na mesečni ravni, pri čemer diskontna stopnja predstavlja primerno stopnjo donosnosti vloženega kapitala. Kot primerno stopnjo donosnosti se upošteva vsakokrat veljavno tehtano povprečje stroškov kapitala (WACC), ki ga izračunava Agencija. Trenutno veljavna stopnja donosnosti vloženega kapitala (nominalni WACC pred davki) hipotetično učinkovitega operaterja za omrežja naslednje generacije, znaša 10,76 %, ki jo je Agencija izračunala in objavila na svojih spletnih straneh v letu 2014.

Agencija je zapisala, da je kot privzeto življenjsko dobo določila 36-mesečno povprečno življenjsko dobo, na osnovi prejetih odgovorov zainteresirane javnosti, pri tem pa ni bolj podrobno razkrila, s kakšnimi podatki je razpolagala. Telekom Slovenije meni, da je povprečna življenjska doba uporabnikov storitev na NGA omrežju daljša od tistih na omrežjih prejšnje generacije.

8.4.3.1.6 Izvajanje predhodnega preskusa gospodarske ponovljivosti

Agencija je razvila model, predstavljen v poglavju 8.4.3.1 (Predhodni preskus gospodarske ponovljivosti) te analize, ki se bo uporabljal za izvedbo predhodnega (ex ante) preskusa gospodarske ponovljivosti in ga bo izvajala ob sprožilnih dogodkih (trigger). V ta namen in v izogib dvomom in nesporazumom bo Telekom Slovenije zaprosen za posredovanje zahtevanih ustreznih vhodnih podatkov, potrebnih za izvedbo preskusa gospodarske ponovljivosti.

Telekom Slovenije bo moral v roku 8 koledarskih dni po objavi spremenjene vzorčne ponudbe, ki se nanašajo na cene in zaračunavanje storitev NGA omrežja, skladne z obveznostjo preglednosti, Agenciji posredovati podatke za dve skupini produktov z vidika tržnega deleža (priključki) in z vidika vrednosti (prihodkov) proizvoda, ki temeljita na različnih tehnologijah veleprodajnega dostopa in hitrostih dostopa navzdol in navzgor, in sicer:

- dva vodilna maloprodajna proizvoda preko NGA bakrenega omrežja (tehnologije VDSL in naprednejše tehnologije) v aktualni prodajni ponudbi Telekoma Slovenije in
- dva vodilna maloprodajna proizvoda preko optičnega omrežja (tehnologije FTTH), v aktualni prodajni ponudbi Telekoma Slovenije.
-

Telekom Slovenije bo pri tem moral posredovati naslednje podatke oziroma informacije o obstoječem vodilnem

proizvodu, objavljenem v aktualni maloprodajni ponudbi Telekoma Slovenije:

- Naziv,
- Tehnologija,
- Hitrost navzdol in navzgor,
- Druge karakteristike, kot so različne možnosti TV shem, telefonije, ipd., in
- Kriterij, po katerem je izbran kot vodilni proizvod, to je tržni delež, kjer navede število priključkov in delež v % na dan uveljavitve regulatorne odločbe, oziroma prihodki, kjer navede vrednost za preteklih 12 mesecev obstoječega proizvoda.

Agencija bo na podlagi pridobljenih podatkov pričela s postopkom predhodnega preskusa gospodarske ponovljivosti, s katerim bo ugotavljala ustreznost veleprodajnih cen, objavljenih v novi vzorčni ponudbi, pri tem bo od Telekoma Slovenije zahtevala posredovanje podatkov o revidiranih prodajnih (downstream) stroških za preteklo poslovno leto, ki izhajajo iz ločenih računovodskih evidenc po metodologiji LRIC, ki so mu naložene že na podlagi obstoječe veljavne regulatorne odločbe, ter druge informacije in podatke, potrebne za izvedbo preskusa ERT.

Telekom Slovenije bo moral vsaj 30 koledarskih dni pred nameravano uvedbo nove oziroma spremenjene maloprodajne ponudbe Agenciji posredovati informacijo o tej ponudbi, tako da bo posredoval podatke o novem ali spremenjenem maloprodajnem proizvodu, za katerega Telekom Slovenije ocenjuje:

- da bo vsaj med prvima dvema vodilnima maloprodajnima proizvodoma preko preko NGA bakrenega omrežja (tehnologije VDSL in naprednejše tehnologije) ali vsaj med prvima dvema vodilnima maloprodajnima proizvodoma preko optičnega omrežja (tehnologije FTTH) z vidika ocenjenega tržnega deleža (priključki),
- oziroma da bo vsaj med prvima dvema vodilnima maloprodajnima proizvodoma preko NGA bakrenega omrežja (tehnologije VDSL in naprednejše tehnologije) ali vsaj med prvima dvema vodilnima maloprodajnima proizvodoma preko optičnega omrežja (tehnologije FTTH) z vidika ocenjene vrednosti (prihodki) proizvoda,
- oziroma da bo vsaj med prvima dvema vodilnima maloprodajnima proizvodoma preko NGA bakrenega omrežja (tehnologije VDSL in naprednejše tehnologije) ali vsaj med prvima dvema vodilnima maloprodajnima proizvodoma preko optičnega omrežja (tehnologija FTTH), z vidika ocenjene višine stroškov oglaševanja,

pri čemer bo moral Telekom Slovenije za vsak ocenjen vodilni maloprodajni proizvod podati ocenjen tržni delež in prihodke za prihodnjih 12 mesecev.

Telekom Slovenije bo moral posredovati naslednje podatke oziroma informacije o novem ali spremenjenem vodilnem proizvodu, objavljenem v aktualni maloprodajni ponudbi Telekoma Slovenije:

- Naziv,
- Tehnologija,
- Hitrost navzdol in navzgor,
- Druge karakteristike, kot so različne možnosti TV shem, telefonije, ipd., in
- Kriterij, po katerem je izbran kot vodilni proizvod, to je ocenjen tržni delež, kjer navede število priključkov in delež v % za prihodnjih 12 mesecev, oziroma prihodki, kjer navede ocenjeno vrednost za prihodnjih 12 mesecev, oziroma navede, da je le ta eden izmed prvih dveh vodilnih maloprodajnih proizvodov glede na višino stroškov oglaševanja.

Na podlagi pridobljenih podatkov bo Agencija pričela s postopkom preskusa gospodarskega ponovljivosti, s katerim bo ugotavljala ustreznost veleprodajnih cen, objavljenih v vzorčni ponudbi, pri tem bo od Telekoma Slovenije zahtevala posredovanje podatkov o revidiranih prodajnih (downstream) stroških za preteklo poslovno leto, ki izhajajo iz ločenih računovodskih evidenc po metodologiji LRIC.

Telekom Slovenije bo moral v roku prvih 8 koledarskih dni tekočega meseca Agenciji posredovati podatke o novi ali spremenjeni maloprodajni ponudbi, ki sicer po ocenah Telekoma Slovenije ni sodila med vodilne maloprodajne proizvode, vendar ta maloprodajna ponudba v zadnjih treh mesecih beleži najvišjo rast priključkov, zato se ta vključi med vodilne maloprodajne proizvode. Telekom Slovenije bo moral o tem obvestiti Agencijo. Na podlagi pridobljenih podatkov bo Agencija pričela s postopkom preskusa gospodarskega ponovljivosti.

Agencija se je odločila, da ne bo uvedla ali ohranila reguliranih veleprodajnih cen dostopa za pasivne veleprodajne vložke omrežja NGA. Telekom Slovenije bo tako lahko prosto oblikoval cene storitev lokalnega dostopa na fiksni

lokaciji do NGA omrežja, vendar pa bo moral v okviru izvrševanja obveznosti cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva upoštevati obveznost gospodarske ponovljivosti, pri čemer se obveznost gospodarske ponovljivosti oziroma obveznost zadostne razlike med maloprodajnimi in veleprodajnimi cenami nanaša na vodilne maloprodajne proizvode, ki se zagotavljajo preko ustreznih vodilnih veleprodajnih vložkov NGA omrežja.

Za preverjanje navedene obveznosti bo moral Telekom Slovenije v skladu z zgoraj navedenimi roki Agenciji posredovati zahtevane podatke, na podlagi katerih bo Agencija pričela s postopkom predhodnega preskusa gospodarske ponovljivosti in ugotavljala ustrezno razliko med maloprodajnimi in veleprodajnimi cenami. S preskusom gospodarske ponovljivosti bo Agencija tako preverjala, ali je lastna podrejena maloprodajna enota Telekoma Slovenije dobičkonosna ali ni dobičkonosna na podlagi cene, ki jo njegova nadrejena enota zaračunava njegovim konkurentom. S tem bo Agencija preverjala ali je ustrezna maloprodajna ponudba Telekoma Slovenije tudi gospodarsko ponovljiva.

Agencija se je odločila za uvedbo predhodnega preskusa gospodarske ponovljivosti, ker želi po eni strani spodbujati učinkovite naložbe in inovacije Telekoma Slovenije v omrežja NGA, saj mu bo ta ukrep omogočal določeno stopnjo prožnosti pri oblikovanju cen, po drugi strani pa želi Agencija ščititi učinkovito konkurenco, zato bo naložila ta ukrep le ob pogoju, da bodo hkrati naloženi tudi drugi zaščitni ukrepi za varstvo konkurence (obveznost enakega obravnavanja, obveznost enakovrednosti vložkov (EoI) in obveznosti tehnične ponovljivosti).

Agencija želi z navedenim ukrepom Telekomu Slovenije omogočiti določeno stopnjo prožnosti pri oblikovanju cen na veleprodajni ravni, zato se bo predhodni preskus gospodarske ponovljivosti nanašal le na nekaj vodilnih maloprodajnih proizvodov iz njegove aktualne ali prihodnje ponudbe, katerega izbor je predstavljen zgoraj. Pri tem bodo zaradi zaščite učinkovite konkurence zajeti tisti maloprodajni proizvodi, ki so oziroma bodo glede na zgoraj predstavljene parametre, vodilni.

Naložitev navedenega ukrepa za Telekom Slovenije ne predstavlja nesorazmernega bremena, saj Telekom Slovenije že razpolaga s podatki o prodajnih (downstream) stroških, ki izhajajo iz vsakokrat veljavnih ločenih računovodskih evidenc, ki jih Telekom Slovenije že na podlagi trenutno veljavne regulatorne odločbe pripravlja in vsako leto posreduje Agenciji, prav tako pa jih bo posredoval Agenciji tudi v okviru prihodnje naložene obveznosti ločitve računovodskih evidenc, predstavljenih v poglavju 8.5 (Obveznost ločitve računovodskih evidenc) te analize.

Prav tako tudi podatki o velikosti tržnih deležev oziroma vrednosti vodilnih maloprodajnih proizvodov, za Telekom Slovenije ne predstavljajo nesorazmernega bremena, saj Telekom Slovenije zaradi zaračunavanja storitev končnim uporabnikom, ki se izvaja na mesečni ravni, mora razpolagati s temi podatki. Telekom Slovenije kot dober gospodar tudi razpolaga z mesečnimi in letnimi plani glede ocenjene velikosti tržnih deležev oziroma vrednosti novih oziroma spremenjenih vodilnih maloprodajnih proizvodov, zato mu takšni podatki ne predstavljajo nesorazmernega bremena.

Bistvena sprememba iz osnutka metodologije je ta, da bo zdaj Agencija tista, ki bo izvajala preizkus ERT, vendar pa Agencija nima postavljenih časovnih okvirov, v katerih mora to storiti, kar predstavlja znatno regulatorno nepredvidljivost in s tem poslovno tveganje.

Agencija je pripravila seznam podatkov oziroma informacij, ki jih bo Telekom moral posredovati. Na tem seznamu pa manjkajo podatki, brez katerih si ne znamo zamišljati, kako bo Agencija opravila ERT test (prihodki, take-up, promet, ostali specifični stroški)

Telekom Slovenije po osmih koledarskih dneh tekočega meseca še ne razpolaga z vsemi potrebnimi podatki za prejšnji mesec, da bi jih lahko posredovala Agenciji. Predlagamo, da se ta rok prestavi vsaj na 15. koledarski dan.

Telekom Slovenije pričakuje, da bo Agencija podrobneje pojasnila, kaj razume pod spremenjeno maloprodajno ponudbo, saj iz zapisanega ni mogoče natančno in nedvoumno razbrati, v katerih primerih bo Telekom Slovenije moral tako spremembo najaviti 30 dni vnaprej.

8.4.4 Oblikovanje cen za storitve dostopa do zaključnega segmenta NGA omrežja, storitve skupne lokacije in ostale storitve

Pri preverjanju izračuna stroškov po metodologiji LRIC+ lahko Agencija na podlagi petega odstavka 106. člena ZEKom-1 uporablja metodologije stroškovnega računovodstva, ki so neodvisne od tistih, ki jih uporablja operater omrežja. Agencija bo preučila stroškovne kalkulacije in spremljajočo dokumentacijo, in bo poleg preučitve podrobnih

stroškovnih kalkulacij cen predmetnih storitev lahko ocenjevala stroškovno naravnost cen teh storitev tudi na osnovi zlasti naslednjih neodvisnih metod:

- primerjava s cenami, ki jih bo izračunala po svojem modelu BU LRIC+,
- primerjava (benchmark) s cenami, ki so na voljo na primerljivih konkurenčnih trgih, in pri drugih operaterjih omrežij v in izven Slovenije,
- primerjava s cenami storitev na drugih trgih (predvsem upoštevni trg 3b) zaradi doslednosti pri razporejanju istovrstnih stroškov istovrstnih storitev,
- oziroma drugih neodvisnih metod,

in bo, v kolikor bo potrebno, zahtevala prilagoditev cen.

Agencija naj bo pri uporabi neodvisnih metod za preverjanje izračuna stroškov, ki jih bo pripravil in posredoval Telekom Slovenije, pozorna na to, da bo uporabljala take metode in takšne primerjave, ki bodo kaj najbolj primerljivi parametri (npr. velikost trga, uporaba storitev,...), ki veljajo za Telekom Slovenije oz. za stanje na trgu v Sloveniji

8.5 Obveznost ločitve računovodskih evidenc

Agencija naloži to obveznost zaradi nadziranja izpolnjevanja obveznosti zagotavljanja enakega obravnavanja (103. člen ZEKom-1) ali, kjer je to potrebno glede na okoliščine primera, zaradi preprečitve neutemeljenega navzkrižnega subvencioniranja. Agencija namerava naložiti Telekomu Slovenije obveznost ločitve računovodskih evidenc na podlagi stroškovne osnove tekočih stroškov in na podlagi metodologije dolgoročnih inkrementalnih stroškov (LRIC), v okviru katere bo moral:

- računovodske evidence za dejavnost veleprodajnega lokalnega dostopa na fiksni lokaciji, voditi ločeno od računovodskih evidenc za ostale dejavnosti,
- voditi računovodske evidence ločeno zase in ločeno za iskalce dostopa,
- ločeno voditi računovodske evidence za dejavnosti lokalnega dostopa do starejšega bakrenega omrežja na fiksni lokaciji in ločeno za dejavnosti lokalnega dostopa do NGA omrežja na fiksni lokaciji,
- ločeno voditi računovodske evidence:
 - povsem razvezan dostop in sodostop do bakrene krajevne zanke v omrežjih, ki niso nadgrajena z vectoring tehnologijo;
 - virtualno razvezavo lokalnega dostopa (VULA) do skrajšane bakrene zanke;
 - virtualno razvezavo lokalnega dostopa (VULA) do bakrenega omrežja nadgrajenega z vectoring tehnologijo;
 - razvezan dostop do optične krajevne zanke v točka-točka (P2P) omrežju;
 - virtualno razvezavo lokalnega dostopa (VULA) do pasivnega optičnega omrežja (PON) v točka-več točk (P2MP) omrežju;
- ločeno voditi računovodske evidence za prodajne (downstream) storitve dostopa, storitve interneta, storitve IPTV, storitve VoIP in mobilne storitve,

Agencija na strani 159 Analize dodatno pojasnjuje naloženo obveznost.

Agencija bo v okviru naložitve obveznosti cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva na podlagi 106. člena ZEKom-1 Telekomu Slovenije za pasivne in virtualne (nefizične) veleprodajne vložke do NGA omrežja, ki nudijo enakovredne funkcije, naložila tudi obveznost preskusa gospodarske ponovljivosti, in bo za potrebe izvedbe preskusa gospodarske ponovljivosti potrebovala vsakokrat veljavne podatke o prodajnih (downstream) stroških, ki izhajajo iz ločenih računovodskih evidenc. Glede na navedeno bo moral Telekom Slovenije za potrebe izvedbe obveznosti preskusa gospodarske ponovljivosti dodatno:

- voditi ločeno računovodske evidence za prodajne (downstream) storitve dostopa, storitve interneta, storitve IPTV, storitve VoIP in mobilne storitve.

Agencija bo naložila obveznost ločitve računovodskih evidenc:

1. zaradi nadziranja izpolnjevanja obveznosti zagotavljanja enakega obravnavanja,
2. zaradi nadziranja izpolnjevanja obveznosti oziroma preprečitve neutemeljenega navzkrižnega

- subvencioniranja storitev,*
3. *zaradi nadzora izpolnjevanja obveznosti cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva, to je stroškovno naravnanih cen storitev veleprodajnega lokalnega dostopa na fiksni lokaciji, in*
 4. *za potrebe predhodnega preskusa gospodarske ponovljivosti.*

Telekom Slovenije se ne strinja z obveznostjo, kjer namerava Agencija naložiti obveznost, da Telekom Slovenije *voditi ločeno računovodske evidence za prodajne (downstream) storitve dostopa, storitve interneta, storitve IPTV, storitve VoIP in mobilne storitve.* Telekom Slovenije bo potrebne podatke pripravil na podlagi ločenih računovodskih evidenc in jih posredoval Agenciji za namene ERT. Agencija pa na trgu, ki je opredeljen kot veleprodajni lokalni dostop na fiksni lokaciji in ki obsega razvezan dostop preko bakrenega in preko optičnega omrežja (vključno z virtualnim dostopom) ne more nalagati vsebine in načina ločitve evidenc izven opredeljenega trga (npr. mobilne storitve).

- *Agenciji predložiti ločene stroškovne evidence najkasneje do 30. 06. vsakega tekočega leta in v roku 30 dni po oddaji revidiranih letnih poročil Agenciji RS za javnopravne evidence in storitve, posredovati Agenciji poročilo revizorja o računovodskih izkazih, in v primeru morebitnih sprememb, zahtevanih v poročilu revizorja o računovodskih izkazih, v istem roku posredovati tudi dopolnjene ločene računovodske evidence.*

Telekom Slovenije pozdravlja namero Agencije, da rok za predložitev ločenih stroškovnih evidenc postavi na 30.6. vsakega tekočega leta. Telekom Slovenije že v skladu z obstoječo odločbo ločene računovodske evidence pripravlja na osnovi revidiranih računovodskih izkazov in že danes upošteva morebitne spremembe, ki bi jih naložil revizor.

Kot že večkrat navedeno, Telekom Slovenije ni imel dovolj časa za ustrezno izjasnitev v okviru javnega posvetovanja in bo svoje navedbe ustrezno dopolnil v nadaljnjem postopku regulacije upoštevnega trga.

S spoštovanjem!

Katja Mohar Bastar
Vodja področja regulative

Priloge:

1. Excel datoteka Dodatni stroški **POSLOVNA SKRIVNOST**
2. Excel datoteka Poraba bakrenih kablov po letih **POSLOVNA SKRIVNOST**
3. Excel datoteka TKO_stroški vzdrževanja Cu omrežja **POSLOVNA SKRIVNOST**
4. Analiza možnosti – optične povezave predstavitev AKOSu **POSLOVNA SKRIVNOST**
5. Analysys Mason report on AKOS methodology 08-06-2017
6. Odgovor na predstavitev in model ERT z dne 28.2.2017